

הישיבה המאתיים וחמש של הכנסת השמינית

יום שני, כ' אב תשל"ה (28 יולי 1975)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם הונחו: חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) תש"י—1950 (תיקון), תשל"ה—1975 — הצעת חברי הכנסת יצחק מודעי; חוק דמי מחלה, תשל"ה—1975 — הצעת חברי הכנסת משה שחל; חוק הבהירות למועצת הרבנות הראשית (תיקון), תשל"ה—1975 — הצעת חברי הכנסת שלמה לורינץ; חוק התיכונן והבנייה (תיקון), תשל"ה—1975 — הצעת חברי הכנסת יוסף תמיר וידידיה בארי.

כן הונחו: חוברת על סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין וחשבון מס' 25 של מבקר המדינה לשנת 1974, ולחשבונות שנת הכספים 1973, חלק א'; מסקנות ועדת העבודה בנושא מכירה בלתי-חוקית של דירות שניתנו בתנאים של שיכון לזוגות צעירים; החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), תשל"ה—1975, וחוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה—1975.

היו"ר י. ישעיהו: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוכר הכנסת נ. לורד: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונח על השולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק לתיקון פקודת רופאי שיניים (תיקון מס' 6), תשל"ה—1975.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הונחו: חוק המ-רקעין (מס' 4), תשל"ה—1975; חוק ההסגרה (תיקון מס' 3), תשל"ה—1975; חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ה—1975 — שחזרו מוועדת החוקה חוק ומשפט; חוק מס עובון (תיקון מס' 5), תשל"ה—1975 — שחזר מוועדת הכספים; חוק הספריות הציבוריות, תשל"ה—1975, וחוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 4), תשל"ה—1975 — שחזרו מוועדת החינוך והתרבות.

ב. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו *

1. תשובת השר

נקיי כפיים, ולעומת זאת אינני חושב שמשרד המשפטים מחוסן מראש מפני מקרה אחד יוצא דופן כלשהו העלול להתגלות באחד מן הימים, ואני רואה את עצמי שותף מלא באחריות על כל המשרדים האחרים, כשם שעמיתי השרים שותפים לי לאחריות על פעולות משרד המשפטים.

ידידיה בארי (הליכוד): כבוד השר, הדגש — בדברי לפחות — הושם בכך שבמדינות אחרות משרד כמו משרד המשפטים הוא פגיע, ובשים לב לכך הדגשתי שכאן הוא נקי כפיים.

שר-המשפטים ח. י. צדוק: בהבהרה זו אני מקבל את ההערה שלך ברצון וב-סיפוק.

הדיון נסב על מיגוון גדול מאוד, כמיגוון הפעולות

היו"ר י. ישעיהו: חברי הכנסת, נשמע קודם שתי תשובות של שר המשפטים לשני נושאים שהוא נשאר חייב בהם תשובה, ואחר כך נעבור לשאלות. שר המשפטים מתבקש להשיב על הדיון בפעולות משרדו.

שר-המשפטים ח. י. צדוק: אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביע תודתי לכל חברי הכנסת שהשתתפו בדיון על פעולות משרד המשפטים והביעו הערכתם לעבודת המשרד. היו ביניהם גם כאלה שחילקו למשרד המשפטים מזה מאות, הייתי אומר מחמאות ביד-שמאל, שעליהן אני מתקשה להודות, כאשר דיברו על כך שמשרד המשפטים הוא משרד שמצטיין בנקיון כפיים, וציפו לכך שמישהו מתוך ה"הן" ישמע את ה"לאו" לגבי משרד דים אחרים. אני רוצה לקבוע בכל הבהירות שעובדי המדינה בכל המשרדים ברובם הגדול והמכריע הם

חוברת ל"ח, ישיבה ר"ה

— סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו (תשובת השר) (צדוק, י. תמיר); (סיכום הדיון) (ישעיהו, אנקוריון) —

אנו חייבים בתחום זה לעשות שני דברים: לקבוע גורם מות ברורות וחד-משמעיות המחייבות אנשים שיש להם גישה לחומר סודי לחקור כל מקרה של גילוי בלתי-מוסמך של חומר סודי, כדי להביא להעמדה לדיון ולענישה מתאימה. מלאכת החקירה בתחום זה אינה קלה, אבל אין להימנע ממנה ואין להימנע מלחקור גם רמי-מעלה, ואם תוכח האשמה אין להירתע מלהסיק מסקנות משמעותיות, פליליות או ציבוריות.

בדברי אחדים מן המתווכחים נזכרה המחלוקת המצטרת שפרצה לאחרונה בין השופט ברנזון ובין לשכת עורכי-הדין. אני רואה חובה לעצמי להעיר הערה בנושא זה. השופטים בישראל נוהגים מידה של ריסון עצמי בהתבטאויות פומביות על נושאים השנויים במחלוקת ציבור. שופט היורד, שלא במילוי תפקידו השייך לו, לזירת המחלוקת הציבורית, כלי יצפה שינהג בו כפי שנוהגים כלפי מי שיושב על כס המשפט. עם זאת, כאשר קורה דבר כזה שומה על כל המעורבים במחלוקת לנהוג כבוד זה כלפי זה, כפי המתחייב ממעמדם של בעלי המחלוקת. אני מצטער על חילוקי הדברים שגם לו בין השופט ברנזון ולשכת עורכי-הדין. מערכת השייך לו וציבור עורכי-הדין הם שותפים במשימה של השלטת החוק במדינה. הסגנון שלבשה המחלוקת, משני הצדדים, לא היה בו כדי לקדם מטרה מרכזית זו.

לבסוף אני רוצה לייחד משפטים אחדים על הדברים שנאמרו מפי רוב המתווכחים על בתי-המשפט, תוך ציון לשבח של עבודתם השיפוטית אבל גם תוך כדי דברי ביקורת על מינהל בתי-המשפט. שאבתי מהדברים האלה גם עידוד על המאמצים שנעשו ונעשים וגם דירבון למאמצים נוספים. בסקירת, עט פתיחת הדיון, הצבעתי על שורה של אמצעים לשיפור המצב בבתי-המשפט, והגדלת מספר השופטים היא רק אחד מהאמצעים האלה. יש לדעתנו למלא בעתיד הקרוב ביותר את המשרות הפנויות והתקנים הקיימים ולהוסיף תקנים של שופטים ובמקביל תקנים של עובדים מינהליים. אנו מבררים אפשרות של קיום ישיבות בתי-המשפט אחרי-הצהריים, אם כי הדבר, כמובן, הוא לא רק בידי שר המשפטים: הוא חלוק גם בשופטים, גם בעובדים וגם בעורכי-דין. אני שמח שנקבעה המשכורת של השופטים על-ידי מי שמוסמך לכך מטעם הכנסת. הדבר יביא קץ לאי-ודאות ואי-שקט. אני מקווה שהמשכורות, כפי שנקבעו, נוסף על תודעת השליחות שתפקיד השופט נותן לכל מי שמכהן בו, יגבירו את המשיכה של טובי המקצוע המשפטי לכהונות שיפוטיות. אני יודע שכל חלקי הבית שותפים אתי בהרגשה שיש צורך בפעולה עקשנית, ממושכת ומפורטת עד שנראה תוצאות של ממש בשיפור המצב בתי-המשפט. אני מצפה לעזרה מכל חלקי הבית בתפקיד זה.

שבהן עוסק משרד המשפטים. לא אוכל לעמוד על כולו, ואני רוצה לעמוד על כמה מהן, שהן העיקריות בעיני.

בצדק הודגש בדיון שאחת מנקודות התורפה באי-כפפת החוק במדינת ישראל היא בתחום חוקי התיכנון והבנייה. כאן יש הפרות רבות, גם על-ידי בודדים וגם על-ידי רשויות ציבוריות; וסטייתן של רשות ציבורית מן הגורמה החוקית המחייבת, יש בה פסול כפול: יש בה הפרת חוק על-ידי אלה שהופקדו על קיומו ואכיפתו, ויש בה חינוך של האזרח לאי-קיום החוק בתחומים רבים ומגוונים, שאינם מצטמצמים לנושא התיכנון והבנייה דווקא.

אני חייב להודות בפה מלא שחוקי התיכנון והבנייה אינם מבוצעים במלואם ויש מידה רבה של ויללול בחוקים האלה. הפיקוח על חוקי התיכנון והבנייה ופיקוח העלית התביעה בתחום זה לא מיצו את סמכויותיהם. יש כאן אתגר גדול בפני רשויות התיכנון והבנייה, בפני הרשויות המקומיות ובפני משרד המשפטים ובפני דעתנו לנקוט בתחום זה צעדים נמרצים.

יוסף תמיר (הליכוד):

לפי העונשים המוטלים על עבריינים משתלם להם לעבור עבירות.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

זה אחד התחומים שבהם נדרשת, לדעתי, פעולה נמרצת. אני מקווה שבקרוב תוגש לכנסת הצעת חוק שתטיל במפורש אחריות פלילית על חבר במסד תיכנון החורג ביוזעין מהוראות החוק. נציע החמרה נוספת של העונשים ועונש מאסרי-מאלי על ביצוע עבודה ללא היתר, עד 100,000 לירות. הפרקליטות כבר תבעה בעבר, ותוסיף לתבוע בעתיד עונשי מאסר על עבירות בתחום התיכנון והבנייה. לפני חודשים אחדים, נדמה לי שזו הפעם הראשונה בתולדות מדינת ישראל, נדונו עברייני חוקי התיכנון והבנייה לעונשי מאסר והם ריצו את עונשם. היועץ המשפטי לממשלה רואה תופעות אלה בחומרה רבה ועל-כן הנחה את גורמי התביעה הכללית כי בעתיד ינקטו צעדים משפטיים נגד חברי ועדת תיכנון ובנייה אשר יתנו ידם להפרת החוק. אנו מתייחסים לסוג זה של עבירות, לעבירות בתחום זה, בחומרה רבה.

נושא אחר שעלה בדיון ואני רואה לעצמי חובה להגיב עליו הוא נושא ההדלפות. אני רוצה לומר שאני רואה בהדלפה ובגילוי של סודות רשמיים למי שאינם מוסמכים לקבל את המידע הפרת אמון ופגיעה ביכולת המינהל לתפקד כראוי. במקרים מסוימים יש בזה משום פגיעה ביחסי חוץ וסיכון בטחון המדינה.

2. סיכום הדיון

ביא הצעת סיכום בשם סיעות: המערך, חזית דתית לאומית, המפלגה הליברלית העצמאית: הכנסת ר"ה שמת לפניה את סקירת שר-המשפטים מר חיים צדוק על פעולות משרדו, שנמסרה לכנסת ביום ו' באב תשל"ה, 14 ביולי 1975, ואת דבריו התשובה שנמסרה היום, כ' באב תשל"ה, 28 ביולי 1975.

היור"ה י. ישעיהו:

אנו ניגשים לסיכום הדיון. קיבלתי שתי הצעות. אחת מהן יביא חבר-הכנסת ארי אנקוריון.

ארי אנקוריון (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד לה-

— סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו (סיכום הדיון) (ישעיהו, בארי, לבנבראון); גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם; הקמת ועדת חקירה פארלאמנטארית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת הגורמים ותופעות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבוריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלה והבטחת מינהל תקין (תשובת שר המשפטים) (ישעיהו) —

היו"ר י. ישעיהו: בנתיים נוספה עוד הצעת סיכום אחת. רשות הדיבור לחבר הכנסת בארי להצעת סיכום.

ידידיה בארי (הליכוד): אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא את הצעתה של סיעת הליכוד לסיכום הדיון בסקירתו של שר המשפטים על פעולות משרדו:

1. (א) הכנסת קובעת כי על משרד המשפטים ליצור אווירה של קיום חוק, כיבודו ואכיפתו; (ב) תנאי ראשוני לכך הוא קידום החוק וכיבודו על-ידי הממשלה עצמה ועל-ידי רשויותיה הציבוריות, אשר לא תמיד משמשות מופת לאזרחים וכיבוד החוק;

2. (א) הכנסת תובעת ממשרד המשפטים לנקוט את כל הצעדים הדרושים כדי להתגבר על התופעה של עינוי הדיון בבתי-המשפט. בין השאר יש למנות שופטים נוספים, לפשט את הליכי המשפט ולייעל את המינהל; (ב) הכנסת ממליצה להקים ועדה המורכבת מנציגי השופטים, לשכת עורכי-הדין ומשרד המשפטים, לשם מעקב בנושא זה ולמציאת דרכים לחיסול הפיגורים בבתי-המשפט;

3. הכנסת תובעת ממשרד המשפטים לנקוט את כל האמצעים הדרושים לשם רישום מאות אלפי הדי-רות, בשיכונים ציבוריים, בפנקסי המקרקעין;

4. הכנסת קובעת כי במרבית הלשכות לרישום מקרקעין המצב הוא בלתי-נסבל, ועל משרד המשפטים לייעל ולפשט הליכי הרישום, בעיקר בתחום המינהלי;

5. הכנסת מבקשת קורת-רוח מן ההרכב המקצועי והייעל של הנהלת משרד המשפטים.

היו"ר י. ישעיהו: רשות להביא הצעת סיכום לחבר הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה): אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיעת רק"ח לסיכום הדיון על סקירת שר המשפטים על פעולות משרד המשפטים ומדיניותו:

1. הכנסת תפעל במסגרת הקאדנציה הנוכחית להכין חוקה למדינת ישראל;

2. הכנסת קוראת למשרד המשפטים להגיש תוך חודש ימים הצעת חוק המבטלת לאלתר את כל תק-

ג. גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם; הקמת ועדת חקירה פארלאמנטארית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת הגורמים ותופעות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבוריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלה והבטחת מינהל תקין *
1. תשובת שר המשפטים

בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם. רשות הדיבור לשר המשפטים.

היו"ר י. ישעיהו: אנו עוברים לסיכום הדיון בנושא גילויי שחיתות

חוברת ל"ח, ישיבה ר"ה

— גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם; הקמת ועדת חקירה פארלאמנטארית עליה סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת הגורמים ותופעות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבוריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלה והבטחת מינהל תקין (תשובת שר המשפטים) (צדוק, קורפו, אליאב) —

שר-המשפטים י. צדוק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפשר היה לצפות מראש שהדיון על הנושא שלפנינו לא יצטמצם לשאלת האמצעים הקונקרטיים, המשפטיים והמינהליים, למלחמה בגילויי שחיתות, אלא שיריעת הדיון תורחב והדיון ייסב גם על המשטר הכלכלי והחברתי. מן הראוי היה לכלול בדיון זה, אם מדברים על הנושא בכל היקפו ועל שרשיו, גם את שאלות החינוך ואת שאלות דמותו של האדם הישראלי, את שאלת החינוך למשמעת, לשמירת החוק ולאזרחות טובה.

חיים קורפו (הליכוד):
אדוני השר, אחד מאלה שעשו זאת אמר לך אישית את שם האדם שהואשם עלידו.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אני מבקש שתגיש לי זאת בכתב. — —

חיים קורפו (הליכוד):
בעל-פה זה לא מספיק?

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

— — ועל יסוד הודעה בכתב אנוקט פעולה.

אחרים הזכירו מקרים שקרו במשרד הבטחון. גם כאן לא אחרון דין לפני המשפט. אבל יש לזכור שהחדשות שנתגלו, נתגלו הודות לערנות של כלי הביקורת במשרד הבטחון. כל מקרה נחקר, ומי שנמצא נגדו חומר יועמד לדין ללא טיטוש וללא חיפוי. אינני מקבל את הרושם שעלול היה להיווצר מדברי נואמים אחדים, שהכל במדינה זו מושחת. כל מקרה שבו מתעורר חשד, חייבים לחקור אותו בכל חומר הדין ולחתור לענישה בכל חומר הדין. אבל במינהל הציבורי, במשק הציבורי ובמשק הפרטי יש אלפים ורבות של עובדים נקיי כפיים. ומי שמדביק לכל עובד ציבור תו של מושחת, או של מושחת-בכוח, מערער את היסודות של הממשל ושל מינהל תקין, ומבריח מהשירות הציבורי אנשים מוכשרים וישרים, שאנו כה זקוקים להם בשירות הציבורי.

כל חשוד וכל נאשם זכאי למשפט הוגן, ומשפט הוגן מחייב הימנעות מחריצת דין בשעת החקירה ובשעת המשפט. חוששני שאחדים מהמשתתפים בדיון לא עמדו במבחן זה והסתערו על אנשים שעניינם נמצא בחקירה, או שהוא תלוי ועומד.

אריה אליאב (יעד — תנועה לזכויות האזרח):
או שנמצא בהשתקה מתמודת. יש קשר של שתקה מצד כולכם לגבי אותם אנשים.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

הכלל שאדם הוא בחזקת זכאי עד שהוכח בבית-המשפט שהוא אשם הוא בעיני ערך לא פחות חשוב בתחום ההקפדה על זכויות הפרט מאשר הערך של מלחמה בשחיתות, ואנו חייבים בשני הדברים — —

אריה אליאב (יעד — תנועה לזכויות האזרח):
אתם פשוט משתיקים את הדברים. אני ציינתי שמות של אנשים שהופיעו בדו"ח מבקר המדינה — —

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

חבר-הכנסת אליאב, כל חומר שתגיש לי — — —

אריה אליאב (יעד — תנועה לזכויות האזרח):
הוגש כבר.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אני חוזר ואומר: כל חומר שתגיש לי, שיש בו חשד של מעשה מירמה ושחיתות, ייחקר עד תום.

בעצם יש פה בעיות לא רק של נקיון כפיים אלא גם של הנקיון ברשות הרבים, פשוטו כמשמעו, של נימוסים בין אדם לחברו — בכבישים ובחוצות. אבל אני רוצה להזהיר מפני חיפוש מפלט מהמלחמה ההכרחית בשחיתות בכל עת ובכל שעה עלידי הפלגה לדיבורים כלליים על הצורך בתיקון המשטר הכלכלי.

בשחיתות ובמעשי המירמה חייבים להילחם בכל משטר ובכל עת, כי אין משטר שהוא חסין בפני מעשים כאלה, ואשליה היא לחשוב שאפשר להגיע למשטר כלכלי-אידיאולוגי שלא יהיו בו מעשים כאלה. אנו יודעים שיש גילויים כאלה במשטר הקאפיטאליסטי ובמשטר הקומוניסטי ובמשטר של משטר פלוראליסטי, והשאלה היא האם משלימים עם הגילויים האלה או נאבקים בהם. אנו חייבים להיאבק בהם שעה שעה במקביל לחיפוש דרכים לתיקון המשטר לטווח ארוך.

אנו חיים במשק פלוראליסטי, פרטי, ציבורי וממלכתי, והמאבק נגד מעשי מירמה ושחיתות חייב להתנהל בכל הסקטורים.

הקשבתי לדיון וקראתי את דברי המשתתפים בדיון באותו חלק קצר שלא נכחתי, ואני מצטער על העדרי. לא שמעתי הצעות, חוץ משלושת התחומים שאני ציינתי בפתח דברי: א. פעולה מרתיעה עלידי חקירה, הממדה לדין וענישה ללא טיטוש וללא התחשבות במעמדם של האנשים הנוגעים בדבר, כאשר השתייכות לחוג או לקבוצה או קשרים אישיים או אחרים אינם מעניקים חסינות מפני פעולה משפטית; ב. פעולה מרתיעה עלידי בדיקה ואיזון של כלי המינהל, הפיקוח והביקורת באמצעות אמצעים חקיקתיים, מינהליים ואירגוניים. אני אוסיף כאן שיש צורך בשיכלול הכלים ליישום מלא יותר ונהיר יותר של ההמלצות של מביקר המדינה; ג. קביעת נורמות ברורות, אף נוקשות, להתנהגות בעלי תפקידים במינהל ובמשק, בעיקר במשק הציבורי, במילוי התפקיד הציבורי שלהם.

לא אעסוק מעל במת הכנסת בפרשות קונקרטיים. אין זה עניין לדיון פארלאמנטארי. אני שולל הטלת דופי בעילום שם. ריח של מקארתיסם נודף מדרך זו. איש ציבור, חבר הכנסת, יהודע על מעשה או שיש לו חשד שבוצע מעשה של מירמה ושחיתות, חייב להודיע על כך לרשויות החקירה והתביעה. אם אומץ-לב אינו עומד לו, מוטב שישתוק ולא יסתתר מאחורי פרגוד כפול של חסינות פארלאמנטארית ושל האנונימיות של האובייקט המושמץ.

— גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם; הקמת ועדת חקירה פארלאמנטאית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת הגורמים ותופעות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבוריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלה והבטחת מינהל תקין (תשובת שר המשפטים) (אליאב, צדוק); (סיכום הדיון) (ישעיהו, גולן) —

ייקטיבית ללא דעה קדומה ולקביעת העובדות האובייקטיביות. אם צריך היה הכוחה נוספת שאמנם כך הדבר, הרי הדיון שנערך פה מוכיח זאת. נורו כאן חיצים בכיוונים שונים, והמטרה, יותר משהיתה גילוי האמת, היתה פגיעה בריב פוליטי. חקירה בידי גוף פוליטי תחתור לא לחקירת האמת, אלא לביסוס תיזות ודעות קדומות שכל חבר של גוף הפארלאמנטארי מביא אתו לעולם החקירה. יהיה זה שיבוש חמור להפוך גוף פוליטי לגוף שיפוטי חוקר.

הקימונו לעצמנו, כמו בכל מדינה תקינה, כלים יעילים למטרה זו. למעשים פליליים יש לנו משטרה, התביעה הכללית ובתי-המשפט. לא שמעתי טענה נגד אלה. מי שיש לו טענה, יודיע. לפגיעה במינהל תקין ולפגיעות בטוהר המידות בשירות הציבורי ובמשק הציבורי קיים המוסד של מבקר המדינה, קיימת הכנסת. ועדת הכנסת לענייני ביקורת יכולה, כפי שעשתה הרבה פעמים בעבר, למסור כל עניין לבדיקת המבקר. המבקר מצויד בכל הסמכויות, והוא יבדוק ויגיש דו"ח ויוסקו ומסקנות.

בתחום החקיקה יזמה הממשלה שורה של חוקים לשיכלול השירות הציבורי. היא תוסיף ליוזם חקיקה כזאת.

היוזמה הזאת פתוחה גם לפני חברי כנסת מסיעות שונות, לרבות סיעות האופוזיציה. אבל חקירה פארלאמנטאית כוללת, גורפת, מן ההכרח שתידרר לה טחת האשמות וחשדות, לפגיעה בזכויות הפרט, ללא הערבות והנתונות לפרט בבתי-המשפט.

מטעמים אלה אני מתנגד להצעה לכונן ועדת חקירה.

2. סיכום הדיון

פוט — שמטרתן הענשת העבריינים והרתעתם של עבריינים-בכוח — חייבות להיעשות על-פי הליכים תקינים ובהתאם לחוק. וזאת תוך הקפדה על זכויות הפרט, כיהא לחברה שקיים בה שלטון החוק.

4. הכנסת מחייבת צעדים תחקיקתיים, מינהליים ואיגרוגניים להגברת כלי הביקורת והפיקוח בתאגידים בכלל, ובתאגידים ממשלתיים וציבוריים בפרט. כן מחייבת הכנסת הגדרה ברורה יותר של תחומי הסמכות והאחריות של מנהלים ורואי-חשבון בתאגידים כאלה, תוך מרחב יומה ופעולה להנהלות, מצד אחד, וקיום ביקורת ופיקוח יעילים, מצד שני.

5. הכנסת מחייבת קביעת נורמות התנהגות ברורה של אנשים בשירות הציבורי, מתוך מגמה להבטיח טוהר מידות ורמת התנהגות נאותה במילוי תפקידים ציבוריים. אלה שנפגעו בנגע השחיתות מכתמים את הציבור הנרחב של משרתי הציבור הנאמנים, הממלאים את תפקידם ביעילות וביושר.

היו"ר י. ישעיהו:

הצעת סיכום בשם סיעת הליכוד. יביא חבר-הכנסת זלמן שובל.

אריה אליאב (יעד — תנועה לזכויות האזרח):
הגוש על-ידי מבקר המדינה ולא נעשה שום דבר, תוך מאשר העלאת אנשים אלה בדרגה.

שר-המשפטים ח. י. צדוק:

אני חוזר ואומר: כל חומר שתגיש לי, והוא מעורר חשד של מעשה מירמה ושחיתות, ייחקר עד תום. אם כעבור זמן סביר מרגע שתגיש לי את החומר לא תינקט פעולה זו — תגיש שאילתה, תעלה הצעה לסדר-היום. עומדים לרשותך כל הכלים הפארלאמנטאריים.

אנו חייבים לחנך את עצמנו, ואנו חייבים לחנך את הציבור, לתת לרשויות החקירה, התביעה והשיפוט לעשות את מלאכתן לפי החוק. כל אימת שאדם יוצא חייב מלפני בתי-המשפט, והעונש שהוטל עליו בעבירה ראשונה אינו נראה חמור דין לפי חומרת העבירה, מערערת הפרכליטות לפני ערכאה גבוהה יותר. גם ההתיישנות איננה מחסום בפני בירור העובדות. יור"ש לי לקרוא הוראה שנתן היועץ המשפטי לממשלה בקשר לפרשת מיכאל צור, ואלה הדברים: "בסיכום לדיונים שלנו בעניין המשך חקירה: נשלים החקירה גם לגבי העבירות שהתיישנו לכאורה, כדי שנוכל לעמוד בין היתר על מעורבותם של אנשים אחרים, אנשי ציבור ואנשי עסקים, בעבירות, ולהסיק מסקנות לגביהם".

אדוני היושב-ראש, הועלתה בדיון זה הצעה להקים ועדת חקירה פארלאמנטאית. אני מתנגד להצעה זו. אני כופר ביכולתה של ועדה פארלאמנטאית רבת-משותפתים, שבה מיוצגות סיעות פוליטיות, שהרכבה הוא פוליטי, שהמטיבאציה של חבריה היא פוליטית, להיות מכשיר יעיל למילוי תפקיד מעין-שיפוט, לחקירה אובייקטיבית.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, אנו נגישים לסיכום הדיון. הצעת סיכום בשם סיעות הקואליציה יביא חבר-הכנסת יצחק גולן.

יצחק גולן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להגיש הצעת סיכום בשם הסיעות: המערך, חזית דתית-לאומית והמפלגה הליברלית העצמאית:

1. הכנסת רושמת לפניה את הודעת הממשלה מפי שר-המשפטים חיים יוסף צדוק בכנסת ביום ז' באב תשל"ה (15 ביולי 1975).

2. הכנסת רואה בדאגה רבה ובמורת-רוח את קיומן של תופעות של שחיתות ופגיעה בטוהר המידות ובמוסר הציבורי בחברה ובמשק.

3. הכנסת מציינת את הפעולה הנמרצת של הרשויות המופקדות על כך לגילוי עברייני שחיתות ול-העמדתם לדין. פעולות החקירה, ההעמדה לדין והשי-

חבורת ל"ה, ישיבה ר"ה

— גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם; הקמת ועדת חקירה פארלאמנטאית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת הגורמים ותופעות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבוריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלה והבטחת מינהל תקין (סיכום הדיון) (שובל, ישעיהו, דיציאן, ורדיגר, לבנבראון, אליאב) —

4. הכנסת קוראת לציבור לא להיתפס להכללות, שאין בהן כדי לרפא את נגע השחיתות והמטילות כתם גם על אלה העושים את מלאכתם בנאמנות ובמסירות. 5. הכנסת קוראת לממשלה להשתית את החינוך בישראל על ערכי התורה והמצוות כדי להחדיר בעם אמונה, מסירות נפש ואהבת הבריות, שבכוון להעמיד סיגים אשר ימנעו רדיפת בצע ולקחת שוחד.

היו"ר י. ישעיהו:

הצעת סיכום בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה יביא חברי הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום של סיעת רק"ח לדיון על גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם:

1. הכנסת קובעת כי גילויי השחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי, הפרטי ובמשרד הבטחון צמחו על רקע המשך הכיבוש ועל רקע המדיניות הכלכלית של הממשלה, שהיא אנטי-פועלית ונותנת הטבות יוצאות דופן לבעלי ההון הגדול, הזר והמקומי.

2. הכנסת קובעת כי חיסול הכיבוש על-ידי מדיניות של שלום צודק באזורנו, וכן על-ידי ביטול ההטבות המיוחדות לבעלי ההון, ישמיט את הקרקע לצמיחת תופעות של מירמה, מעילה ושוחד.

3. הכנסת מחליטה להקים ועדה פארלאמנטאית, שתכלול נציגים מכל הסיעות בכנסת ותחקור את גילויי השחיתות והשוחד בשירות הציבורי, הממלכתי, הפרטי ובמשרד הבטחון, תגלה את כל האשמים בפרשיות אלו ותדרוש העמדתם לדיון והענשתם המאקסימאלית של אלה שיימצאו אשמים בדיון.

היו"ר י. ישעיהו:

הצעת סיכום בשם סיעת יעד — תנועה זכויות האזרח יביא חברי הכנסת אליאב.

אריה אליאב (יעד — תנועה לזכויות האזרח): כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אקרא הצעת החלטה לסיכום, הדיון בנושא גילויי השחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם, מטעם סיעת יעד:

הכנסת מחליטה להקים ועדת חקירה פארלאמנטאית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לשם חקירת גילויי השחיתות במערכת הבטחון, בחברות ממשל תיות, באיגודים ממשלתיים. לרשות הוועדה יועמדו פרקליטים ורואי-חשבון בלתי-תלויים, שיכינו בשביל הוועדה חומר על כל צורות ההתקשרויות, ההזמנה והנהלים הקיימים בנופים הנ"ל וכן בנורמות התנהגות ובקריטריונים המחייבים את עובדי המוסדות.

ועדה זו תפעל גם כוועדה מיוחדת על-פי סעיף 21 לחוק-יסוד: הכנסת, לשם קביעת נורמות וקריטריונים להתנהגות עובדי ציבור ועובדי מדינה בכירים ואמצעי בקרה קבועים וגלויים לשם מניעת שחיתויות וחריגות מהנורמות והקריטריונים שייקבעו על-ידיה.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום בדיון על גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם, כפי שנוסחה על-ידי סיעת הליכוד:

(א) הכנסת קובעת שתופעות השחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי הן תוצאה ישירה ובלתי-נמנעת של השיטה הפוליטית-כלכלית שבאמצעותה ביצר המערך את שלטונו הממושך במדינה.

(ב) הצעדים המשפטיים החיוביים כשלעצמם, שונק"ט באחרונה, נגד העבריינים לא חשפו, ואין בכוחם לחשוף, את השרשים הפוליטיים והממסדיים של תופעות השחיתות בארץ.

(ג) הכנסת קובעת כי רק כינונו של משטר חברתי וכלכלי חדש יאב בכוחו לשנות את האווירה ולהבטיח את טוהר המידות ותקינות המינהל.

היו"ר י. ישעיהו:

הצעת סיכום בנושא השני — הצורך להקים ועדת חקירה פארלאמנטאית — יביא חברי הכנסת דיציאן. יש שני נושאים ואנו נצביע על כל נושא בנפרד.

ליאון דיציאן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום הדיון בהצעה לסדר-היום על הצורך להקים ועדת חקירה פארלאמנטאית:

על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, מחליטה הכנסת על הקמת ועדת חקירה לבדיקת הגורמים לתופעות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבוריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלו והבטחת מינהל תקין.

היו"ר י. ישעיהו:

הצעת סיכום של סיעת החזית הדתית תורתית — יביא חברי הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום, מטעם סיעת החזית הדתית תורתית, לדיון על גילויי השחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם:

1. הכנסת מביעה את דאגתה וחרדתה על תופעות השחיתות והפגיעה בטוהר המידות שנתגלו בשירות הציבורי והממלכתי.

2. הכנסת קוראת לממשלה לנקוט צעדים נוספים על אלה שנקטו עד כה כדי לעקור מן השורש את נגע השחיתות ללא מורא וללא משוא-פנים.

3. הכנסת תובעת מהממשלה להסיק את המסקנות המתחייבות מדו"חות מבקר המדינה על משרדי הממשלה ועל החברות הממשלתיות כלפי אלה אשר המבקר הטיל דופי במעשיהם.

— גילויי שחיתות בשירות הציבורי, הממלכתי והפרטי והטיפול בהם; הקמת ועדת חקירה פארלאמנטרית על-פי סעיף 22 לחוק יסוד: הכנסת, לבדיקת הגורמים ותופעות השחיתות במשרדי הממשלה וברשויות ציבוריות אחרות ולקביעת אמצעים לעקירת תופעות אלה והבטחת מינהל תקין (סיכום הדיון) (ישעיהו, בורג); שאלות ותשובות (ישעיהו, הרליץ, רוזן) —

הצבעה

הז"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, בחלק מההצעות יש גם הצעות סיכום וגם הצעה להקמת ועדת חקירה, ובחלק מההצעות יש רק הצעת סיכום על הנושא שעמד לדיון בכנסת. אפירי את ההצבעה.

שרי-הפנים י. בורג:

אני מציע להצביע על כל הצעה בשלמותה, לפי תכנה וכפי שהובאה על-ידי המציע, כי אינני יודע מה היא החלוקה בדיוק. לא קיבלתי אותה בכתב ואי-נני יכול להצביע לפי חלוקה זו. את ההצעה בכללותה שמעתי מפי כל מציע ולפי זה אני יכול להצביע.

הז"ר י. ישעיהו:

לפנינו היו שני נושאים ובשניהם היה דיון משולב. סיעת הליכוד הגישה שתי הצעות נפרדות: אחת לסיכום הדיון ואחת לעניין הקמת ועדת חקירה. אני יכול ללכת בכל דרך. תהיה אותה תוצאה. אנו עוברים להצבעה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת א. אליאב לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת א. לבנבראון לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת א. ורדיגר לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת ל. דיציאן לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת ז. שובל לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברי-הכנסת י. גולן נתקבלה.

ד. שאלות ותשובות

הז"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, אנו עוברים לשמיעת תשובות הש-רים לשאלות של חברי הכנסת.

3676. העלאת דמי השכירות בדירות שנשכרו על-ידי עולים חדשים

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ"ה בסיון תשל"ה (4 ביוני 1975):

ב"מעריב" מיום 30 במאי 1975 מתפרסמת כתבה המספרת על עולים מארצות הרווחה אשר בהתאם למדע שפירסם המשרד לקליטת העלייה שכרו דירות בדמי שכירות קבועים מראש וזוגות בעתה לשלם שכר דירה גבוה ב-50% מהמסוכם אתם והמובטח להם.

אודה לכבודו אם יודיעני:

1. אם הסיפור נכון בעיקרו?

2. האם המודעה שפורסמה ב-1972 אינה בגדר מצב מטעה לגבי העולים?

3. האם אין הטלת ההתייכרות על העולים כהפרת הבטחה?

4. האם אין סכנה כי העולים האלה יעזבו את הא-רץ?

5. האם מקרים מעין אלה ופירסומם אינם מזיקים לעידוד העלייה בכלל ומאמצות הרווחה בפרט?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

1—3. ב-1972 פורסמה בשם משרד הקליטה מודעה ובה נמסרו פרטים על תקופת השכירות של 12 שנה וטבלת שכר דירה המשתנה עם הזמן. במודעה זו, שנת-ייחסה ל-20% מהדירות שעמדו אז להשכרה, לא נאמר, לצערי, כי משרד השיכון רשאי להעריך מחדש

את מחיר הדירות כתום 5, 8 ו-10 שנים ופירוש הדבר שינוי הבסיס לחישוב גובה שכר הדירה.

אולם למרבית העולים שביקשו דירות בשכירות כלכלית נמסר על-ידי עובדי משרד הקליטה והמש-כירים על אפשרות העלאת שכר הדירה בהתאם להחלטה בדבר אפשרות השיעורן ושינוי הבסיס.

בעקבות עליית האינדקס במשך השנים האחרונות ביותר מ-100% והעלאת מחירי הדירות אישר משרד הקליטה למשכירים את השיעורן, אך הגביל אותו למאקסימום של 10% בשנה.

מז הראוי לציין כי שכר הדירה בדירות מוגנות ובדירות "עמידר" הועלה ב-1973 ב-39%, וב-1975 — ב-44%.

4—5. אין כל יסוד לטענה כי בשל העלאת מאק-סימאלית של 10% בשכר הדירה לשנה ייאלצו העו-לים לעזוב את הארץ. והרי שכר העבודה במשך עלה השנה בשיעור גבוה יותר מאשר 10% ופירוש הדבר כי משקלו של שכר הדירה בכלל ההכנסה הפנויה של העולה לא גדל אלא מצטמצם.

בסיכומי של דבר החליטו יושבי-ראש הנהלת הסוכ-נות, שר השיכון ושר הקליטה למסור את טענת העו-לים לחוות-דעתו של היועץ המשפטי של ממשלת יש-ראל, ואשר יפסוק — נקיים.

הז"ר י. ישעיהו:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת הרליץ.

אסתר הרליץ (המערך):

כבוד השר, משרד הקליטה הוקם כדי ליישר הדו-רים כאלה בין משרד ממשלתי אחד לשני. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי שדברים כאלה לא יישנו בע-תיד?

חוברת ל"ח, ישיבה ר"ה
— שאילתות ותשובות (רוון, בן-פורת, קצב, שינמן) —

השר לקליטת העלייה ש. רוון :

כ" 3% אשתקד.
3. זיקה רופפת לעם ישראל ולמדינת ישראל, רתי-
עה מהמצב הבטחוני, המדיני והכלכלי, וכמובן קשיי
קליטה בתחום הדיור, התעסוקה והקליטה החברתית,
אף כי בתחומים האלה חלו שיפורים משמעותיים בת-
קופה האחרונה.

איו פה עניין של יישור הדורים בין שני משרדים.
בתשובה לשאלתה שלך הודעתי כי, לצערי, לא נמסר
בזמני, ב-1972, בהודעה שלנו מידע מלא, וזאת אשמת
משרד הקליטה בלבד. אני חושב שנעשה הכל כדי
שלא יישנו שגיאות כאלה או מחדלים כאלה.

3787. עיטת הוראתם של מקצועות עבריים
לעולים חדשים בטכניון בחיפה

3748. אי-הכרה כמר עזרא שקורי כאסיר-ציון

חברת-הכנסת פ. שינמן שאל את השר לקליטת העלייה
ביום י' בתמוז תשל"ה (19 ביוני 1975) :

חברת-הכנסת מ. בן-פורת שאל את השר לקליטת העלייה
ביום ו' בתמוז תשל"ה (16 ביוני 1975) :

בעתון "אפסילון", עתון הסטודנטים בטכניון, גל-
יון מס' 91, מובא מאמרו של יששכר פולק תחת הכו-
תרת "כפייה אנטי-דתית בקאמפוס", ובו קטעים כדל-
הלן :

אסיר-ציון מר עזרא שקורי, ממחנה-ידוד, בלוק
137/3, שליד חיפה, פנה בבקשה לרשות לקביעת
זכאות לתגמולים להכיר בו כאסיר-ציון, וקיבל תשובה
כי אין הרשות מוסמכת לטפל בבעיות מסוג זה של הא-
סיר.

אבקש לדעת :

"סטודנטים עולים מספרים שבמכינה לעולים חד-
שים ניתנים שיעורים בתורה עלי-די... מורים שאינם
מקימים את המצוות והתכונות בה. יש מורים שבמס-
גרת ההרצאות מסלפים את הכתוב בתורה, תוך מתן
פירושים שמהם משתמעת הסתה לכפירה בתורת יש-
ראל ובעקרונות היהדות. כמה תלמידים שלא השלימו עם
מעשה זה הפגו שאלות הבהרה למורה.

1. האם הודיע מר שקורי את דבר ישיבתו בכלא
העיראקי עד 28 בפברואר 1969 ?

2. אם כן — מדוע לא הוכר כמי שישב בכלא ?

3. מה הם הנימוקים לחוסר ההכרה במעמדו כא-
סיר-ציון ?

השר לקליטת העלייה ש. רוון :

תמיהות חוזרות ונשנות של הסטודנטים על דרך
הוראת התורה לעולים חדשים בטכניון הוציאו את
המורה משלוותו, שהטיח כלפיהם כי הטכניון מחייב
אותו ללמד בדרך זו והוא אינו רשאי לסטות ממנה.

על אף פירסום המודעות. בעתונות עלי-די הרשות
לקביעת זכאות לתגמולים לאסיר-ציון ובני משפחות
הרוגי-מלכות נבצר מהרשות להתחיל בעבודתה בשל
המשימות הממושך בדבר אישור ההסכם בין הסוכ-
נות היהודית, משרד הקליטה והביטוח הלאומי.

דוגמה אחרת לקוחה מקורם בעברית לעולים (של-
רבים מהם זו היא הפגישה הפורמאלית הראשונה עם
התריבות הישראלית), שבו הם למדו שכבר לפני אלפים
שנה הטיפו חז"ל כי... יש לשנוא את הרבנים. לדברי
המורה, מצויה האסמכתה לכך בפירוקי אבות. ואמנם מי
שיעיין בפירוקי אבות (פרק א, משנה י') ימצא כתוב :
"אהב את המלאכה ושנא את הרבנות", וכוונתם של
חז"ל כך היתה לומר דברי מוסר : התרחק מהשררה
והעדף לעסוק במלאכה, בעבודת כפיים. מעשה זה של
הוצאת דברי חז"ל מהקשרם, סילופם והצגתם כהסתה
לשנוא רבנים (ומכאן קצרה הדרך לרחוש שנאה לכל
הדתיים), הינו פשע לאומי ! הוא עלול להביא לפירוד
העם והחלשתו במאבקיו הרבים".

עם תחילת ההסכם, לפני שבועיים, בדבר סדרי תש-
לום התגמולים לאסיר-ציון ובני משפחות הרוגי-מלכות
תיגש הרשות לקביעת הזכאות לכל הפונים. במסגרת
זאת תיבדק גם תביעתו של מר עזרא שקורי לזכאות.

3773. שיעורי הירידה מן הארץ מקרב עולים
ופיבותיה

שאלותי לכבודו הן :

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את השר לקליטת העלייה
ביום ט' בתמוז תשל"ה (18 ביוני 1975) :

אודה לכבודו אם יודעיני :

1. האם ידועים לכבוד השר מקרים אלה ?
2. האם יש פיקוח על ההוראה לעולים ?
3. האם נכון הדבר כי קיימת כלפי המורה הכוונה
וחיו ללמד תורה בדרך זו של כפירה ?
4. האם יעשה כבוד השר לשנות את פני הד-
ברים בהוראה לעולים ?

1. מה היקף הירידה מקרב העולים בתקופה האח-
רונה לעומת התקופה המקבילה אשתקד ?

2. מה האחוז לפי הארצות השונות ?

3. מה הן סיבות הירידה ?

השר לקליטת העלייה ש. רוון :

1—2. לא חל שינוי משמעותי בשיעורי הירידה
בתקופה האחרונה בקרב העולים. בסך-הכל ירדו כ-50%
מכלל העולים תוך שנחתם הראשונה בארץ, בדומה לשנה
שעברה. בקרב העולים-בכוח, הבאים ברובם מארצות
המערב, ירדו 12% תוך שנחתם הראשונה, בדומה לתקופה
המקבילה אשתקד, אך שיעור זה נמוך משיעורי הירידה
בקרוב העולים-בכוח שהגיעו בשנים 1969—1972, כאשר
שיעורי הירידה היו כ-16%. בקרב עולי ברית-המוע-
צות ירדו כ-4% תוך שנחתם הראשונה בארץ, לעומת

השר לקליטת העלייה ש. רוון :

1. לא.

2. כן.

3. לא.

4. לא.

הבטחתו של השר לקליטת העלייה והעולה פנה לבית הדין הגבוה לצדק, אשר חייב את העיריה להמציא את הרשיון המבוקש.

אבקש את כבודו להשיב לי :

1. האם הידיעה נכונה ?

2. אם כן — האם השר ידע כי הבטחתו עמדה בניגוד למדיניות העיריה בנושא זה ?

3. על סמך מה הבטיח השר רשיון עירוני, דבר שחורג מגדר סמכויותיו ?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן :

בידיעה הנ"ל אין שמץ אמת. שר הקליטה הנוכחי, וכל שר אחר אשר כיהן כשר לקליטת העלייה, לא הבטיח לעולה שמדובר בו כי יוכל לעסוק ברוכלות, וגם לא יכול היה להבטיח לו כזאת, מן הטעם הפשוט שאיש זה עלה לישראל ביום 28 ביוני 1968, עוד לפני מינויו של השר הראשון במשרד לקליטת העלייה. להזכירם — השר הראשון במשרד לקליטת העלייה מונה ביום 1 ביולי 1968. משרד הקליטה קיבל עליו את האחריות לקליטת עולים ביום 1 בנובמבר 1968.

אשר לפסק-הדין של בית-המשפט הגבוה לצדק שמתייחס אליו עתון "הארץ" מיום 25 ביוני 1975 באמרו כי ניתן "לאחרונה", פסק-דין זה ניתן ביום 26 בדצמבר בר 1973, דהיינו שנה-יוצא קודם שעתון "הארץ" הואיל לכתוב עליו.

העותר במקרה דנן לא טען ששר הקליטה או משרד הקליטה הבטיחו לו דבר ואף לא יכול היה לטעון זאת כאמור.

בית-המשפט הגבוה לצדק לא התייחס בפסק-דינו להבטחות כלשהן, אלא עשה את הצו-על-תנאי מחלט וחייב את עיריית תל-אביב להוציא לעותר רשיון לניהול עסקו, לאחר שקבע כי "עמדת המשיב (עיריית תל-אביב) אין לה על מה שתסמוך מבחינה חוקית והיא גם משוללת כל יסוד מבחינה עובדתית".

3906. ידיעה בדבר פעילות מיסיונרית בקרב עולים בכרמיאל

חברי-הכנסת מ. פרוש שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בתמוז תשל"ה (3 ביולי 1975) :

"המודיע" מיום כ' בתמוז תשל"ה מוסר על "פעילות מיסיונרית חמורה בקרב עולי ברית-המועצות בעיריה כרמיאל".

לדברי העתון עזבו לאחרונה את הארץ יותר מ-50 משפחות עולים מברית-המועצות שהתגוררו בכרמיאל כתוצאה מפעילותם של גורמים מיסיונריים המנצלים את קשיי הקליטה של עולים אלה. המיסיונרים מעודדים את העולים לרדת מהארץ ואף מממנים את הוצאות הנסיעה ואת סידורם של היורדים בחוץ-לארץ.

אבקש לדעת :

1. מה מספרם של העולים מברית-המועצות שנקטו לטו בכרמיאל וירדו מהארץ בשנה האחרונה ?

השיעורים בתורה ויהדות ניתנים לעולים על-ידי הרב ויסבלום, רבה של נווה-שאנן בחיפה.

היועץ האקדמי למקצועות העבריים, לרבות לימודי עברית ויהדות, מטעם הטכניון הוא ד"ר אררט, המוכר כיהודי דתי.

3860. ממרי העלייה בשלוש השנים האחרונות והשפעתם על המשרד לקליטת העלייה

חברי-הכנסת ע. נוף שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ז בתמוז תשל"ה (26 ביוני 1975) :

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי :

1. כמה עולים הגיעו לישראל בשנת 1973, 1974, ובמחצית הראשונה של שנת 1975 ?

2. מה הוא מספר העובדים שעבדו במשרד לקליטת העלייה בשנים 1973, 1974, 1975 ?

3. האם נוכח הצימצום במספר העולים החדשים לישראל צומצם גם מספר עובדי המשרד לקליטת העלייה ?

4. האם נוכח המספר הקטן של העולים לישראל בשנה האחרונה נדונה האפשרות למזג את המשרד לקליטת העלייה עם משרד אחר ?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן :

1. ב-1973 — כ-55,000 ; ב-1974 — כ-32,000 ; במחצית ראשונה של 1975 — כ-9,000.

2. מספר עובדי משרד הקליטה התקניים הוא : 1 בינואר 1973 — 504.5 ; 1 בינואר 1974 — 515.5 ; 1 בינואר 1975 — 532.5. במשך שנת 1975 צומצמו 20 משרות ; מהן בוצע כבר ביטול של 14, כך שב-1 במאי 1975 יש 509.5 משרות בלבד.

3-4. אין לצמצם את מספר עובדי משרד הקליטה בצמוד לתנודות בהיקפי העלייה : (א) משום שקליטת העולים נמשכת שלוש שנים ואף יותר מזה. על אף הצימצום במספר העולים השנה אנו מוסיפים לטפל ב-140,000 עולים שהגיעו ב-3 השנים האחרונות. לעיתים תקופת הקליטה נמשכת מעבר לתקופת שלוש השנים כפי שנקבע בנוהל. (ב) אין בדעתנו לסגור סניפי משרד הקליטה ועל-אחת-כמה-יכמה לא אבטל אנפים ומחלקות. נהפוך הוא, הגברנו והרחבנו את הקליטה החברתית ואנו עושים כמיטב יכולתנו להדביק פיגורים ולתת עיוותים. (ג) אנו סבורים כי חיסול משרד הקליטה או מיזוגו במשרד אחר פירושו השלמה עם אי-עלייה או עלייה מצומצמת. ואילו אנו מאמינים כי העלייה שוב תתרחב ועלינו להיות ערוכים במלוא כוחנו.

3905. פסק-הדין שניתן כעניין מתן רישיון רוכלות עירוני לעולה

חברי-הכנסת י. תמר שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בתמוז תשל"ה (3 ביולי 1975) :

בעתון "הארץ" מתאריך 29 ביוני 1975 פורסמה כתבה ובה נאמר כי השר לקליטת העלייה הבטיח לעולה-בכוח, בארץ מוצא, אפשרות לעסוק ברוכלות בבואו לישראל. עיריית תל-אביב סירבה למלא אחרי

3. אילו צעדים מוכן ראש הממשלה לנקוט על-מנת לצמצם את הבנייה במרכז הארץ, הצפוף אוכלוסין וה- סובל מתנאי אקולוגיה מחוררים? לטובת יתר בנייה בגליל תחילה ואחר כך גם בנגב?

שר-השיכון א. עופר:

השאלתה הופנתה לראש הממשלה וראש הממשלה ביקש ממני לתת תשובה, לכן התאחר מתן התשובה.

1. בסיכום תכנית פיתוח השיכון הוחלט כי הבנייה הציבורית תתחלק מדי שנה בשיעורים הבאים: גליל — 32%; ירושלים — 11%; נגב — 22%; איזור החוף — 35%. במקביל הוחלט כי בשנים 1975 ו-1976 תיבנינה מחצית הדירות לעולים באזור רצועת החוף.

2. תכנית פיתוח השיכון, כפי שנקבעה עליידי הממשלה ואושרה עליידי הכנסת, תואמת את תכנית תפוסת האוכלוסיה כפי שנקבעה עליידי המועצה העליונה לתיכנון ואושרה אף היא עליידי הממשלה. הממשלה חייבה את משרדה להגיש תכנית פיתוח התואמת את תכנית פיזור האוכלוסיה, במק- ביל לתכנית השיכון.

הגידול באוכלוסיה בגליל ובנגב יכול להתמש רק במידה שייקלטו בהם אוכלוסיה ממרכז הארץ בכמו- יות משמעותיות, או עולים חדשים. גידול האוכלוסיה בעירות-הפיתוח בגליל ובנגב יאפשר ואף יחייב הג- דלת השרירותים השונים והעלאת רמתם.

3. ועדת שרים לעירות-פיתוח מופקדת, בין הש- אר, על הכוונת המשאבים הממשלתיים השונים והת- אמתם לקצב האיכלוס בישובים השונים, במגמה להבי- טח דיור, תנסוקה ושירותים חיוניים (וחינוך מיוחד), על-מנת לאפשר קליטת אוכלוסיה הן הקיימת והן זו שתיוסף. במקביל להכוונת משאבים לאומיים לא- זוריה הפיתוח מכוונת הממשלה משאבים פרטיים לא- זורים אלה עליידי מערכת תמריצים ישירים ועקיפים הן בתחום שירותי הדיור והן בתחום ההכנסה הישירה למשפחות המתגוררות בישובים אלה.

צימצמו את היקף הבנייה ברצועת החוף מ-55% ל-35%. פירסמו מערכת תמריצים, עידוד וסיוע למת- יישיבים בעיר-פיתוח, מחקנו ממחר הדירה הוצאות בנייה בטחונות, העלינו את ההלוואה העומדת ל-20,15, ו-25 אלף לירות, הגדלנו את המשכנתאות והטבנו את תנאי הפרעון וההחזר.

הד"ר י. ישעיהו:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אמיר.

יעקב זאק אמיר (המערך):

לאחר הסקירה המאלפת ששמענו עכשיו בקשר לשאלתה שלי, מבקש אני לדעת רק דבר אחד: האם הקמת עיר בחולות ראשון-לציון תואמת את מדיניות הממשלה? האם המשאבים הלאומיים אינם מופנים שוב למרכז הארץ?

שר-השיכון א. עופר:

א. איני יודע כמה פעמים צריך להכחיש: לא בונים עיר בחולות ראשון-לציון; (ב) כל הבנייה ברא- שון-לציון היא במסגרת 35% של הבנייה הציבורית

2. מה ידוע למשרדו על הפעילות המיסיונרית בין העולים בכרמיאל ובשאר מקומות קליטתם בארץ?

3. מה פועל המשרד למניעת פעילות מיסיונרית בקרב העולים?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

1. (א) מיוני 1972 עד יוני 1975 נקלטו בכרמיאל 630 משפחות המונות 1,874 נפשות; מתוכן כ-500 מש- פחות מברית-המועצות. (ב) ב-1974 ומחצית 1975 נקלטו 100 משפחות בכרמיאל, מתוכן כ-85 משפחות מברית- המועצות. (ג) בשנה-הוצי האחרונות ירדו 9 משפחות; 7 משפחות או יחידים יצאו לסיור בחוף-לארץ, לפי מידע של שכנים או קרובי משפחה.

2-3. על דעת המוסדות בכרמיאל ומטפלי משרד הקליטה בכרמיאל ולפי מיטב בירורנו וידיעתנו לא היתה כל פעולה מיסיונרית בתקופה האחרונה בכרמיאל.

3907. תוצאות פעולת המיסיונרים בקרב העולים

חבר-הכנסת י. בארי שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ד בתמוז תשל"ה (3 ביולי 1975):

כשלושים משפחות עולים מרוסיה, שהשתכנו בכר- מיאל, ירדו בחודשים האחרונים מן הארץ, בהשפעת מיסיונרים, שניצלו את מצוקתם החמרית והרוחנית של העולים היורדים.

אבקש לדעת:

1. האם נכון כבוד השר לאשר המידע דלעיל?
2. כמה משפחות עולים ירדו מן הארץ בהשפעת מיסיונרים מאז המלחמה של יום-הכיפורים?
3. אילו צעדים נוקט המשרד לקליטת העלייה כדי לבלום את התהליך?

השר לקליטת העלייה ש. רוזן:

ראה תשובתי מהיום לשאלתה מס' 3906.

2656. מדיניות פיזור האוכלוסיה הבנייה ברצועת החוף

חבר-הכנסת י. ז. אמיר שאל את שר השיכון ביום א' בשבת תשל"ה (13 בינואר 1975):

מדיניות ממשלת ישראל בכל הזמנים היתה לפעול בכל הדרכים למען פיזור האוכלוסיה ברחבי הארץ.

במיוחד מדובר בהפניית עולים ועידוד ותיקים ממרכז הארץ להתיישב בצפון הארץ, בגליל וכן ברחבי הנגב ולחזק את עיירות-הפיתוח. לאחרונה אנו שומעים מפי מעצבי דרכה של הנהלת הסוכנות שיש לעודד בניית שיכונים במרכז הארץ ולהפנות עולים חדשים אליהם.

אבקש להשיב לי:

1. אילו דרכים נוקטת הממשלה במגמה להגשים את מדיניותה לפיזור האוכלוסיה?

2. הגליל זועק לתוספת כוח-אדם לחינוך האוכ- לוסיה. מה הם הצעדים שהממשלה מוכנה לנקוט על- מנת לחזק את תושבי הגליל בתוספת אוכלוסיה, תעשיה וביסוס תרבות, החינוך והחברה?

4. כמה דירות נמצאות בשלב בנייה עד היום?
5. כמה דירות, לפי התיכנון, יימסרו לאיכלוס עד סוף שנת התקציב 1975/76?

6. מה הם סכומי התקציב שהוקצו בשנים המפורטות בסעיף א' והוצאו בפועל עד היום לצרכי שיכון?
שר-השיכון א. עופר:

1. ההקצבות התקציביות החלו בשנת 1972 כדל-קמו (עד תאריך 1 ביוני 1975): 1972 — 5.0 מיליון לירות; 1973 — 28.0 מיליון לירות; 1974 — 22.5 מיליון לירות; 1975 — 30.0 מיליון לירות. בסך-הכל 85.5 מיליון לירות.

2. עד היום נסתיימה בנייתן של 44 דירות באר-פירה והן נמסרו. 16 דירות נוספות בנייתן נסתיימה והן טרם נמסרו.

3. 30 דירות באופירה נמצאות כיום בשלבי בנייה מתקדמים וניתן למסרן תוך שלושה חודשים.

4. סך-הכל הוחל באופירה בבניית 332 דירות, לרבות אלו שנמסרו ונגמרו.

5. 100 יחידות דיור "אשקובית"; (ב) 46 יחידות דיור בבית מס' 2; (ג) 28 יחידות דיור בבית מס' 8 — סך-הכל 178 יחידות דיור לסוף שנת 1975.

6. נחתמו חוזים על סך 60.0 מיליון לירות. ההוצאה בפועל — 36.6 מיליון לירות.

3519. הבנייה לשיכון ביבנה

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר השיכון ביום י"ב בסיון תשל"ה (20 במאי 1975):

לאחרונה משמיע יושב-ראש המועצה המקומית יבנה תלונות כאילו אין הבנייה הציבורית בעיירה מתאימה לתכנית שהכין משרד השיכון עצמו וכי אין היא הולמת את צרכיה של העיירה בכלל ושל משפחות מרובות הילדים בפרט.

אודה לכבודו אם יודיע לי:

1. מה תכניות משרד השיכון לגבי העיירה יבנה?
2. אילו שיכונים נבנים בשנת 1975/76?
3. מה גודל הדירות בשביל משפחות גדולות ומה תנאי קבלתן?

4. מה תנאי קבלת שיכון ביבנה לגבי זוגות צעירים?

5. מה חלקה של יבנה בתכנית-החומש של משרד השיכון ומה יהיה גדלה בשנת 1980?

שר-השיכון א. עופר:

1. תכניות משרד השיכון לגבי העיירה יבנה הן: (א) פתרון בעיית הדיור הצפוף, הארעי והפגום; (ב) פתרון בעיית הדיור של זוגות צעירים בני המקום; (ג) הורמת אוכלוסיה מישובים אחרים במחוז, אוכלוסיה בעלת רמה סוציו-כלכלית גבוהה מהממוצע בעיירה, על-מנת לשפר את תדמיתה הנוכחית.

2. בבנייה עד סוף השנה תהיינה 1,020 יחידות דיור.

שאנחנו בונים ברצועת החוף, וראשון-לציון היא רצועת החוף לכל הדעות.

2981. בניית מבני מגורים בשביל העובדים במעלה-אדומים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילנו שאלה את שר השיכון ביום ז' באדר תשל"ה (18 בפברואר 1975):

בעתונות פורסם על עיכובים בהתחלת בנייה למגורי עובדים שיעסקו בהקמת המרכז התעשייתי במעלה-אדומים, כמו כן פורסם בעתונות שהתארגנה קבוצה גדולה של אנשים הרוצים להשתקע במעלה-אדומים והם מוכנים לעבוד בהקמת המגורים ובניין המרכז התעשייתי. קבוצה זו, לפי הפירסומים, מורכבת בחלקה מאקדמאים, בעלי מקצועות חפשיים, סטודנטים ופקידים, המוכנים לנטוש את מקום עבודתם מתוך ראיית העבודה במעלה-אדומים כמפעל חלוצי לאומי.

רצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות לעיכוב שחל בהתחלת בניית המגורים לעובדים שיעסקו בהקמת המרכז התעשייתי במעלה-אדומים?

2. האם קיימת נכונות להעסיק בעבודות אלו את חברי הגרעין שהתארגן לכך והמוכנים ליטול על עצמם ביצוע עבודות בנייה?

3. אם כן — האם יש מגע עם נציגי הגרעין ונקבעו הסדרים והדרכים להעסקת חבריהם בעבודה במעלה-אדומים?

4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

שר-השיכון א. עופר:

1. לא חל כל עיכוב בבניית מבני המגורים של המחנה לעובדים במעלה-אדומים. לאחר החלטת הממשלה בעניין הוחל מיד בתיכנון וביצוע. המבנים כבר מוכנים לאיכלוס ובקרוב תוצענה הדירות בשכירות, מעל דפי העתונות, לכל המעוניין בהתאם לקריטריונים שנקבעו ברוח החלטת הממשלה.

2-4. היתה נכונות להעסיק יהודים בעבודות הקמת המחנה ואף ניתנה הנחיה מיוחדת לקבלן המבצע. כיוון שלא הושגה הסכמה בין הקבלן לבין מבקשי העבודה היהודים על תנאי השכר, מועסקים בבנייה גם עובדים לא-יהודים.

3507. הבנייה לשיכון באופירה

חברת-הכנסת ל. דיציאן שאל את שר השיכון ביום י"ב בסיון תשל"ה (20 במאי 1975):

הנני מבקש את כבודו השר למסור את הפרטים המפורטים להלן בקשר לבניית שיכון באופירה:

1. מה הם הסכומים שהוקצו לבניית שיכון בתקציבים בשנים 1969/70, 1970/71, 1971/72, 1972/73, 1973/74, 1974/75, 1975/76?

2. כמה יחידות דיור נגמרו עד היום ונמסרו לאיכלוס?

3. כמה דירות נמצאות בבנייה מתקדמת ועומדות להימסר לאיכלוס תוך שלושה חודשים מהיום?

בכתבה בטלוויזיה בתאריך 24 במאי 1975 הובא לידיעת הציבור מצבו הרעוע של בית-הספר בירוחם, אשר בגלל התמוטטות חלקים ממנו מהווה סכנה חמורה לילדים הלומדים בו.

אבקש להשיב לי:

1. מי אחראי לבנייה ציבורית מסוכנת זו?
2. האם ננקטו צעדים נגד האחראי לכך?
3. מה בדעת השר לפעול על-מנת למנוע הישנות מקרים כגון אלה?

שר-השיכון א. עופר:

(1) הבנייה של בית-הספר "הפיו" היא משנת 1964 והוחלט לבנות כמה בתי-ספר כאלו בכל הארץ על-פי שיטה מצרפת.

(2) התיכנון והשיטה הם צרפתיים.

(3) המועצה המקומית פירסמה מכרז לביצוע התיכונים ב-27 ביוני 1975 ונתקבלו תוצאות המכרז.

(4) ב-1 ביולי 1975 הוחל על-ידי המועצה בביצוע התיכונים.

(5) נבקע על-ידי המהנדסים המוסמכים כי הבנייה אינה מסוכנת.

3754. שיעורי ההלוואות הניתנות לזוגות צעירים לרכישת דירה

חבר-הכנסת ה. זיידל שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"ה (17 ביוני 1975):

הגיע לידי מכתב התפטרות מעבודה של אשה נשואה, אשר נאלצת להתפטר בכדי להשיג הלוואה יותר גדולה לדיוור.

להלן תוכן המכתב:

הנדון: התפטרות

"הריני להודיעכם שברצוני להתפטר. אי לכך אעבור עד תאריך 10 ביוני 1975. הסיבה להתפטרותי היא ברצוני להגיש בקשה להלוואה ממשרד השיכון לשם קניית דירה. לגבי משפחה שבה האשה עובדת סכום ההלוואה הוא 48,000 לירות, לגבי משפחה שבה האשה אינה עובדת — 72,000. 24,000 הוא סכום רציני, שעל-מנת לקבלו נאלצת אני להפסיק את עבודתי שאם לא כן לא יהיה באפשרותי לקנות דירה.

יחד עם זאת הריני לציין שהייתי מרוצה בעבודתי וקיבלתי יחס הוגן מחברי ההנהלה וחברי לעבודה".

בקשר לכך רצוני לשאול:

1. האם הדברים הכלולים במכתב הנ"ל הם נכונים?
2. אם כן — הייתכן שמשרד השיכון יעודד בהו"א תמורה זו הפסקת עבודת נשים?
3. האם מוכן משרד השיכון לשנות הוראות אלה ולהשוות שיעור ההלוואה של זוג עובדים לזה של זוג שרק אחד מהם עובד?

יחידות דיוור בבנייה ביבנה, לרבות שנת 1957/76, לפי ייעורים

מתקציב שנים קודמות	מתקציב שנים קודמות	מתקציב שנים קודמות	מתקציב שנים קודמות
1975	1975	1975	1975
460	560	1,020	סך-הכל
144	140	284	לזוגות צעירים
108	104	212	להטבת תנאי דיוור
48	150	198	לוותיקים ולמועברים לעיירות-פיתוח
160	166	326	לעולים

3. קיימות בשלבי בנייה שונים 410 דירות, שיי"עודן הטבת תנאי דיוור ובמיוחד של משפחות גדולות, בתנאי שכירות ובתנאי רכישה. למשפחות מעוטות יכ"ל, אשר אינן מסוגלות לרכוש דירה, ניתנות דירות בתנאי שכירות לא-כלכלית. למשפחות אשר אינן זכאיות לתנאים אלה מוצעות דירות לרכישה, דירות בנות 3 ו-4 חדרים.

מחיר הדירה בת 4 חדרים נע בין 145,000 לירות לבין 160,000 לירות. למחוסרי דיוור או לשוכנים בדיוור המיועד להריסה ניתנת משכנתה בסכום של 80,000 לירות ל-25 שנה, תוך החזר של 430 לירות לחודש; זאת בנוסף על הפיצוי בעד הדירה שהתגוררו בה קודם.

לבעלי דיוור שאינו מיועד להריסה ניתן סיוע בצור רת הלוואה בסכום של 53,000 לירות ל-25 שנה, בתנאי החזר נוחים.

יבנה היא העיירה היחידה באזור המרכז הנהנית מתנאים דומים לאלו של עיירות-הפיתוח בגליל ובנגב.

4. תנאי קבלת שיכון לזוגות צעירים: זוג צעיר הזכאי לסיוע על-פי תכנית זוגות צעירים וזכאי להלוואה בסכום של 80,000 לירות, או 96,000 לירות במקרה של חייל משוחרר, והחזר חודשי של 540 לירות. מחיר הדירה של 3 חדרים עד 75 מ"ר הוא 125,000 לירות. זוגות מעוטי יכולת זכאים לקבל דירות מתפנות בתנאי שכירות בלתי-כלכלית.

5. על-פי תכנית-החומש יבנה משרד השיכון מדי שנה כ-450 יחידות דיוור ביבנה, זאת אף אם תוקטן הבנייה במחוז. בנייה זו תימשך כל זמן שיובטח אי-כ"ל לוס של דירות אלה בקצב מתקבל על הדעת. בהנחה שמדי שנה תיבנה כ-450 יחידות דיוור בעיירה, ות"אוכלסנה, תמנה אוכלוסיית יבנה קרוב ל-20,000 נפש בשנת 1980.

יבנה עם אוכלוסיה של 20,000 נפש תוכל להוות מוקד עירוני בעל שירותים מוניציפאליים סבירים ול"הוות מוקד משיכה לשכבות אוכלוסיה נוספות, אשר תעדיפנה לגור באזור המרכז אך מסיבות כלכליות לא תהיינה מסוגלות לשלם בעד שירותי הדיוור במטרופולין.

3608. האחריות לבנייתו הרעועה של בית-הספר בירוחם

חבר-הכנסת מ. גרופר שאל את שר השיכון ביום י"ח בסיון תשל"ה (28 במאי 1975):

תנאי החווה, ואינם מופלים לרעה לעומת חוסכים זכאים שהם בעלי משפחות.

(ד) ב"ד ישובי-פיתוח, שיש בהם דירות קטנות פנויות, מאשר משרד דירות בשכירות בגודל עד 47 מ"ר לבודדים שמצבם קשה במיוחד.

(ה) עם זאת ברור שבמסגרת התקציביות הנתונות קובע משרד השיכון עדיפויות למתן סיוע והרווקים אינם מופיעים בעדיפויות הראשונה.

3797. עבודות בנייה הפוגעות בבית-הכנסת בנווה-יעקב

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר השיכון ביום י"ד בתמוז תשל"ה (23 ביוני 1975):

הגיע אלי העתק מכתב מאת אגודת בית-הכנסת בשכונת "נווה-יעקב" בירושלים אל הנהלת משרד השיכון, ובו מתלוננים הכותבים על כי בעקבות פעולות הריסה המבוצעות מטעם משרד השיכון "נבקעו סדקים וחורים בבית-הכנסת ונפגעו ספרי קודש על-ידי חתיכות בטון וטיח שנפלו פנימה".

כן נאמר במכתב כי "ביום השבת נאלצו המתפללים להפסיק את עבודתם של פועלים ערבים (המועסקים על-ידי קבלן יהודי), שהפריעו לתפילה וגרמו לחילול הקודש".

רצוני לשאול:

1. האם נכונה טענת הכותבים על הנזקים שנגרמו לבית-הכנסת?

2. אם כן — האם ידאג משרד השיכון לתיקון הנזקים ולשיפוצו של בית-הכנסת?

3. האם נכון כי קבלן יהודי מבצע בשביל משרד השיכון עבודות בשבת בשכונת "נווה-יעקב"?

4. אם כן — האם מוכן משרדו להורות על הפסקת כל עבודה במקום בשבת?

שר-השיכון א. עופר:

1. בנווה-יעקב, אתר המיועד לבניית מגורים, נמצא בית-כנסת במבנה שיש להרסו לשם הרחבת השכונה.

2. המבנה משמש כבית-כנסת זמני.

3. חברת משה"ב ביצעה עבודות עפר על-ידי בית-הכנסת באמצעות קבלן, ללא הוראות משרד השיכון.

4. מסרנו לחברת משה"ב שיתנו הוראה לקבלן לא לעבוד בשבת. כידוע משה"ב היא חברה של "הפועל המזרחי", כך שהיא תדאג שישמרו על השבת.

3809. פינוי מעברת נאפוליון בעכו

חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר השיכון ביום ט"ו בתמוז תשל"ה (24 ביוני 1975):

ועד מעברת נאפוליון בעכו שלח לי העתק ממכתב שנשלח ב"19 ביוני 1975 לכבודו בחביעה לחסל את המעברה ולהעביר את תושבי המעברה לשיכון קבע.

הנני שואל:

שר-השיכון א. עופר:

1—2. הדברים אינם נכונים. במסגרת הקריטריון נים לקביעת הניקוד בתכנית וזוגות צעירים 1974 ניתנת עדיפות מכוונת לנשים עובדות. אשה עובדת זכאית לתוספת 100 נקודות מבלי להתחשב בהכנסה הכוללת של המשפחה.

מובן מאילו שהניקוד בסעיף הכנסה הוא על-פי ההכנסה הכוללת של שני בני הזוג, וככל שתיפחת — יעלה הניקוד על-פי הטבלה שנקבעה והובאה לידיעת הזוגות בחוברת ההסברה לזוגות צעירים.

הניקוד בסעיף הכנסה נקבע משום שיכולת ההחזר החודשי של הזוג מותנה בהכנסתו.

3. שיעור ההלוואה ותנאי ההחזר במסגרת תכנית וזוגות צעירים 1974 נקבעו על-פי סך כל הניקוד שצבר הזוג, ורק אחד הסעיפים המזכה זוג בניקוד הוא סעיף ההכנסה.

מתוך מאקסימום של 2,000 נקודות הניתנות לצבירה מכל הסעיפים ניתנות לצבירה 600 נקודות מאקסימום בסעיף ההכנסה, כלומר 30% מכלל הניקוד.

הסעיפים המזכים וזוגות צעירים בניקוד הם: (1) משך זמן נישואין וצורת מגורים; (2) גודל משפחת הזוג; (3) צפיפות הדיור בדירה; (4) הכנסה כוללת ברוטו לזוג; (5) מספר הנפשות ומספר האחים והאחיות שאינם נשואים במשפחת הבעל; (6) מספר הנפשות ומספר האחים והאחיות שאינם נשואים במשפחת האשה.

3774. זכויות דיור של הרווקים והרווקות

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר השיכון ביום ט' בתמוז תשל"ה (18 ביוני 1975):

נודע לי שמשרד השיכון שולל את זכאותם של בודדים לשיכון אף שקודם לכן הכיר בזכותם זו.

אודה לכבודו אם יודיעני:

1. האם יש אמת בדבר?

2. מה הם הפתרונות המוצעים על-ידי משרד השיכון לאזרחים הבודדים המעוניינים בפתרון לבעיית הדיור שלהם, באשר אזרחים אלה אינם יכולים לקבל שיכון במסגרת שיכון לזוגות הצעירים, למפונים או לעולים חדשים?

שר-השיכון א. עופר:

1—2. הידיעה אינה נכונה. כיום יש לבודדים זכויות סיוע בדיור שלא היו נהוגות בעבר:

(א) בישובי-הפיתוח ניתנת היום לרווקים — בודדים מעל 35 שנה, בודדות מעל 30 שנה ורווקים ורווקות משוחררי צה"ל בני 21 שנה לפחות שהם יוצאי משפחות בנות 6 נפשות לפחות — הלוואה של 40,000 לירות והלוואה עומדת, על-פי המקובל בכל ישוב וישוב, לרכישת דירה.

(ב) במסגרת הטבת תנאי דיור רשאים בודדים מעל 35 ובודדות מעל גיל 30 להיכלל בתכנית ולקבל סיוע על-פי הניקוד שצברו.

(ג) חוסכים הזכאים במפעל חסכון לבניין מקבלים את ההלוואה המגיעה להם במסגרת התכנית ועל-פי

ולשנות סדרי התשלום ועל-ידי כך לספוג את הקיצוץ בתקציב.

2. מספר הדירות בבנייה פרטית, שבנייתן החלה במחצית הראשונה של 1975, הוא לפי אומדני משרד השיכון כ-9,000 דירות.

3. לפי תחזית משרד השיכון עשויים להיפלט מן הענף בשנת 1975 כ-10,000 פועלים, וחלק מהם נושרים באופן טבעי. מספר זה הוא כ-10%-12% מהמועסקים בענף כיום.

4-5. בשנות המיתון נפלטו מהענף קרוב ל-30,000 פועלים בבניין, כאשר מספר המועסקים בבנייה היה כ-92,000 ב-1965, ו-63,000 ב-1967. היום אנו צופים לפליטה של 10,000 פועלים בבניין, ומספר המועסקים בבנייה הוא כ-125,000. מכאן שאין לדבר על פגיעה חמורה בענף. בכוונת הממשלה למנוע אבטלה של פועלים בענף הבנייה. כפי שאמרתי, חלק מהם פרשו פרישה רגילה, ומספר המועסקים בבנייה הוא 125,000.

הי"ר ש. ז. אברמוב :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שמעוני.

חביב שמעוני (המערך) :

מהו שיעור הפליטה של פועלי הבניין היהודים, ומהו שיעור הפליטה של פועלי הבניין הערבים ?

שרי-השיכון א. עופר :

בדרך כלל זה לפי האחוז של העובדים בענף. כידוע, מתוך 125,000 — אני לא בטוח במספרים — 50% הם פועלים ערבים, ומתוכם 40% הם מן השטחים ו-10% הם משטח מדינת ישראל; ו-50% פועלים יהודים. שיעור הפליטה הוא ביחסים פחות או יותר שווים. אם-נפלטם — נפלטם מכל הסוגים.

3908. עיורד ההשתכנות באזורי הפיתוח

חבר-הכנסת י. דרניצקי (יורדן) שאל את שר השיכון ביום כ"ד בתמוז תשל"ה (3 ביולי 1975) :

בעתון "דבר" מ-27 ביוני 1975 סופר על תנועת בנייה נרחבת בחולות ראשון-לציון.

אין ספק כי הקמת שכונות חדשות בערי החוף מן ההכרח שתמשוך הון השקעה וגם משתכנים שבת-נאים אחרים היו מופנים, לפחות בחלקם, לאזורי הספר, הגליל והנגב, שהממשלה התחייבה לפתחם ול-יישבם תוך מתן עדיפות ראשונה.

אי לזאת רצוני לשאול :

1. האם הקמת השיכונים החדשים בחולות ראשון-לציון נעשית בעידוד ותמיכה מטעם משרד השיכון ?

2. האם מודע השר כי באופן אובייקטיבי ההשקעות בבנייה באזורים מפותחים של הארץ, נעשות בהכרח על חשבון פיתוח הגליל והנגב ?

3. האם יש בדעת השר לפעול למען העדפת אזורי הפיתוח בהתאם לקווי-היסוד של הממשלה ?

1. האם קיבל כבודו את המכתב הנ"ל ?

2. האם יש בדעת משרד השיכון להיענות לד-ישיבת תושבי מעברת נאפוליון ?

3. האם יש תכניות לחיסול מעברת נאפוליון בע-כז ?

4. אם כן — מה הן התכניות ? מתי יוחל בבי-צוען ? כמה זמן דרוש עד לסיום ביצוע התכניות ?

שרי-השיכון א. עופר :

1. כן.

2. בסקר שנערך בסוף שנת 1973 גרו במעברה 250 משפחות בודדים. משרד השיכון התחייב בסוף שנת 1973 לפנות כ-60 משפחות בשנה, אך מאז פוגו כבר 120 משפחות וכיום נותרו במעברה 130 משפחות, לפי ההתפלגות הבאה: 34 בודדים; 30 משפחות בנות 2 נפשות; 28 משפחות בנות 3 נפשות; 26 משפחות בנות 4 נפשות. בשכונה מספר משפחות בנות 5-8 נפשות ויותר אשר מסרבות להתפנות ולקבל את פתרונות הדיור שהוצעו להן.

3. בדעת משרד השיכון לפנות את תושבי מעברת נאפוליון עד מחצית שנת 1976. משרד השיכון מציע פתרון דיור לכל משפחה ובודד במעברה, אך אינו יכול לקבל תכתיבים בקשר לבית או דירה מסוימים המ-בוקשים על-ידי המשפחות המתפנות.

4. להלן הפתרונות המוצעים: (א) 30 יחידות דיור מתפנות לבודדים. הדירות ניתנות לאיכלוס מיי-די; (ב) 40 יחידות דיור מתפנות וחדשות, שאיכלוסן משוער לחודשים אוגוסט-ספטמבר 1975; (ג) כ-60 יחידות דיור מתפנות וחדשות שתאוכלסנה עד מחצית השנה הבאה.

הצעת משרד השיכון מקובלת על העיריה ומועצת הפועלים.

3847. היקף הצימצום בבנייה והשפעתו על ענף הבנייה

חבר-הכנסת ה. שמעוני שאל את שר השיכון ביום ט"ז בתמוז תשל"ה (25 ביוני 1975) :

נוכח הידיעות על צימצום הבנייה הפרטית וצימצום התקציב בבנייה לשיכון אבקש לדעת :

1. מה היקף הצימצום בבנייה הציבורית לשיכון ?

2. מה היקף הבנייה הפרטית ?

3. האין בכך סכנת אבטלה בענף הבניין ?

4. האם אבטלה ניכרת בענף זה לא תביא לפגיעה קשה בו, כפי שקרה בשנות המיתון ?

5. האם צימצום בענף הבניין לא צופן בחובו מי-תון ? אם כן — באילו שכבות עלול זה לפגוע ?

שרי-השיכון א. עופר :

1. היקף הצימצום בבנייה הציבורית לעומת התק-ציב המקורי לשנת 1975 הוא 300 מיליון לירות. מגמת משרד השיכון לשמור על תכנית הבנייה המקורית ולא להפחית במספר הדירות שיוחל בבנייתן, אלא לדחות

4. מה נעשה למען שמירת רמת הבנייה וטיבה?
5. מה נעשה למנוע בנייה פראית?

שר-השיכון א. עופר :

1. עד היום רשומים כדין 2,850 קבלנים ראשיים ו-280 קבלני-משנה.
2. בהתאם לחוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, תשכ"ט-1969, ותקנה שפורסמה בקובץ תקנות לרישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות ותנאים בענפי-משנה, יסתיים הרישום ביום 31 בדצמבר 1975. עם סיום הרישום של קבלני-משנה אפשר יהיה לאמוד ביתר דיוק את מספר הקבלנים הלא-רשומים, אולם יש לשער כבר כיום שמאות קבלנים ראשיים אשר היו חייבים להירשם עד 31 במארס 1972 טרם רשומים כחוק.

3. בכל מקרה שמתגלה קבלן לא רשום הפועל בניגוד לחוק מוגשת תלונה למשטרת ישראל. עד היום הוגשו כ-50 תלונות.

4. א) אחד הקריטריונים החשובים לרישום קבלן בפנקס הקבלנים הוא כישוריו המקצועיים. ב) כל תלונת נה המוגשת נגד קבלן בגלל טיב בנייה ירוד מתבררת על-ידי הרשם, ואם יש תלונות חמורות מבטל הרשם רישומו של הקבלן בפנקס הקבלנים.

5. הטיפול במניעת בנייה בלתי-חוקית, ללא רש"ינות בנייה, הוא בתחום טיפולו של משרד הפנים. אולם בכל מקרה שהרשות המקומית פונה לרשם הקבלנים בתלונה נגד קבלן בשל הרשעתו בדין על עבירות לפי סעיף 145 לחוק התיכונות והבנייה מטפל הרשם בתלונה.

3922. פינני דיירי האסבסטונים שבקריית-חיים

- חברת-הכנסת מ. פרידמן שאלה את שר השיכון ביום כ"ט בתמוז תשל"ה (8 ביולי 1975) :

בתשובה לפנייתי לחברת "שקמונה" בעניין פינני דיירים מאזור האסבסטונים בקריית-חיים אמר סמנכ"ל החברה: "אני מאמין שתושבי האסבסטונים אינם מרוצים מהצורך לחכות זמן רב ורובם ככולם היו מעוניינים לקבל פתרונות דיור מידיים, אך חברתנו כפופה לתקציבים שנתיים ועדיין יש, לצערנו, מאות משפחות המתגוררות באזור שיפוט חיפה בתנאי מגורים קשים ביותר ואף הן ממתינות לפתרונות דיור". כן נאמר שחברת "שקמונה" הכינה תכנית חומש לפתרון בעיה זו עקב תקציבים מצומצמים העומדים לרשות החברה.

שאלות הן :

1. האם תושבי אזור שיפוט חיפה מועדפים לעומת תושבי האסבסטונים לפתרונות דיור?
2. האם תכנית החברה התייחסה אך ורק לאותם דיירי האסבסטונים שכבר הועברו מן האסבסטונים?
3. אם התשובה לשאלה 1 או לשאלה 2 היא חיובית — האם אין תכנית מעשית לפתור את בעייתן של אותן מאות משפחות המתגוררות עדיין באסבסטונים?

שר-השיכון א. עופר :

1. באתר הבנייה בחולות ראשון-לציון תיבניה בשנים הקרובות 2,700 יחידות דיור, מתציתן בבנייה פרטית.

האתר נמסר לתיכונות ופיתוח לחברת "ערים" שהיא חברה ממשלתית. הבנייה הציבורית באתר מיועדת לזוגות צעירים, עולים חדשים ומפוני שכונת רמת-אליהו הסמוכה, המיועדת לשיקום.

2. הבנייה במקום לא תהיה על חשבון הבנייה באזורי הפיתוח אלא על חשבון הבנייה ברצועת החוף. ביזמתי שונה היחס של 55% בשפלת החוף ו-35% בערי פיתוח ל-55% בערי הפיתוח ו-35% באזור החוף.
3. ביום 2 במארס 1975 אישרה ועדת השרים לערי פיתוח שורה של תמריצים לעידוד ההשתכנות בערי הפיתוח.

3909. ביצוע התכנית לפיזור האוכלוסיה

- חברת-הכנסת י. בארי שאל את שר השיכון ביום כ"ד בתמוז תשל"ה (3 ביולי 1975) :

משרד השיכון, באמצעות החברה "שיכון ופיתוח בע"מ", נושא-זנות עם "סולל בונה בע"מ" לרכוש ממנה מקרקעין בשווי 100 מיליון לירות באזור החוף. אבקש לדעת :

1. מה מטרת הרכישה הצפויה?
2. כיצד מתיישבת העסקה עם המדיניות המוצהרת של פיזור האוכלוסיה?
3. באיזה שלב בסולם הקדימויות עומדת ההשקעה הצפויה ביחס להשקעותיו של משרד השיכון בערי פיתוח?

שר-השיכון א. עופר :

1. חברת "שיכון ופיתוח" רוכשת קרקעות כדי להבטיח עתודות קרקע לבנייה ליעדים הסוציאליים של משרד השיכון.

- 2-3. הקרקע, אם תירכש, תועמד לרשות הבנייה הציבורית בהתאם לצורך וכחלק מתכנית הבנייה הרב-שנתית שאושרה על-ידי הממשלה. רכישה זו תואמת את תכנית פיזור האוכלוסיה ואינה פוגעת בבנייה באזורי הפיתוח.

3921. פיקות על בנייה כחוק

- חברת-הכנסת י. תמיר שאל את שר השיכון ביום כ"ט בתמוז תשל"ה (8 ביולי 1975) :

בראיון המתפרסם ב"בנייה ומקרקעין" מיום 25 ביוני 1975 מובאים פרטים על יזמות שינקוט רשם הקבלנים החדש מר אריה בן-און במסגרת ביצוע חוק הקבלנים.

בקשר לכך אודה לשר אם ישיב לי :

1. כמה קבלנים רשומים כיום כדין?
2. מה הוא אומדן הקבלנים הפועלים שלא כחוק?
3. מה עושה הרשם לאכוף את החוק בתחום שהוא מוסקד עליו?

בבנייה הישירה של משרד השיכון ובבנייה המוכוונת על-ידי המשרד סטאגדארטים קבועים של בנייה ומחירי רים מבוקרים.

לשאלות 3—4: מחירי הקרקע בבנייה הציבורית הם מחירים נתונים בהתאם לטבלת מחירי הקרקע של מינהל מקרקעי ישראל. מחיר הקרקע אינו אחד והוא משתנה בהתאם לאזור ולישוב. השנה מהווה טבלת מחירי הקרקע כ-68% ממחירי השוק החפשי, ובשנה הבאה יונהג מחיר מלא.

לשאלה 5: כן. מרכיב הקרקע במחיר הדירה מצויין במפורש בחוזה ההתקשרות עם המשתכן ובכל פניה אל מינהל מקרקעי ישראל.

לשאלה 7: כל משתכן הזכאי לסיוע ממלכתי רשאי לבחור לעצמו את הדירה הרצויה לו בחברות השונות, אצל הקבלנים הפרטיים ובשוק החפשי מיד שנייה.

3991. פינוי דיירי שכונת האסבסטונים בקריית חיים

חברת הכנסת ב. מואב שאל את שר השיכון ביום ח' באב תשל"ה (16 ביולי 1975):

שכונת האסבסטונים בקריית חיים הועברה לטיפול של חברת "שקמונה" — חברה ממלכתית-עירונית לשיקום הדירור בחיפה בע"מ. בשכונה זו כ-550 משפחות, ביניהן משפחות רבות מרובות ילדים, נכים ובעיות סוציאליות.

שאלות הן:

1. כמה משפחות טיפלה חרת "שקמונה" בשכונה זו?

2. מה היא תחזית השיכון ותחזית פתרונות הדירור של שכונה זו בתכנית החומש של משרד השיכון?

שר-השיכון א. עופר:

1. מאז תחילת הטיפול בשכונה בשנת 1972 פונו 220 משפחות מתוך 650 שהתגוררו בה. ל-20 המשפחות האחרונות בנות 6 נפשות ומעלה שעדיין נותרו בשכונה כבר הוצעו פתרונות.

2. ראה תשובתי שניתנה היום לשאלתה 3922 של חברת הכנסת מרשה פרידמן.

3307. פיקוח על דרכי הפצתן של תרופות

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את שר הבריאות ביום י"ח באייר תשל"ה (29 באפריל 1975):

בעתון "ידיעות אחרונות" מה-20 באפריל 1975 פורסמה כתבה המתבססת על מאמר שפורסם בכתאון "בריאות הציבור" מפברואר 1975 היוצא לאור מטעם משרד הבריאות, ד"ר ארתור פורסט, מהמחלקה לאקור לוגיה רפואית שבבית-הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית ו"הדסה" בירושלים, כותב המאמר ועורך הסקר, מסתמך על "פרסומת לתרופות בעתונות הרפואית" וקובע דברים חמורים לגבי המצב הקיים בתחום זה בארץ.

בעקבות פירסום מאמרו של ד"ר פורסט אתכבד לשאול:

4. אם התשובה לשאלה 3 היא שלילית — מה היא התכנית ופרטיה ומתי אפשר לצפות לגמר פינוי האסבסטונים?

שר-השיכון א. עופר:

1. הטיפול בכל תושבי אזור חיפה שיש לפנותם מדירות ארעיות ומדירור פגום מתנהל בהתאם לקריטריונים של מצב הדירור הנוכחי, גודל המשפחה, ותק המשפחה בדירת מגוריה והעדיפות שנקבעה לשיקום השכונה שבה מתגוררת המשפחה.

לפינוי דיירי האסבסטונים בקריית חיים עדיפות ראשונה, יחד עם תושבי שכונות ואדיסליב, אזור שקמונה ואזור חליסה עליונה.

2—4. בחודש אפריל 1975 היו בשכונה 428 יחידות דיור ובהן התגוררו בעיקר בודדים ומשפחות קטנות. ל-20 משפחות מעל 6 נפשות שעדיין התגוררו בשכונה הוצעו בינתיים פתרונות.

בדעת חברת "שקמונה" לפנות את כל דיירי האסבסטונים בקריית חיים שירצו לקבל פתרונות דיור תוך ארבע שנים.

בשנה זו הוקצו לפינוי תושבי השכונה כ-100 פתורים הכוללים דירות חדשות, דירות מיד שנייה והלא וואות ומענקים לפתרון עצמי.

3923. מחירי הדירות בבנייה הציבורית

חברת הכנסת ע. גוף שאל את שר השיכון ביום כ"ט בתמוז תשל"ה (8 ביולי 1975):

אבקש להשיב לי:

1. האם גבוה מחיר דירות בבנייה הציבורית יותר ממחיר דירות מקבילות בבנייה הפרטית?

2. אם כן — בכמה אחוזים גבוה מחיר הדירות לצרכן בבנייה הציבורית מהמחיר לצרכן הדירות המקבילות בבנייה הפרטית?

3. האם מקבלת הבנייה הציבורית הנחה במחיר הקרקע?

4. אם כן — מה שיעור ההנחה?

5. האם כל שיעור ההנחה במחיר הקרקע בא לידי ביטוי במחיר לצרכן הדירה בבנייה הציבורית?

6. אם למרות הנחה זו דומה מחיר הדירה בבנייה הציבורית למחיר דירה פרטית, או אף עולה עליו, מה הסיבה לכך?

7. מה עושה המשרד כדי שהמחיר למשתכן בדירה בבנייה הציבורית יהיה נמוך מהמחיר למשתכן בדירה מקבילה בבנייה פרטית?

שר-השיכון א. עופר:

לשאלות 1, 2 ו-6: עלות הבנייה ומחיר הדירה נקבעים לפי מחיר ההוצאות לפיתוח, סטאגדארט הבנייה, מספר הקומות וגורמים נוספים המשתנים מבית לבית ומאתר לאתר, בבנייה הפרטית והציבורית כאחת. אינא אפוא מקום להשוואה כוללת של מחירי דירות בין הבנייה הפרטית לבין הבנייה הציבורית.

מועצת תרופות. לנושא הפרסומת בתרופות תהיה עדיפות ראשונה.

3365. שיפור שירותי הרפואה במצפה-רמון
הכ"ה הכנסת י. בארי שאל את שר הבריאות ביום כ"ד באייר תשל"ה (5 במאי 1975):

משרד הבריאות הבטיח למועצה המקומית מצפה-רמון לפתח את שירותי המרפאה המקומית, להקים שירותי מעבדה ורוקחות ולהגביר את תדירות הביקורים של רופאים מקצועיים במקום.

אבקש איפוא לדעת:

1. מה קויים עד כה מן ההבטחה דלעיל?

2. מתי תקויים ההבטחה במלואה?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

1. האינפורמאציה אינה מדויקת. הריני מצטט מתוך זכרון-הדברים שנכתב עליידי המועצה המקומית מצפה-רמון לאחר סיור שנערך במקום ביום 24 בנובמבר 1974: "כן הבטיח (ראש הממשלה) להיפגש עם המנהל הרפואי של המחוז בקופת-חולים ולבדוק אתו את הצרכים להבאת רופאים מקצועיים במספר ובתדירות גדולים יותר".

הנושאים נבדקו בשיתוף אנשי משרד הבריאות ונמצא שאין אפשרות כיום לשגר למקום רופאים מקצועיים נוסף על רופא ילדים ורופא נשים המבקרים במקום בצורה סדירה ומשבתם הן את המרפאה והן את תחנת "אם וילד". במקום מצוי ציוד מעבדתי לבדיקות הרוטיניות וכן סדור לחלוקת תרופות. בדיקות מעבדה שאין אפשרות לבצען במקום מועברות בצורה סדירה למעבדה המרכזית בבאר-שבע.

2. נקבע שיהיה ביקור משותף נוסף במקום ביום 1 ביולי 1975.

3418. תקן לייצור כלי קראמיקה

הכ"ה הכנסת י. גולן שאל את שר הבריאות ביום א' בסיון תשל"ה (11 במאי 1975):

בידיעה שפורסמה עליידי העתונאית לאה פורת ("הארץ", 6 במאי 1975) נאמר בין השאר כי "כמות מסוכנת של עופרת נתגלתה בשני כלי קראמיקה בבדיקות שנעשו במשרד הבריאות". הלן נאמר בידיעה כי ד"ר ג'רי ווסטי, ממכון הלר בתל-השומר, חבר אגודת "מגן לצרכן", הסביר כי "מצריח מזון רבים הבאים במגע עם הכלים האלה עלולים לספוג עופרת... ובגין אדם האוכלים ממוזנות אלה עלולים ללקות בהרעלת עופרת".

רצוני לשאול:

1. אילו אמצעים נקט משרד הבריאות (אולי בשיתוף עם משרד המסחר והתעשייה) כדי להזהיר מפעלים המייצרים כלי קראמיקה אלה שלא לעבור על כמות העופרת בציפוי — כמות המותרת לפי התקן הישראלי?

2. האם נבדקו במקומות שיווק כלי קראמיקה (מלבד ספלים וקערות) העלולים להכיל עופרת מעל המותר ולסכן בריאותם של אזרחים?

1. האם הובאו מסקנות דו"ח זה לדרג הנוגע בדבר במשרד הבריאות?

2. האם נכונה הקביעה בסקר כי כמעט 6% מהחולים המאושפזים במחלקות פנימיות חלו עקב תגובות לתרופות?

3. האם מודע המשרד לסכנות שבמצב הקיים?

4. האם בדעת משרד הבריאות להתייחס לקביעות ד"ר פורסט הלכה למעשה ואילו צעדים הוא עומד לנקוט לגבי: (א) חיוב יבואני התרופות לפרסם על העטיפה — במקור ובתרגום — את אוהרות היצרן מפני תופעות-לואי של התרופה ומצבים שבהם אסור להשתמש בתרופה; (ב) פיקות על תוכן הפירסומים ואמיתות הפירסומים של תרופות בעתונות המקצועית; (ג) חיוב ציון השם הכימי של התרופה בצד השם המסחרי; (ד) הטלת חובת דיווח של רופא בית-החולים אל רופא המשפחה במקרה שחולה לקה בתופעת-לואי בגין שימוש בתרופה; (ה) הענשת המפרסמים שבחיו של מוצר רפואי אף אם אין למוצר תכונות משובחות אלה, והענשת אלה המעלימים בפירסום את הסכנות הגלוי מות בתרופה?

5. האם מקבל השר את הצעת הד"ר פורסט להקים ועדה קבועה, מורכבת מנציגי הרופאים ונציגי חברות פארמאצבטיות, שתבדוק את המודעה לפי תכנה וטיבה ואם היא ראויה להתפרסם בקרב ציבור הרועים אים?

אם כן — מתי תוקם הוועדה?

אם לא — מדוע?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

1. הדו"ח המקורי פורסם בבטאון משרד הבריאות וכמובן היה ידוע לנוגעים בדבר. אף עובדינו המטפלים בסוגיה זו ערכו סקרים דומים ופירסמו מסקנותיהם בבטאונים מדעיים שונים.

2. הקביעה כי 6% מבין החולים המאושפזים בלקות פנימיות בבתי-החולים חלו עקב תגובות לתרופות פות מתייחסת לשיעור המקובל בעולם ואינה ייחודית לארצנו.

3. משרדנו מודע היטב לשאלת התגובה לתרופות והיה אחד הראשונים בעולם שהקים מרכז לאומי לנבירת תרופות. מרכז זה השתלב בפעולות אירגון הבריאות העולמי.

4. (א—ג) פעולות אלה מבוצעות כבר היום לפי "צו רישום תכשירים רפואיים", (ד) בכל "סיכום מחלה" של חולה המשתחרר מבית-החולים והנשלח לרופא המשפחה מצויין אם היתה תגובה חריגה לתרופות. זהו נוהל כה מקובל שאין טעם לקבוע לו חובה חוקית. בארצנו העמקנו את הטיפול בנושא. משרדנו מפיק לכל הרופאים בארץ טפסים מיוחדים להודעה על תופעות-לואי כתוצאה משימוש בתרופות. ההודעות חוזרות למשרדנו ומסוכמות בדו"ח שנתי מפורט הכולל ניתוחים ומסקנות. דו"ח זה נשלח דרך קבע לכלל ציבור הרופאים. שיתוף הפעולה משיבוע רצון לגמרי, וגם כאן איננו רואים צורך להטיל חובה חוקית. (ה) בארצנו קיימות תקנות לגבי חמרים פסיכותראפיים בלבד ולא נתקלנו עד כה בביצוע עבירה של פירסום בנושא זה.

5. בדעת משרד הבריאות להקים בעתיד הקרוב

גן וכיום מוקף המפעל בתי-מגורים רבים; חלקם אוכלסו בשנתיים האחרונות.

קיימים מטרדים, ברמות חומרה שונות, בניהם אוויר, ריחות ורעש. המטרדים חריפים במיוחד בעונת עיבוד פרי-הדר.

2. משרדנו ועיריית רמת-גן עשו ועושים רבות להקטנת ממדי המטרדים. המפעל משתף פעולה והשקיע מאמצים לא מעטים הן בהכנסת ציוד והן בשינויים במערכת הייצור. אמצעים אלה יעילים רק באופן חלקי.

בתוקף סמכויותיה הוציאה רופאת מחוז תל-אביב צו מניעה לעבודת לילה. המפעל עירער ובית-המשפט ביטל את הצו.

אנו ממשיכים במאמצינו ומקווים שעם חידוש עונת פרי-ההדר בשנה הבאה יקטן הויהם הסביבתי. עם זאת איננו משלים את עצמנו שאפשר יהיה לרפא לגמרי מחלה שרשרת נעוצים בתיכונן לקוי במשך עשרים שנה ומעלה.

אוסף ואומר שהפתרון היסודי הוא העברת המפעל למקום אחר.

3594. שיפור דרכי סילוק הפסולת מטעם המועצה האזורית מטה-יהודה

הכריזתנו י. תמיר שאל את שר הבריאות ביום י"ח בסיון תשל"ה (28 במאי 1975):

מן בנימין פלד, נציג סוכנות הידיעות הצרפתית בירושלים (רחוב הקשת 4), כתב אלי וסיפר שהמועצה האזורית מטה-יהודה מטילה פסולת ואשפה ברשות הרבים ומוזהמת את הסביבה מבלי לנקוט אמצעים המ-קובלים בסילוק פסולת.

בקשר לכך אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה הן דרכי סילוק הפסולת של המועצה הא-זורית מטה-יהודה?

2. האם הן בהתאם לדרישות משרדך?

3. אם לא — מה עושה משרדך כדי לפתור את הבעיה הגורמת למטרדים ולפגיעה תברואית?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

1. המועצה האזורית מטה-יהודה מסלקת את האש-פה באמצעות קבלן האוסף את האשפה ביושבים השונים ומביא אותה למגרשי אשפה מאולתרים ברחבי פרוזדור ירושלים.

2. הסילוק אינו תקין ואינו בהתאם לדרישות משרדנו. משרד הבריאות פנה למועצה האזורית מטה-יהודה, וזו כללה בתכנית המיתאר שהציעה גם הצעה להקים מגרשי אשפה מסודרים בשיטה תברואית: מי-לוי וכיסוי בעפר במקומות שאושרו גם מבחינה היד-רולוגית למניעת סכנות של זיהום מי תהום.

בשלב ראשון כבר הוגשה תכנית מפורטת, בשיתוף עם המועצה המקומית בית-שמש, להקמת מזבלה מסו-דרת באזור זנוח.

3. משרד הבריאות ומשרד הפנים מעבדים כעת הצעות לאיתור מדוייק של מקום למגרשי אשפה נו-ספים כדי שהמועצה האזורית מטה-יהודה תכלול אותם בתכנית המיתאר שלה.

3. האם הוברר מעל לכל ספק כי אחד-עשר הא-נשים שלקו בהרעלת עופרת ואושפזו בבית-החולים "אסף הרופא" לא נגרמה להם הרעלה בעקבות שימוש בכלי קראמיקה אלה או אחרים שהכילו בציפויים כמות עופרת גדולה מן המותר?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

זה מאות בשנים מוסיפים כמות קטנה של מלחי-עופרת לציפוי כלי קראמיקה כדי לשוות להם ברק. מנ-הג זה עדיין קיים במפעלים קטנים המייצרים בעיקר מוצרי נוי. כלי קראמיקה המיוצרים במפעלים תעשייתיים משיגים את הברק המבוקש באמצעים אחרים, כגון חום שריפה גבוה, ואינם נזקקים לתוספת מלחי-עופרת.

יש להדגיש שעופרת המצויה בציפויים של כלי קראמיקה יכולה לחזור למזון רק אם מאחסנים בהם נוזל חומצי במשך תקופה ארוכה.

1. בשנת 1959 הוציא מכון התקנים "תקן ישראלי" לצלחות קראמיקה. נזכרת בו כמות העופרת המותרת. יש להדגיש כי המדובר הוא בצלחות אוכל בלבד ואין התקן מחייב מבחינה משפטית.

לפני כמה חודשים הוחלט על הקמת ועדת תקינה לטיפול מחודש בתקן לכלי קראמיקה. נציג משרדנו שותף בוועדת תקינה זו.

2. משרדנו בודק דרך קבע ובמסגרת סמכויותיו החוקיות כלי קראמיקה הנועדים לאריות מזון, בעיקר משקאות אלכוהוליים. במקרה אחד נמצאה תכולה של עופרת והאריות נפסלה עליידינו.

3. השנה אושפזו בבית-חולים "אסף הרופא" אדם אחד בשל חשד שלקה בהרעלת עופרת. המספרים שהופי-עו בעתונות מתייחסים לאותם אנשים שנבדקו בשעת חקירת המקרה הנ"ל. אין מדובר בחולים.

במסגרת אותה חקירה יסודית נבדקה גם אפשרות של קיום קשר בין הרעלה לבין כלי אוכל המכילים עופרת. אני יכול לציין בבטחון מלא שלא נמצא קשר כזה.

בארץ נרשמים מקרים של הרעלת עופרת כמעט כל שנה. כל מקרה נחקר ביסודיות מירבית, לרבות כלי קראמיקה שבשימוש בני המשפחה. בשום מקרה לא היו כלי קראמיקה המקור להרעלה.

3524. תלונות על מטרדים הנגרמים עליידי בית-החרושת "עסיס" ברמת-גן

הכריזתנו א. הרליץ שאלה את שר הבריאות ביום י"א בסיון תשל"ה (21 במאי 1975):

חוזרות ונשנות תלונות חמורות נגד בית-החרושת "עסיס" ברמת-גן מבחינת איכות הסביבה.

אודה לכבודו אם יודיעני:

1. האם התלונות מוצדקות?

2. מה בדעת משרדו לעשות כדי למנוע סבל מתו-שבי רמת-גן הנחשבת לעיר גנים?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

1. בית-החרושת "עסיס" ברמת-גן הוא אחד ממפ-עלי המזון הגדולים והוותיקים בארץ. היקף ייצורו הולך וגדל בהתמדה. בד"בבד התפתחה העיר רמת-

3666. טיפול דחוף ומיוחד לחולה עיניים

חברי-הכנסת ג. פת שאל את שר הבריאות ביום כ"ה בסיון תשל"ה (4 ביוני 1975):

בעתון "הארץ" מיום 2 ביוני 1975 מצטט העתונאי נתן דונביץ, במאמרו "מכתבים מן הגינגל", מכתב שקיבל ממר יחזקאל פורת מגבעת-שמואל. מר פורת סובל מסכרת וזקוק לטיפול מיוחד במחלקת העיניים שבבית-החולים תל-השומר, שאם לא כן נשקפת סכנה למאור עיניו. לדברי מר פורת אין מאפשרים לו לקבל טיפול במכשיר לייזר במחלקת העיניים שבבית-החולים, אף-על-פי שפרופסור שטיין, מי שהיה מנהל מחלקת העיניים, קבע כי עליו לקבל את הטיפול הנ"ל, ומיד. מאחר שהעניין הנדון דחוף ביותר, אבקש להשיב לי:

1. האם הגיע לידעת כבודו המכתב הנזכר לעיל?
2. מדוע לא יורה כבוד השר לבית-החולים תל-השומר לתת את הטיפול המתאים למר פורת, כפי שהדבר נקבע על-ידי פרופסור שטיין?
3. מדוע לא יקבע כבוד השר הסדרים שלפיהם כל אדם הזקוק למיכשור ספציפי, המצוי בבית-חולים ממ"ש, יוכל לקבל טיפול מתאים, חיוני והכרחי?
4. מאחר שמדובר במקרה שאורח ישראלי עלול לאבד את מאור עיניו כתוצאה מדחיית הטיפול הרפואי, מדוע לא יורה כבוד השר טיפול מיידי במקרה הנ"ל?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

1. העניין לא הגיע לידעתנו אלא באמצעות העיתון.
2. הטיפול במכשיר לייזר לחולה הנזכר בשאלתה לא עוכב בשל הסיבות כפי שתוארו על-ידו. הן רופאי המחלקה והן פרופסור שטיין הבהירו לו, בנפרד, כי כיום אי-אפשר לטפל בו. בעין יש שטף-דם אשר צריך להיספג ורק אז אפשר יהיה לראות את הרשתית. לאחר ששטף-הדם ייספג יוכל מר פורת לקבל את הטיפול בבית-החולים.
3. אין כל צורך בקביעת הסדרים מיוחדים שלפיהם אדם הזקוק למיכשור ספציפי יוכל לקבל טיפול מתאים, שכן מובן מאליה שהמיכשור בבית-החולים אינו מיכשור אישי אלא עומד לרשות החולים בעזרת הזווה המקצועי של המחלקה העושה שימוש בו בהתאם לשיקולים רפואיים, על-פי מידת הצורך של הנזקקים לטיפול.
4. אין צורך בכל הוראה, שכן כפי שהבהרתי רק שיקולים רפואיים מהווים הוראה לטיפול ועל-פיהם פועלים הרופאים.

שר-הפנים י. בורג:

האם אתה מוכן להצטרף לבקשה שביקשתי מהנשיאות ולגביה קיבלתי הבטחה שלא תמיד מכבדים אותה?

היו"ר ש. ז. אברמוב:

זו שאלה נוספת, אדוני שר הפנים?

שר-הפנים י. בורג:

אפילו שאלה יסודית. ביקשתי שפרטים שנוגעים למצב סוציאלי או בריאותי של אדם מסויים לא יהיו נושא לשאלתה. זה לא עניין לשלושה מיליון תושבים לדעת אם יש לפלוני משהו בעין ומה יש לו בעין. אשמח אם תצטרף אלי כדי ששאלתות כאלה בקשר למצב בריאותו של אדם ששמו נזכר, לא — — —

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אני בהחלט מסכים להצעה זאת. טוב שהדבר יירשם בפרוטוקול, כי זה תלוי ביושב-ראש שלא יאשר שאלתה כזו שמציינת שם אדם ומחלתו.

ידידה בארי (הליכוד):

במקרה זה השם פורסם בעתון.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי-הכנסת בארי, אתה לא יכול לשאול שאלה נוספת.

ידידה בארי (הליכוד):

כפי שהשר לא יכול היה לשאול.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

טעות אחת אינה מצדיקה שנייה.

ידידה בארי (הליכוד):

אתה צודק.

3713. הטיפול באנשים שנושכו על-ידי כלבים

חברי-הכנסת ג. פת שאל את שר הבריאות ביום ב' בתמוז תשל"ה (11 ביוני 1975):

לאחרונה רבו מקרים שאנשים, ברובם ילדים ונשים, נושכו על-ידי כלבים משוטטים. במקרים רבים גורם הדבר לנזק פיסי ונפשי רב מבלי שיעשה די למניעתם.

לאור הנ"ל אבקש להשיב לי:

1. האם קיים רישום של מקרי נשיכות, במיוחד בשנתיים האחרונות?
2. האם אכן נכון כי חלה עליה משמעותית בנ"ל?
3. כמה מקרים היו שכתוצאה מהם נפגעו פיזית בצורה קשה או בינונית גברים, נשים וילדים?
4. מה הוא הטיפול הרפואי הניתן במקרים אלה?
5. בידי מי מהרשויות נתון ביצוע החוק בנדון זה?
6. מה עשה משרד הבריאות לקביעת מערכת חוקים מוניציפאליים אשר ימנעו הישנות מקרי נשיכה על-ידי כלבים?
7. כיצד ניתן להחיל חוקים מוניציפאליים על אזורים שונים שבהם פועלות רשויות מוניציפאליות שונות?
8. האם יציע כבוד השר לכנסת הצעת חוק ארצית בנדון אשר תכלול קביעה שלפיה יושמד כל כלב אשר נשך שני בני-אדם יותר מאשר פעמיים בתקופה של שנתיים?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

1. קיים רישום מדויק של כל הנשוכים הפונים

2. כיצד זה קרה שמשרד בית-החולים מסר להוריים, בעת ביקורם שם ב-20 בדצמבר 1974, מידע לא נכון על גורל גופת בתם שנפטרה, בהודיעו להם כי הגופה נמסרה לקבורה לוועדה המוסלמית, בעכו, בשעה שהגופה היתה עדיין בבית-החולים עצמו?

3. כיצד קרה שאף לאחר גילוי הגופה עליידי המטפלים בבית-החולים, לאחר ביקור המשפחה ב-20 בדצמבר 1974, לא נמצא אף אחד שיטיר להודיע על כך למשפחה, והגופה נמסרה לוועדה המוסלמית ב-15 בינואר 1975?

4. מה הן המסקנות שהסיק משרד הבריאות לאחר בחינת המקרה הנ"ל לגבי דרכי קיום הקשר עם משפחות החולים המאושפזים בבית-החולים הממשלתיים?

שרי-הבריאות ו. ש"טוב:

1. הנהלת בית-החולים עשתה מאמצים לאתר את הורי הילדה שנפטרה, ואולם צירוף מקרים מצער גרם לתקלה החריגה. במשרד קבלת חולים של בית-החולים נרשם רק מספר הטלפון אשר, כפי שנמסר, דרכו יהיה אפשר להתקשר למסירת הודעות למשפחה. אולם התברר שחל שיבוש במספר הטלפון, דבר שמנע אפשרות של מסירת הודעה על פטירת התינוקת באמצעותו. מבית-החולים ניסו גם להשיג את המשפחה דרך משרתת כרמיאל, וזו הודיעה שאינם יכולים לאתר את האב, זאת מפאת אי-ציון שם הסבא. מברק לא ניתן היה לשלוח, מאחר שדואר ישראל אינו מקיים שירות מברקים לכפר יזריאל-אסד.

2. כפי שנמסר לנו על-ידי מנהל בית-החולים נה"ר, לא נמסרה הודעה למשפחה ב-20 בדצמבר 1974, כמצויין בשאלתה. הגורם היחיד שבסמכותו למסור הודעות כאלה הוא משרד קבלת חולים. משרד זה דוחה בכל תוקף את הטענה שההורים פנו אליהם בנדון.

3. הגופה לא נתקבלה לאחר ביקור המשפחה, כפי שטוען חבר-הכנסת תופיק טובי. כאמור, ידוע היה על קיומה ונעשו ניסיונות להשיג את המשפחה, אך ללא הצלחה. על כן פנה לבסוף בית-החולים לוועד המוסלמי שדאג לקבורת התינוקת.

4. חוזר שנשלח ב-19 בפברואר 1975 על-ידי יח"ד שירותי הריפוי במשרדי לכלל בית-החולים הממלכתיים מוזכר ומפרט את הנהל של מסירת הודעות למשפחות הנפטרים.

מקרה זה היה יוצא-דופן, ותרמה לכך גם העובדה שבמשך תקופת אישפוז הארוכה של התינוקת לא נמצאו ההורים לנכון לבקר את בתם החולה ולא התעניינו בגורלה על אף ידיעתם כי מצבה קשה.

3740. התקנת מרכז טלפונים חדשה בבית

החולים "אסף הרופא"

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר הבריאות ביום 17 בתמוז תשל"ה (16 ביוני 1975):

מצורפת בזה שאלתה 3366 ותשובת סגנו של שר התקשורת עליה במליאת הכנסת ביום 10 ביוני 1975. השאלתה והתשובה מעידות על עצמן.

אבקש לדעת:

1. מתי תותכן בבית-החולים "אסף הרופא" מרכז טלפונים חדשה?

ללשכות הבריאות לברר אם יש צורך בטיפול נגד כלבת. רישום זה קיים כבר למעלה מעשרים שנה.

2. לא חלה עלייה במספרים במשך השנים וגם לא ב-1973 ו-1974. המספרים נעים בין 7,500 ל-9,000 בכל הארץ. בשנת 1973 נרשמו 8,234, בשנת 1974 נרשמו 8,661.

3. רובן המכריע של הנשיכות הן קלות. לא ידוע לנו מה מספר הנפגעים בצורה קשה. אנו מניחים שמספרם קטן מאוד.

4. לשכות הבריאות מתרכזות בעיקר בבירור המקרה. הן מחליטות, לפי הנחיות רפואיות ברורות, אם קיים צורך במתן טיפול מונע נגד כלבת ודואגות לביצועו של טיפול זה במקרה הצורך. רק כ-5%—8% של הנשוכים זקוקים לטיפול.

הטיפול בנשיכה עצמה הוא כמו טיפול בכל פציעה לפי דרגת חומרתה. כאמור, לפי מיטב ידיעותינו, מספר הפציעות החמורות הוא קטן ביותר.

5. החוק המסדיר את הטיפול בבני-אדם שנושכו הוא בסמכות משרד הבריאות, בכלל זה הסמכות לדרוש הסגרת כלב נושך להסחכות כדי לברר אם הוא נגוע בכלבת. כל שאר החוקים והתקנות הקשורים לפיקוח על כלבים משוטטים ואחרים הוא בסמכות משרד החקלאות, לפי פקודת הכלבת ותקנות הכלבת (חיסון).

6—8. כאמור, הנושא בעניינים הללו אינו בתחום אחריות משרדי, אך לפי החוקים הנ"ל והתקנות שפורסמו לפיהם מוסמכים הן הרופאים והוטרינארים הממלכתיים והן הרשויות המקומיות להסדיר את כל הפיקוח על כלבים ובכלל זה להוציא להורג בעלי-חיים אשר נשך אדם יותר מפעם אחת.

3730. מקרה של עיכוב במסירת הודעה להורים

על מות בתם בבית-החולים בנהריה

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום 17 בתמוז תשל"ה (11 ביוני 1975):

נעימה אברהם אסדי, ילדה מהכפר דיר-אל-אסד שבגליל, אושפזה תקופה ממושכת בבית-החולים בנהריה. בעת הביקור האחרון של הוריה ב-20 בדצמבר 1974 הודיע להם משרד בית-החולים שבתם נפטרה ב-5 בדצמבר 1974, ומאחר שלא הצליחו להודיע להורים על מותה מסרו את הגופה לוועדה המוסלמית. אך לאחר התעניינות ההורים בוועדה המוסלמית התברר להם שהגופה לא הועברה אליה כלל וכלל. במשך למעלה מחודש לא ידעו ההורים מה עלה בגורל גופת בתם, עד שבשלב מאוחר יותר נודע להם כי הגופה נמסרה לוועדה המוסלמית רק ב-15 בינואר 1975. זאת אומרת שכאשר ביקרו ההורים בבית-החולים ב-20 בדצמבר 1974 עדיין היתה גופת הילדה בבית-החולים, אך הפקידים מסרו משום-מה למשפחה מידע לא נכון, שהגופה כבר נמסרה לוועדה המוסלמית. אמנם היתה פרשה עגומה זו נושא לביור משטרה ורשות השידור (אגף הטלוויזיה) שעזרה להורים לברר את הפרשה, בכל זאת רצוני לשאול:

1. כיצד ייתכן שהנהלת בית-החולים לא הצליחה להודיע למשפחת הילדה (שכתובתה היתה ידועה להם — הכפר דיר-אל-אסד, שאינו רחוק מבית-החולים) על מות בתם בבית-החולים?

הבריאות בבקתה-אל-גרביה קלטנו ב-1974 1,086 יולדות מ-16 כפרים מהסביבה וכושר הקליטה של המרכז טרם נוצל במלואו.

יצוין שהרמה הרפואית של המרכז גבוהה ומאז הקמתו לא אירע בו שום מקרה אסון. בשנת 1974 היו במרכז 36 מקרי הריון עם תהליך פתולוגי של הלידה שהועברו בדחיפות ובהצלחה לבית-החולים. לאור האמור לעיל אין אפשרות ואין זה דרוש להעביר יולדות מאום-אל-פחם לבית-חולים, כאשר במרכז הבריאות בבקתה-אל-גרביה יש רופא תורן יום ולילה, וכן חמישה רופאים קבועים המבצעים תורנויות, שלושה מהם גינקולוגים.

2. מרכז הבריאות בבקתה-אל-גרביה הוקם בזמנו לפי דרישתם של הכפרים בסביבה ובלחץ שלהם, מתוך ידיעה שגשים ערביות לא תרצינה ללדת בבית-חולים ורצוי להקים בשבילן מרכז מיוחד. נענינו לדרישה זו ופתחנו את המרכז בבקתה-אל-גרביה במטרה מיוחדת לשרת את אוכלוסיית הכפרים בכל הסביבה. והי גם הפתרון הטוב לכפר אוס-אל-פחם.

3763. התקנת מערכת ביוב באום-אל-פחם
הכריזתה ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום ט' בתמוז תשל"ה (18 ביוני 1975):

אום-אל-פחם הוא הכפר הערבי הגדול ביותר ומגיע לממדיה של עיר כיום — למעלה מ-15,000 נפש תושבים, אך ביוב אין שם ועם גידול האוכלוסיה והבנייה נוצרת שם בעיה סאניטארית ההולכת ומחמירה. בגלל העדר ביוב עלולה לפרוץ מגיפה חמורה שתסכן את תושבי הכפר והסביבה.

משרד הפנים הקציב השנה 70,000 לירות לחיכוך הביוב; נחוץ עוד סכום של 100,000 לירות לביצוע צילומי אוויר למטרה זו. המועצה המקומית פנתה למשרד הבריאות לעזרה, אך נתקבלה תשובה שלילית.

אי לזאת אבקש להשיב לי:

1. האם משרד הבריאות ער לסכנה התברואית הקיימת עקב העדר ביוב באום-אל-פחם?
2. מה בדעת משרד הבריאות לעשות כדי לסייע לפתרון בעיה תברואית זו?
3. האם מוכן המשרד לבדוק שנית את גישתו ולמציאות דרך להגיש את העזרה הדרושה למועצה המקומית?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

הקמת מערכת ביוב היא חלק אלמנטארי בפיתוח כל ישוב ואחד מתפקידיה העיקריים של כל רשות מקומית.

1. משרד הבריאות מכיר בעובדה שישוב בגודל של אום-אל-פחם זקוק למערכת ביוב מודרנית. צורך זה הודגש בפני הרשות המקומית כבר לפני שנים רבות. לצערנו, לא שעה הכפר לדרישות, ורק בחודשים האחרונים החל בעבודות התיכנון.

2-3. משרד הבריאות אינו מקציב כספים לחיכוך נון או להקמתן של מערכות ביוב, ולא עשה זאת בשום עיר או כפר בארץ. אנשינו נותנים ייעוץ מקצועי בכל הנוגע לתיכנון וביצוע מערכות אלה ומפקחים על הפעלתן התקינה.

2. מתי תובא על תיקונה מערכת התקשורת, הפנימית והחיצונית, בבית-החולים האמור?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

1. בימים אלה הוצאה עליידי החשב במשרדנו התחייבות למע"צ על סך 2 מיליון ל"י להתקנת מרכז טלפונים חדשה בבית-החולים "אסף הרופא".

לאור ההליכים הקשורים בהבאת המרכז מחוץ לארץ ועל כל הכרוך בכך איננו יודעים עדיין את המועד המדויק שבו ניתן יהיה להתקין ולהפעיל מרכז חדשה זו.

2. עם הפעלת המרכזת האמורה תובא מערכת התקשורת הפנימית והחיצונית על תיקונה. בינתיים נמצא פתרון חלקי עליידי התקנת מערכות אינטרקום בכמה מקומות בבית-החולים.

3761. שירותי רפואה ליולדות באום-אל-פחם

הכריזתה ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום ט' בתמוז תשל"ה (18 ביוני 1975):

נשים הרות בכפר אוס-אל-פחם אינן יכולות להירשם ללידות בבית-החולים הסמוכים לכפר — בבית-החולים של קופת-חולים בעפולה או בבית-החולים בחדרה. שני בתי-חולים אלה מסרבים לקבל ללידות ורק בתי-החולים המיסיונריים בנצרת פתוחים בפניהן. דבר זה גורם קשיים רבים ליולדות וסכנות לבריאותן.

הנני שואל:

1. מדוע לא יקבלו בתי-החולים בעפולה ובחדרה את נשי אוס-אל-פחם והכפרים הערביים באזור, כאשר אלה הם בתי-החולים הקרובים ביותר אליהן?

2. מה הוא הפתרון שחווה שר הבריאות לאוכלוסיית אוס-אל-פחם והסביבה המונה כיום למעלה מ-25,000 נפש?

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

1. המחלקת ליולדות בבית-החולים בעפולה ובבית-החולים "הלל יפה" בחדרה פועלות בתפוסה גבוהה ביותר ואין כל אפשרות להעמיס עליהן קליטת יולדות נוספות. לעומת זאת, מרכז הבריאות בבקתה-אל-גרביה איננו פועל בתפוסה מלאה ויכולת הקליטה שלו טרם נוצלה במאה אחוזים.

אלה שיעורי תפוסת המיטות בבית-החולים בעפולה ובבית-החולים "הלל יפה" בחדרה:

חודש	בית-החולים בעפולה	בית-החולים "הלל יפה"
אוקטובר 74	151.64%	118.41%
נובמבר 74	139.62%	110.18%
דצמבר 74	אין נתונים	110.14%
ינואר 75	122.76%	עדיין לא נתקבלו נתונים
פברואר 75	119.28%	עדיין לא נתקבלו נתונים

לעומת תפוסה גבוהה זו בבתי-החולים שבעפולה ובחדרה מעידים המספרים הסטטיסטיים על כך שבמרכז

חוברת ל"ח, ישיבה ר"ה

— שאילתות ותשובות (מ. פרידמן, שם טוב, נמיר) —

3. האם היה תקדים מאז קיומו של משרד הבריאות שמנהל כללי שימש במקביל בתפקיד רפואי באחד מבתי-החולים?

4. האם קיים נוהל מנחה הקובע מה מותר ומה אסור בתחום הרפואי למנכ"ל משרד הבריאות?

5. מה בדעת השר לעשות במקרה הנדון?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

1. הפירסומים בעתונות לא היו מדויקים.
2. מי שמכהן בתפקיד מנכ"ל משרד הבריאות אינו יכול לכהן כמנהל מחלקה בבית-חולים כלשהו בארץ.

3. אין ולא יהיה כל כוונה לנתק לתמיד רופא מכהן בתפקיד מנכ"ל משרד הבריאות ממגעיו עם עולם הרפואה. כך, למשל, המנכ"ל הקודם של משרד הבריאות, פרופסור פדה, המשיך לנהל מכון מחקר בתל-השומר גם בזמן היותו מנכ"ל המשרד.

המנכ"ל הנוכחי, פרופסור מנצ'ל, קיבל את הסכמתי לנהל גם בעתיד את מעבדת המחקר ב"שערי צדק" שניהל בטרם נתמנה לתפקידו הנוכחי.

4. התשובה שלילית.

5. הובהר למנכ"ל משרד הבריאות שאינו יכול לשמש מנהל מחלקה בבית-חולים כלשהו כל עוד הוא מכהן בתפקידו הנוכחי.

3984. תכנית לקידום אחים ואחיות מעשיים בלימודים לשם הסמכה

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הבריאות ביום ח' באב תשל"ה (16 ביולי 1975):

נוכח איומם של 3,000 אחים ואחיות מעשיים, העובדים בבתי-החולים הממשלתיים ברחבי המדינה, להפסיק עבודתם לארבע שעות כאות מחאה נגד משרד הבריאות המעכב, לדבריהם, קבלת תכנית הלימודים שלהם לקראת קבלת תואר אח מוסמך או אחות מוסמכת, אתכבד לשאול את כבודו:

1. מה הן נקודות המחלוקת שבין משרד הבריאות לבין האחים והאחיות המעשיים בבתי-החולים הממשלתיים?

2. מאימתי מתקיים משא-ומתן בנושא זה בין האחיות והאחיות המעשיים לבין משרד הבריאות?

3. האם קיימת, לדעת השר, אפשרות לגשר בין נקודות המחלוקת שלא על חשבון הורדת הרמה, ומה היא אפשרות זו?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

1. הפסקת העבודה ביום שלישי, 15 ביולי 1975, לארבע שעות, על-ידי אחים ואחיות מעשיים בבתי-החולים הממשלתיים הוכרזה, ללא אישור ההסתדרות, על-ידי הוועד הארצי של עובדי המינהל והמשק, אשר אינו מייצג את האחים והאחיות בבתי-החולים, כפי שאינו מייצג את הרופאים. האיגוד היציג של האחים והאחיות, הקרוי "ההסתדרות האחים והאחיות", לא איים בשביתה ולא הכריז על הפסקת עבודה. ניתנה הוראה לנכות משכרם של אלה שהשתתפו בשביתה את התימורה בעד השעות שלא עבדו. לפי ידיעות שבידינו מעטים השתתפו בשביתה זו.

3782. פיתוח מערכת מוסדות לתיכנון המשפחה
חברת-הכנסת כ. פרידמן שאלה את שר הבריאות ביום ח' בתמוז תשל"ה (19 ביוני 1975):

בתשובה לשאלה נוספת לשאילתה מספר 3093 בעניין הטיפול במכשיר תוך-רחמי נמסר לי שבבית-החולים "משגב לדך", אשר יש בו קליניקה מיוחדת לתיכנון המשפחה, מחיר הטיפול הוא 65 לירות, בעוד שבבית-החולים "הדסה", שבו אין מחלקה מיוחדת, המחיר הוא בערך כפליים — 125 לירות.

לאור עובדה זו ועובדות דומות בתחום זה, ולאור הצורך הדחוף בהפחתת מספר ההפלות המלאכותיות המבוצעות מדי שנה בגלל אי-שימוש באמצעי מניעה מודרניים, שאלתי היא:

מה הן תכניות משרד הבריאות בקשר להקמת מערכת מושלמת של קליניקות לתיכנון המשפחה בר-חבי הארץ?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

א) משרד הבריאות מתכנן פיתוח שירותי תכנון המשפחה, באופן הדרגתי, בתחנות לטיפול באם וב-ילד של כל גורמי הרפואה המונעת, ושירותים מסוג זה קיימים כבר במרפאות-חוץ של בתי-החולים הכפליים.

לשם לימוד תיפקוד חדש זה הוכנס השירות הנ"ל לתחום פעולתן של ארבע תחנות לטיפול באם ובילד בא-זורי הארץ השונים. שירות לתיכנון המשפחה הופעל גם בתחנה של המחלקה לבריאות הציבור מטעם עיריית תל-אביב-יפו כשירות מרכזי לכל תחנותיה בעיר.

ב) בשנת התקציב הקרובה תתוספת 10 תחנות לטיפול באם ובילד שבהן יינתן גם שירות לתיכנון המשפחה. כל תחנה כזאת תשמש מרכז לעשר תחנות נוספות באותו ישוב או בסביבה הקרובה. התנאי להגשמת תכנית זו הוא הבטחת הצרכים התקציביים והתקנים לרכישת הציוד הרפואי ולמינוי הצוות הרפואי — רופא מומחה ואחות בריאות הציבור. לפי תכנון זה ישתרע פיתוח השירות במסגרת המשרד על תקופה של חמש שנים בקירוב.

ג) בדיונים עם האחראים לרפואה המונעת במרכז קופת-החולים הכללית הובטחה בדיקת אפשרויותיה בתחום פיתוח שירות זה ובמסגרת מרפאותיה המקצועיות ותחנותיה לטיפול באם ובילד. בדיקות אלה הן בשלב מתקדם.

3983. ידיעה על מינוי מנכ"ל משרד הבריאות למנהל מחלקה בבית-החולים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר הבריאות ביום ח' באב תשל"ה (16 ביולי 1975):

עקב פירסומים על בחירתו של פרופסור יעקב מנצ'ל, המנהל הכללי של משרד הבריאות, לתפקיד מנהל המחלקה הפנימית באגף החדש של בית-החולים "הדסה" שייפתח בסוף השנה בהר-הצופים, אתכבד לשאול את כבודו:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. אם כן — האם מתיישב תפקיד המנהל הכללי של משרד הבריאות עם תפקיד מנהל מחלקה בבית-חולים באותה עת?

במסיבת עיתונאים על הפסקת פעולתה בגלל חוסר תקציב.

בקשר לכך רצוני לשאול :

האם יפעל השר להבטחת תקציבה השוטף של מלר"ז כדי לאפשר המשך פעולתה של מלר"ז המשמשת, בין השאר, כתובת לתלונות על מפגעים וזיהום הסביבה ?

שר-הפנים י. בורג :

א) בישיבת צוות השרים לענייני איכות הסביבה, שהתקיימה ביום 28 באוקטובר 1974, הוחלט להקציב למלר"ז סכום המגיע עד 50,000 לירות אשר ייועדו לייעוץ משפטי והזמנת מומחים לטעון בפני בתי-משפט במשפטים שיוגשו על-ידי מלר"ז בעקבות תלונות הציבור. הוצאה זו תאושר על סמך דו"חות תקופתיים וקבלות על הוצאות בגין משפטים אלה. העברת הכספים תיעשה ישירות מתקציב משרד הבריאות. בעקבות החלטה זו הגישה מלר"ז דו"חות על סכומי הוצאות, אולם סכומים אלה היוו רק חלק מהסכום שאושר לה על-ידי צוות גציגי השרים לענייני איכות הסביבה.

ב) בנוסף להקצבה הנ"ל ממשיכה מלר"ז לקבל הקצבה שנתית מתקציב משרד הפנים, הקצבה שאינה כפופה לתנאים כמו הנ"ל. במסגרת התקציב לשנה זו אושר למלר"ז סכום של 10,000 לירות.

3075. נתונים על חובות הרשויות המקומיות
חברת-הכנסת ז. שובל שאל את שר הפנים ביום כ' באדר תשל"ה (3 במארס 1975) :

אבקש לדעת :

מה הוא "הערך הנוכחי" — לרבות הפרשי הצמדה וריבית — של כל החובות של הרשויות המקומיות ? אבקש להפחיד בין חובות לממשלה לחובות לציבור — לרבות בנקים, מוסדות פינאנסיים, קופות גמל, חברות ביטוח וכו'.

שר-הפנים י. בורג :

היתרה המשווערת של הקרן ליום 31 במארס 1975 — 5.5 מיליארד לירות. מתוך סכום זה החלוקה היא כדל-קמן : כ-50% מיליון לא-צמודים, כ-48% מיליון צמודים לאינדקס, כ-2% מיליון צמודים לדולר.

מספר המיליון שבהם מדובר הוא כ-30,000. בעבר נעשו עיבודי המיליון באינסטאלציה שונה N.G.R. כיום נעשים עיבודי המיליון בעזרת החברה לאוטומאציה במחשבים מטיפוסי I.B.M. העברת מערכים ממחשב פלוני למחשב אחר מטיפוס שונה רצופה בבעיות וקשיים. לאחר שיקולים ודיונים הגענו למסקנה שיש לבנות את המערכת מחדש ולא להסתמך על המערכת הישנה.

3313. מניעת מטרד אקולוגי בשל תפעול מחצבת בית-אלפא

חברת-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום י"ח באייר תשל"ה (29 באפריל 1975) :

מחצבת בית-אלפא הפועלת בגלבע מהווה מטרד סביבתי ואקולוגי חמור ביותר, בנוסף להשחתת הטבע והנוף.

במידה שידוע לי, התכנית שהוצגה לפני הסתדרות האחים והאחיות בנושאי לימודים להשכלה בסיסית ולימודים מקצועיים להסמכת אחיות מעשיות למוסדות מכות מקובלת על הסתדרות האחים והאחיות בסעיפיה העיקריים. ההסתדרות טרם הודיעה לנו רשמית מה היא עמדתה.

2. לאור העובדה שיש בבתי-החולים מחסור באחיות מוסמכות ועודף של אחיות מעשיות, משרד הבריאות מעוניין מאוד במתן אפשרויות לימודים לקידום והסמכה של אחים ואחיות מעשיות.

מיד לאחר סיום עבודתה של ועדת הנדלסמן, ללא כל קשר עם תביעות כלשהן של הסתדרות האחים והאחיות ולפני שתביעות כאלה הוגשו לנו, התחיל משרד רדנו לברר עם הגופים המוסמכים, וביניהם משרד החינוך, אפשרות להקל על האחיות המעשיות את לימודיהן מבלי לפגוע ברמת מקצוע האחיות המוסמכות.

תביעות הסתדרות האחים והאחיות הוגשו לנו לפני שלושה חודשים בקירוב.

3. התשובה חיובית.

2867. הכנת תיקונים בחוק הכניסה לישראל

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר הפנים ביום כ"ג בשבט תשל"ה (4 בפברואר 1975) :

שר הבטחון התייחס לתכנית משרד הפנים לתקן את חוק הכניסה לישראל.

אודה לכבודו אם יודיעני :

1. האם מכין משרד הפנים תיקונים לחוק הכניסה לישראל ?

2. מה מטרת התיקונים ?

3. אילו תיקונים יהיו בחוק ?

שר-הפנים י. בורג :

1. עניין התיקונים לחוק הכניסה לישראל נמצא בדיון שהוא מטבע הדברים מסובך וממושך.

2-3. מטרת התיקונים הנדונים היא להסדיר ישיבה מבוקרת בארץ של עולים-בכוח.

היוזר ש. ז. אברמוב :

שאלה נוספת לחברת-הכנסת אסתר הרליץ.

אסתר הרליץ (המערך) :

כבוד השר, האם הטיפול המתמשך אינו עלול להזיק לעידוד העלייה מארצות הרווחה ?

שר-הפנים י. בורג :

אני מסכים בהחלט שחיערך חקירה מה הם המרכיבים המעוררים את העלייה ומה הם הגורמים המעכבים אותה, ואם הנושא שבו אנחנו דנים בעקבות השאלתה שלך יהיה יותר מוחצי אחוז של המרכיבים בכלל — אהיה מופתע.

3009. הקצבה למלר"ז

חברת-הכנסת ה. זידל שאל את שר הפנים ביום י"ז באדר תשל"ה (28 בפברואר 1975) :

המועצה הציבורית למניעת רעש וזיהום הודיעה

לט ענק המודיע: "כאן יוקם מרכז לתעשיות עתירות-ידע" מטעם האוניברסיטה העברית.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. האם משרד הפנים מודע לתכנית הקמת מרכז לתעשיות עתירות-ידע באותו אזור?
ב. מה חלקה של הממשלה בהקמת המרכז האמור?
ג. האם נעשו מאמצים להקים אותו מרכז תעשייתי באזור הגליל או הנגב?

שרי-הפנים י. בורג:

א. משרד הפנים ועיריית רעננה אינם יודעים על הקמת מרכז תעשיות עתירות-ידע בצומת רעננה — כביש גהה.

ב-ג. באזור הנגב, בסביבות באר-שבע (על יד הרכבת), הקציבה עיריית באר-שבע שטח של 70 דונם בקירוב להקמת המרכז הנ"ל.

עד היום לא הוקם דבר והממשלה עדיין לא הקציבה סכומי כסף למטרה זו.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת נסים אליעד.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אדוני השר, אני שמח שאינכם יודעים — — —

שרי-הפנים י. בורג:

זה אחד המקרים הבודדים שאי-ידיעה משמחת.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אבל האם ייתכן שמשרד ממשלתי אחר ידע על דבר כזה בלי שתתנו לו רשות, או בלי שתהיה לכם ידיעה על כך?

שרי-הפנים י. בורג:

מתוך יראת כבוד לשואל ולשאלה אני מוכרח לתת תשובה שלילית, באשר איני מוכן לתת תשובה מדויקת על אפשרויות אפשריות.

3695. מניעת תקלות בהספקת מים לכפר ירכא

חבר-הכנסת ת. זיארד שאל את שר הפנים ביום ל' בסיון תשל"ה (9 ביוני 1975):

למן השבוע האחרון של חודש מאי שנה זו פסקו מי השתייה מלזרום כליל לחלק מבתי הכפר ירכא ולכל הידרות שבקומה הראשונה מבתי הכפר. זו לא הפעם הראשונה שהדבר קורה בכפר. הסיבה נעוצה בכך שאין חברת "מקורות" מספקת את הכמות הדרושה של המים.

רצוני לשאול:

1. האם מוכן כבודו להורות לחברת "מקורות" לשים קץ למחסור מי השתייה בכפר?

2. האם הוא מוכן להבטיח שהדבר לא יישנה בעתיד?

שרי-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: אין חברת "מקורות" בתחום סמכויות משרד הפנים ולכן איני יכול להורות. אולם ידוע לי כי "מקורות" עושה כל אשר לאל ידה למנוע תקלות מעין אלה בעתיד.

השירות לשמירת איכות הסביבה הגיש תכנית תיפעול למחצבה ונודע שההמלצות אינן מבוצעות.

אודה לשר אם ישיב לי:

מה נעשה במחקר ובמסקנות של השירות לשמירת איכות הסביבה בנדון?

שרי-הפנים י. בורג:

התכנית נמצאת כיום בהפקדה. לא ניתן כל היתר לביצוע עבודות בשטח מטעם הוועדה המחוזית. התנאים המזכירים בחוות-ידע השירות לשמירה על איכות הסביבה ישובצו בתוך תנאי ההיתר.

3645. העלאת מס העסקים בפתח-תקוה

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר הפנים ביום כ"ד בסיון תשל"ה (3 ביוני 1975):

מועצת העירייה של פתח-תקוה קיבלה ברוב דעות חוק-עזר המעלה את מס העסקים העירוני המוטל בשנת הכספים 1975/76 על בעלי מקצועות חפשיים בשיעורים המסתכמים לעתים ב-100% ביחס לחיוב בשנת הכספים 1974/75.

עורך-הדין יצחק בראז, חבר הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין, פנה אל כבודו בבקשה להימנע מלאשר את חוק-העזר מן הטעם שהוא בלתי-סביר.

אבקש לדעת:

מה היא עמדת כבודו לגבי חוק-העזר האמור?

שרי-הפנים י. בורג:

א. פנייתו של עורך-הדין בראז אל שר הפנים הגיעה לאחר שחוקי-העזר אושר על-ידי שר הפנים.

ב. לעצם העניין: השיעורים הקודמים נקבעו בשנת תשכ"ט—1969; הם הועלו ב-1974 לאחר הגדלת התקרה בחוק מס העסקים.

ג. עיריית פתח-תקוה קבעה מבנה חדש למס העסקים. המבנה הוא הגיוני ולא נמצא בו עיוות שימ"נע את אישור חוק העזר כפי שהחליטה מועצת עיריית פתח-תקוה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ידידיה בארי.

ידידיה בארי (הליכוד):

כבוד השר, בכל זאת, העלייה בשיעור של 100% לעומת השנה הקודמת, האם היא לא תלולה?

שרי-הפנים י. בורג:

אני מוכרח להודות שבמשכורת חברי הכנסת ייתכן שלא היתה עלייה כזו משנת 1969 עד 1974, אבל קשה למצוא הרבה שטחים שבמשך חמש שנים לא היתה בהם עלייה כזאת, בייחוד שהדבר נוגע למס עסקים ויש להניח שהמחירים שנגבים באותם עסקים עלו במידה תלולה למדי בשטחים אלה.

3661. תכנית להקמת מרכז לתעשיות עתירות-ידע

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר הפנים ביום כ"ה בסיון תשל"ה (4 ביוני 1975):

בנסיעתי בצומת רעננה — כביש גהה נתקלתי בש-

לשאלה 2: נא ראה תשובתי לשאלה 1.

3696. חיבור בתים לרשת החשמל בכפר ירכא

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום ל' בסיון תשל"ה (9 ביוני 1975):

בכפר הערבי ירכא קיימת הבעיה הבאה: תושבים ממתניים זה שנתיים לחיבור בתיהם לרשת החשמל על-ידי חברת החשמל, וזאת לאחר מילוי כל ההתחייבויות בעתן, בהתאם לדרישת החברה.
רצוני לשאול:

1. מה מונע מחברת החשמל למלא את התחייבויותיה כלפי תושבים אלה?

2. האם מוכן כבודו לבדוק את העניין ולהורות לחברה לבצע את העבודה ללא דיחוי?

שר-הפנים י. בורג:

אין חברת החשמל בתחום סמכויות משרד הפנים ולכן אין תשובה ביד. זה חל גם על השאלה השנייה.

3723. מניעת מטריד בשל הפעלת מחצבה ליד הכפר טורען

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום ב' בחמוז תשל"ה (11 ביוני 1975):

מפעל "סולל בונה", מפעל מחצבה וחצץ, שליד הכפר טורען, נעשה מטריד בריאותי גדול לתושבי הכפר. העפר והאבק, רעש הפיצוצים — כל אלה גורמים נזק רציני לתושבים, לאדמות חקלאיות שבסביבה ולבריאות התושבים, שכן הכפר כולו מכוסה תמיד אבק.

הנני שואל:

1. האם קיבלה חברת "סולל בונה" היתר להקמת המפעל הנ"ל?

2. האם אין בדעת משרד הפנים לבקש את החברה להעתיק מקום החציבה למקום אחר שלא יהיה סמוך ליישוב כל שהוא?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: חברת "סולל בונה" קיבלה היתר להקמת המחצבה.

לשאלה 2: מאחר שהתכנית עברה את כל ההליכים החוקיים — התשובה היא שלילית.

3747. חיפול מפגע אקולוגי בסביבת חורבות אפולוניה

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר הפנים ביום ז' בחמוז תשל"ה (16 ביוני 1975):

ביום 10 בפברואר 1975, במסגרת תשובה במליאת הכנסת לשאלתה 2508, ציינת כי "פסולת נוזלית המכילה חמרים כימיים בעלי ריח חריף זורמת לחוף הים מצפון לחורבות אפולוניה... משרד הפנים בא בדברים עם משרד הבריאות כדי לחסל את המפגע".

אבקש לדעת:

1. האם המפגע חוסל?

2. אם כן — מתי?

3. אם לא — מדוע לא?

4. אילו צעדים מעשיים ננקטים כדי להביא לחיסול המפגע?

5. מתי, להערכת כבודו, יחוסל המפגע סופית?

שר-הפנים י. בורג:

1-2. המפגע טרם חוסל. עם זה יש לציין כי בסיור שנערך במקום ביום 9 ביולי 1975 לא הורגשו הריחות החריפים שהורגשו בעבר.

3. מקור הפסולת הנוזלית וגם הנקודה שבה היא נשפכת לים מצויים בתחום המיתקן של מערכת הבטיחות שהוזכר בתשובתי הקודמת. הטיפול במקרה איננו שגרתי, מטעמים מובנים.

4-5. הריני מציע להפנות את השאלות הללו לשר הבטחון.

3794. בניית מקלטים בשכונת מאה-שערים שבירושלים

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר הפנים ביום י"ד בחמוז תשל"ה (23 ביוני 1975):

בשכונת מאה-שערים שבירושלים (הכוונה לשכונה שבה מצוי כיום השוק) אין מקלט ציבורי. שכן זהו מאוכלסת בצפיפות ובמשך שעות היום שוהים בה אלפי אנשים נוספים בעשרות בתי-כנסת והיישוב המצויים בה, וכן בשוק ההומה אדם מבוקר עד ערב.

במכתב למערכת שפורסם ב"המודיע" מיום כ"ט בסיון תשל"ה מצוין הכותב כי לפני ארבע שנים הוחל בתיכנון בניית מקלט במקום, אך עד היום טרם החלה עבודת הבנייה.

מאחר שהעניין קשור לפיקוח-נפש של רבים, אבקש להשיב לי:

1. האם פועל משרדו להקמת מקלט ציבורי בשכונת מאה-שערים?

2. אם כן — אילו פעולות ננקטות כדי לזרז את הקמתו?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: קיים קושי אובייקטיבי להקמת מקלטים בשכונות ישנות עקב חוסר תכנון וצפיפות המבנים.

הנושא נמצא בטיפול ובערנות מתמדת מטעם עיריית ירושלים.

לשאלה 2: בתיכנון בניית המקלטים בעיריית ירושלים כוונה לבנות שני מקלטים באזור הנ"ל — הראשון ברחוב עין-יעקב שבשוק מאה-שערים, והמקלט השני בבתי ניטין. המקלט הראשון ייבנה עוד בשנת הכספים הנוכחית.

3808. הסדר בעניין גביית אגרות וקנסות על בניינים המצויים בתחום שיפוטה של המועצה המקומית אום-אל-פחם

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום ט"ו בחמוז תשל"ה (24 ביוני 1975):

3820. סדרי הביקורת השוטפת ברשויות המקומיות

חבריה הכנסת ז. שובל שאל את שר הפנים ביום ט"ו בתמוז תשל"ה (24 ביוני 1975):

לאחרונה נמסר על מינוי רואי-חשבון לשם עריכת ביקורת שוטפת ברשויות המקומיות.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. עלי-פי אילו קריטריונים ולפי איזה מפתח מינה משרד הפנים את רואי-חשבון הנ"ל?

2. מה הסכום המוקצב למטרה זו ומאיזה תקציב יכוסה?

3. האם נבדקה האפשרות להטיל על מבקר המדינה את משימת הביקורת הזאת ברשויות המקומיות?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: נא ראה תשובתי שניתנה ביום 2 ביולי 1975 לשאלתה מס' 3703 של חבריה הכנסת רונן.

לשאלה 2: לפי האומדן תעלה הביקורת כ-5 מיליון ל"י לשנה ותכוסה בהתאם לחוק עלי-ידי הרישויות המקומיות.

לשאלה 3: מבקר המדינה דרש את הפעלת הביקורת (ראה דו"ח מבקר המדינה מס' 24).

היו"ר ש. ז. אברמוב:

שאלה נוספת לחבריה הכנסת ולמן שובל.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני השר, לאור העובדה שהוטחו האשמות נגד משרדך ונגד אחד מעובדי הכירים של משרדך שהש-תמשו בקריטריונים לא צודקים, או לא שווים, באשר לבחירת רואי-חשבון, הייתי מצפה ממך לתשובה יותר מפורטת בשאלה זו.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חבריה הכנסת שובל, זוהי למעשה הערה והערכה.

שר-הפנים י. בורג:

עניתי על השאלתה של חבריה הכנסת רונן עם הפ-נייה לשאלתה מס' 3703, שהיא כמובן קודמת בזמן לשאלתה 3820. אם יהיה צורך בפעם הבאה, והנשיאות תורה לי כך, אני מוכן בחפץ רב, על חשבון זמן הכנסת, להוסיף את התשובה במלואה שנתתי בהודמנות אחרת על מכלול העניין.

3858. רשיון מסמך להקמת מפעל לייצור

אספאלט בקרבת טורען

חבריה הכנסת נ. אליעד שאל את שר הפנים ביום י"ז בתמוז תשל"ה (26 ביוני 1975):

קיבלתי העתק מכתבו של מר יוסוף סבאח, סגן ראש המועצה המקומית טורען, אשר נשלח לכבודו. במכתב זה טוענים כי "סולל בונה" החלה בהקמת בית-חרושת לאספאלט על חלקה 10 גוש 16611 ללא קבלת רשיון בנייה מטעם המוסדות המוסמכים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. האם מפעל האספאלט הנ"ל קיבל רשיון להק-תו במקום שהוקם?

ועדת התיכנון המחוזית באזור חדרה גובה אגרות וקנסות על בניינים שבתחום שיפוטה של המועצה המקומית אום-אל-פחם, וזאת מבלי לשלם חלק כל שהוא לקופת המועצה המקומית. נוסף לכך יש לציון שאין נציג מטעם המועצה המקומית של אום-אל-פחם בוועדת התיכנון והבנייה המחוזית.

אי לזאת הנני שואל:

מדוע לא משלמת ועדת התיכנון והבנייה המחוזית למועצה המקומית של אום-אל-פחם את חלקה באגרות ובקנסות שהיא גובה על בניינים הנמצאים בתחום שיפוטה של מועצת אום-אל-פחם?

שר-הפנים י. בורג:

ועדת התיכנון והבנייה המחוזית אינה מעבירה למועצה המקומית אום-אל-פחם אגרות וקנסות שהיא גובה על בניינים הנמצאים בתחום שיפוטה כי- בכפר זה אין ועדת בניין ערים מקומית. היא כלולה במס-גרת הוועדה הגלילית. ועדה זו מעבירה את הכנסותיה לאוצר במישרין.

3819. הקמת מפעל לייצור אספאלט כסביבת

הכפר טורען

חבריה הכנסת ת. זיאד שאל את שר הפנים ביום ט"ו בתמוז תשל"ה (24 ביוני 1975):

במכתב שהופנה לכבודו בתאריך 31 במאי 1975 על-ידי המועצה המקומית של הכפר טורען שבגליל מת-לונגת המועצה על כך ש"סולל בונה" החלה בהקמת מפעל לייצור אספאלט ליד הכפר אף שאין ברשותה רשיון למטרה זו.

רצוני לשאול:

1. האם קיבל כבודו את התלונה הנ"ל?

2. האם נכונה הידיעה שהחברה החלה להקים את המפעל הנ"ל?

3. האם קיבלה החברה רשיון מוועדת התיכנון והבנייה המוסמכת לכך?

אם כן — מאילו טעמים ניתן הרשיון ועל איזה בסיס?

4. אם אין ברשות החברה רשיון, האם מוכן יהיה כבודו להפעיל את החוק ולנקוט צעדים מידיים להפ-סקת בניית המפעל במקום?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: אמנם נתקבלה תלונה, אולם הובהר למועצה המקומית כי מחובתה לפעול במסגרת חוק רישוי עסקים משום שמבחינת תיכנון ובנייה יש למחצבה היתרים כדון.

לשאלה 2: התשובה חיובית.

לשאלה 3: התשובה חיובית. החברה קיבלה רשיון לאחר תקופת הפקדה ומתן חוקף לפי חוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה—1965.

לשאלה 4: לאור תשובתי לשאלה 3 — התשובה שלילית.

אבקש לדעת:

1. האם ידוע לשר כי בכפר זה מכהנת מועצה ממונה זה שבע שנים?
2. האם ידוע לשר כי שלושה-עשר חברי המועצה הממונה החליטו פה אחד שהם מבקשים לקיים בחירות למועצה המקומית?
3. על שום מה אין משרד הפנים מתיר לתושבי כפר-כנא לקיים בחירות תקינות?
4. האם מוכן משרד הפנים להחליט שיש לקיים בכפר זה בחירות למועצה מקומית מקובל ובהתאם לחוק?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: התשובה שלילית. אין החלטה כזו מטעם המועצה.

לשאלה 3: כפר זה סבל במשך שנים ממושכות מריב חמולות שהיה כרוך בהחזקת נשק בלתי-חוקי במספר רב ובשפיכות דמים שגרמה להרוגים ופצועים רבים.

סברתי עד התקופה האחרונה כי לא יהיה זה האינטרס של תושבי הכפר כי תיווצר בגבולותיו מתיחות הבאה בעקבות הכרזת בחירות.

לשאלה 4: לאור בדיקה חוזרת שנעשתה לאחרונה והדיווחים שהומצאו לי החלטתי שיש לקיים שם בחירות בקרוב ובדעתי לפעול כחוק, בהתאם לסעיף 2 לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה-1965.

3931. החלטה בעניין שינוי שמו של משק קליה

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר הפנים ביום כ"ט בתמוז תשל"ה (8 ביולי 1975):

אבקש להשיב לי:

1. האם תובע המשרד שינוי שמו של משק קליה שבחוף ים-המלח לשם אחר?
2. אם כן — מה הסיבה לתביעה זו?
3. האם ידוע למשרד כי התושבים החיים במקום מתנגדים להחלפת השם?
4. מה מידת ההשפעה שיש לרצון יושביו של מקום על קביעת שם המקום שיסדו אותו ובו הם חיים?

שר-הפנים י. בורג:

ועדת השמות הממשלתית היא הגוף היחיד המוסמך מבחינה משפטית לקבוע שמות ליישובים; כלומר החלטות ועדת השמות מחייבות את הממשלה ומוסדותיה מבחינה משפטית.

נהוג להתייעץ עם המוסדות המיישבים והמתיישבים עצמם לפני הקביעה הסופית של השם, אך ההחלטה הסופית נתונה אך ורק בידי ועדת השמות, וכך נעשה גם לגבי העניין של אלמוג (קליה).

אסמכתה לדברים אלו נמצאת בילקוט פירסומים 2056 מיום 31 באוקטובר 1974.

ב. האם נבדקה השפעתו של מפעל כזה על הסביבה?

שר-הפנים י. בורג:

א. מפעל זה זקוק לרשיון לפי חוק רישוי עסקים ועל המועצה לפעול בהתאם לחוק זה.

ב. לפי בדיקה שנעשתה בעבר ולפי תכנית המיתאר המחוזית הותאם המקום להקמת המפעל הנ"ל.

3879. שמירת שבת בחנויות שבכיכר "אתרים" בתל-אביב

חבר-הכנסת ס. שינמן שאל את שר הפנים ביום כ"ב בתמוז תשל"ה (1 ביולי 1975):

בעתון "דבר" מיום ט"ו בתמוז תשל"ה (24 ביוני 1975), בכתבה בדבר כיכר "אתרים" בתל-אביב, נמסר בין השאר: "המנהל הכללי של חברת 'אתרים' ציין: אני מעוניין שכל החנויות התיינה פתוחות גם בשבתות בשל אופי המקום כמרכז תיירות. במקרה של הפרת הכללים אלך למשפטים בלי רחמנות — הבטיח אתמול המנהל הכללי של אתרים."

ובעתון "הארץ" בתאריך הנ"ל נמסר: "המנהל הכללי של 'אתרים' יפעל כדי לאפשר פתיחת החנויות בפרויקט עד 10 בלילה בימי חול, לנוחותם של התיירים במלונות שבסביבה, וכן ידרוש פתיחת העסקים בשבתות שבהם צפויים אלפי מבקרים באתר."

כל זאת נמסר על-ידי מר משה עמיר, המנהל הכללי של חברת "אתרים", המשותפת לעיריית תל-אביב ומשרד התיירות.

לאור הכתבות הנ"ל הריני לשאול את כבוד השר כדלהלן:

1. האם מודע כבוד השר להודעות האלה והאם נמסרו על דעת השר ובשמו?
2. האם רשאי מנהל כללי למסור הודעות בפומבי שהן בניגוד לחוקי-עזר והחוקים המקובלים במדינה בדבר סגירת חנויות בשבת?
3. האם חושב שר הפנים להגיב על הודעות אלה?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: לא.

לשאלה 3: ביקשתי מהממונה על המחוז לברר פעולת עיריית תל-אביב בעניין.

ראש העירייה מר שלמה להט מסר בישיבת הנהלת העירייה: "שום מוסד מוסמך לא דן ולא החליט על פתיחת החנויות בכיכר 'אתרים' בשבתות. הנהלת העירייה תקפיד גם בעתיד על קיום חוקי-העזר האוסר ניהול חיי מסחר בשבתות ובחגי ישראל."

3881. קיום בחירות למעצה מקומית בכפר-כנא

חבר-הכנסת א. אפרת שאל את שר הפנים ביום כ"ב בתמוז תשל"ה (1 ביולי 1975):

בסיורי באזור נצרת נתקלתי במצב מוזר בכפר-כנא, כפר המונה כ-7,000 נפש.

חוברת ל"ח, ישיבה ר"ה

— החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17) (אברמוב, ארבל-אלמוזלינו); החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון) (אברמוב, ארבל-אלמוזלינו); חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 11) (אברמוב) —

ה. החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), תשל"ה—1975 *

הכנסת לפגרה, כדי למנוע דחייה בהקניית זכויות לסוגים מסויימים של מבוטחים, בהם נפגעי עבודה, נכים ושאיירים. הסעיפים שהוועדה מבקשת לאשר לעניין זה הם: 1, 3, 4, 6, 11, 12, 13, 19, 20, 21 ו-23. ועדת העבודה שמעה בעניין זה את נציגי המשרדים הנוגעים בדבר והחליטה להציע לכנסת לאפשר לה לדון ולהחליט בחלק של החוק, בהתאם לסעיף 95 לתקנון הכנסת.

ובכן, אני מבקשת איפוא מהכנסת להרשות לוועדת העבודה לדון ולהביא לפנייה רק חלק מהצעת החוק. הצעה כזאת נחשבת כקריאה ראשונה חדשה של חלק מן החוק.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

היש התנגדות? — באין התנגדות אני קובע כי הכנסת אישרה את הצעת ההחלטה כפי שהוגשה על-ידי יושבת-ראש ועדת העבודה.

ו. החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה—1975 **

עד חודש, וכן מתן סמכות למועצה ליחסי עבודה להא- ציל מסמכותה לוועדה שתיבחר מבין חבריה לדון במתן צווי הרחבה.

הסעיפים שהוועדה מבקשת לאשר לצורך דיון זה הם: 1, 2, 3, 4, 6, 11, 12, 13, 19, 20, 21 ו-23. ועדת העבודה שמעה בעניין זה את נציגי המשרדים הנוגעים בדבר והחליטה להציע לכנסת לאפשר לה לדון בחלק של החוק, בהתאם לסעיף 95 לתקנון הכנסת.

אני מבקשת איפוא מהכנסת תרשה לוועדת הע- בודה לדון ולהביא לפנייה רק חלק מהצעות החוק. הצעה כזאת נחשבת כקריאה ראשונה חדשה של חלק מן החוק.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

היש התנגדות? — באין התנגדות אני קובע כי הצעת ההחלטה כפי שהובאה על-ידי יושבת-ראש ועדת העבודה בדבר הסמכת ועדת העבודה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה—1975, אושרה.

ז. חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975 (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

קריאה שנייה ושלישית. יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר- הכנסת אנקוריון, יביא לפנינו את הצעת החוק.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום: החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), תשל"ה—1975. אבקש את יושבת-ראש ועדת העבודה, חברת-הכנסת ארבל-אל- מוזלינו, להביא לפנינו את הצעת ההחלטה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקשת מהכנסת להחליט להרשות לוועדת העבודה, על-פי הצ- עתה, לדון ולהביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), תשל"ה—1975, שהעבירה הכנסת לוועדת העבודה ביום י"ז בסיון תשל"ה — 27 במאי 1975 ואשר פורסמה בחוברת הצעות חוק מס' 1173.

ועדת העבודה נענתה לבקשת הממשלה לפצל את הדיון בהצעת חוק זו ולדון בחלק ממנה לפני יציאת

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אבקש את יושבת-ראש ועדת העבודה להביא לפ- גינו הצעת החלטה בדבר הסמכת ועדת העבודה לה- ביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה—1975.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקשת מהכנסת להחליט להרשות לוועדת העבודה, על-פי הצעתה, לדון ולהביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה—1975, שהעבירה הכנסת לוועדת הע- בודה ביום י"ז בסיון תשל"ה — 27 במאי 1975, ואשר פורסמה בחוברת הצעות חוק מס' 1194.

ועדת העבודה נענתה לבקשת הממשלה לפצל את הדיון בהצעת חוק זו ולדון בחלק ממנה לפני יציאת הכנסת לפגרה, כדי לאפשר קיצור ופישוט ההליכים הקשורים במתן צווי הרחבה מטעם שר העבודה. התי- קון מאפשר קיצור תקופת ההמתנה מיום פירסום הכו- נה על מתן צו הרחבה עד לפירסומו משלושה חודשים

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ז' בסדר-היום: חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975,

• נספחות.

• נספחות.

*** "דברי הכנות", חוב' ל"ו, עמ' 3653; נספחות.

— חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 11) (אנקוריון, אברמוב, לבנבראו); סקירת שר הדתות על פעולות משרדו (דיון) (אברמוב, גרוסמן) —

הרי קביעת שכרו של שר נתונה, בעצם, בידי ועדת הכספים, והפונקציה היחידה שהיתה לוועדת הכנסת היתה לקבוע את אחוז שכר השרים שישולם לחברי הכנסת. הסכמנו שבשלב זה כל החלטה לגבי שכר חברי הכנסת תהיה בידי ועדת הכנסת.

עם זאת, בקרב חברי הכנסת מושמעת הדעה שייכתן כי אין זה הדבר הנכון ביותר ששכר חברי הכנסת ייקבע דווקא על-ידי ועדת הכנסת. יש סבורים שאילו היינו ממליצים על איזה גוף מחוץ לכנסת, גוף נייטרלי, שתימסר לו קביעת שכרם של כל נושאי המשרות במדינה: שרים, שופטים, דיינים וחברי הכנסת, היה זה אולי פתרון טוב יותר.

אני חושב שהרעיון הזה טעון עדיין בדיקה ומה שאנו מביאים עכשיו אינו דווקא בניגוד להצעה זו. הדרכים להצעה זו עדיין פתוחות.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק נתקבלה בוועדה ללא הסתייגויות ואני מבקש להעמידה להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

חברי הכנסת, הנני מעמיד את סעיפי החוק להצבעה בקריאה שנייה.

ה צ ב ע

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

זמנכם לבנבראו (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
מי נמנע ?

היו"ר ש. ז. אברמוב :
מי נמנע ?

ה צ ב ע

חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975, נתקבל.

ח. סקירת שר הדתות על פעולות משרדו *

1. דיון (המשך)

הדתית הזאת, שמתפקידה לספק את התורה שבלעדיה הקמח מר, שקועה בנושאים שבמקרה הטוב הם חולין ולעתים הם יורדים לאינטרסים כלכליים, מאבקי יוקרה והיאחזות דווקא באותם אלמנטים בלתי-סבירים של המסורת הטעונים מכבר רפורמה יסודית, דוגמת מעמדה הנחות של האשה לפי ההלכה ודיני המשפחה.

אין פאר ואין דהר במעמד משרד הדתות. סוף סוף התבצעו הבחירות לשני הרבנים הראשיים. קיוונו כי תיפסק אווירת התחרות ביניהם, הקנאה והמאבקים הקטנוניים, ולא היא: אחד מכשיר ואחד פוסל, אחד

ארי אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) :

אדוני היושב-ראש, חוק שכר חברי הכנסת (תיקון מס' 11), תשל"ה—1975, נתקבל בקריאה ראשונה בכנסת ביום ז' באב תשל"ה — 15 ביולי 1975 והועבר לוועדת הכנסת לשם הכנתו לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת החוק שנתקבלה בקריאה ראשונה היה בה רק סעיף אחד והוא הסעיף המתייחס לביטול הפטור ממס הכנסה על תשלומים ומענקים שונים שהיו משרו למים לחברי הכנסת עקב תפקידם. ועדת הכנסת אישרה סעיף זה המופיע עכשיו בהצעת החוק שלפניכם כסעיף 2. זהו סעיף קצר מאוד האומר שבסעיף 5 לחוק העירי קרי בטל סעיף קטן (ב) והסימן (א) יימחק. הכוונה, כפי שהסברתי, היא לסעיף הפטור ממס הכנסה.

עם זאת חשבה ועדת הכנסת שמן הראוי לה-
חייב את הצעת החוק ולתקן גם סעיף 2 של החוק העיקרי. בסעיף 2 הנ"ל נקבע היסוד לשכר חברי הכנסת, והעקרון המקובל הוא, שחברי הכנסת מקבלים איקס אחוזים ממשכורת שמקבל שר בממשלת ישראל. עד עכשיו היה מדובר ב-70% ממשכורת השרים. התברר שצמידות זו למשכורת השרים איננה התסדר ההגיוני והטוב ביותר מבחינת משכורתם של חברי הכנסת, כי יכולים להיות שיקולים שונים לגבי כל ההיבטים של שכר חברי הכנסת. אני חושב עמוסכם על הכל שמשכורתם של חברי הכנסת היא משכורת נמוכה. עם זאת היה ברור לנו שעכשיו אין זה העיתוי המוצלח ביותר להכניס תיקונים בעניין זה בגלל עניינים כל-
ליים הנוגעים להסכמי שכר במדינה. לכן באנו לידי הסכם פה אחד בוועדת הכנסת שבשלב זה התיקון היחיד שנעשה בחוק הוא שנקבע שלכל חבר כנסת ישור לם שכר כפי שתקבע ועדת הכנסת. לגבי יתר העניינים נשאר הסעיף כפי שהיה. כלומר ועדת הכנסת רשאית לקבוע משכורות שונות ליושב-ראש הכנסת, לסגני יו-
שב-ראש הכנסת, ליושב-ראש ועדות הכנסת ולחברי הכנסת האחרים. על החלטות אלה תימסר הודעה לכנסת והן תפורסמנה ברשומות.

ברצוני לומר במפורש שהכוונה כאן היא שלהבא לא תהיה קביעת שכר חברי הכנסת בידיים מפוצלות.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לדיון על סקירת שר הדתות על פעולות משרדו. רשות הדיבור לחברת-
הכנסת גרוסמן, ואחריה לחברת-הכנסת שינמן.

חייקה גרוסמן (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בבואנו לדון בפעולות משרד הדתות מתבקשת מאליה גישה של יראת כבוד והדר, כיאה לאותו מגזר ברשות המבצעת המקשר בין המדינה לבין ספירה רוחנית על כל מיג-
וניה ואמנוניותיה. אולם מצער לראות עד כמה הרשות

עדיפויות. אולי יתברר אז כי מוטב להקים פנימיות לטעוני-טיפוח אשר נמצאים בסביבה הקרובה ביותר?

שר-הסעד המנוח, מיכאל חזני ז"ל, שכאב את מצוקות האביונים, לחם כאריה כדי למנוע קיצוצים בפעולות משרד הסעד. אולם תקציב משרדו גדל רק בשיעור שספק אם יכסה את רוב ההתייקרויות של השנה השוטפת. לעומת זאת יש למשרד הדתות חיי עדנה. התקציב לבניית בתי-כנסת שולש, מ-1.5 מיל' יון לירות ל-4.5 מיליון לירות. התקציב לתיכנון בתי-דין רבניים הוכפל והעלייה בתקציב בתי-הדין הרב-ניים היא בשיעור שיכסה, ובשפע, את ההתייקרויות הצפויות.

המערכת השיפוטית הדתית היא סוגיה קשה וכ-אובה ונושא בפני עצמו. לעתים תכופות נראה כי היחסים בין הרשות השיפוטית של המדינה לבין המערכת הדתית הגיעו למבוי סתום, וחמיד הדרג הפוליטי הוא שמיישר את ההדורים בדרך הפוגעת בריבונותה ובאמינותה של הרשות השיפוטית העליונה במדינה. המצב בתחום זה טעון חומר נפץ. לכאורה אנו מדינת-חוק דמוקרטית, הכנסת ריבונית, הממשלה היא הורע המבצעת והיא, הכנסת, הרשות הממוקקת. הרשות השיפוטית היא גוף עצמאי הפועל בהתאם לחוק. יוצא מכלל זה מגזר שלם של שיפוט הדתי. הוא מקבל את השראתו מכוח חוק שלא חקקה הכנסת והוא מתקומם נגד סמכותה של הרשות השיפוטית במדינת ישראל. בראש המאבק נגד בית-המשפט העליון ניצב במקרה מסויים שר הדתות, שאמר לאחרונה כי "דיינים בבתי-דין רבניים אינם יכולים להיות מצויים לכבד החלטות ערכאות שיפוטיות אחרות", והחרו החוקו אחריו הרבנים הראשיים.

למעשה, חברי הכנסת הנכבדים, צריך היה להא-שיים בבזיון בית-הדין. בעצם ניתן היה לפרק את מטען האנטאגוניזם בין הרשות השופטת לבין בתי-הדין הרבניים. תורת ישראל ומסורת ישראל גדושות אפשרויות לקולא כמעט בכל תחום ותחום, ואני אביא לדוגמה את חוות-דעתו של רב שהופיע לפני ועדת השירותים הציבוריים בסוגיה של הפסקת הריון. הוא ציטט מורי הוראה שדעותיהם חלוקות בדבר התרת הפלה לאשה נשואה שהרתה לגבר אחר. המתירים טו-ענים כי יש לאפשר לאשה כזאת לבצע הפלה כדי שתוכל לחזור בתשובה.

היו בעמנו הוגי-דעות הומאניים ומתקדמים. לפני מאות ואלפי שנים הלכה תורת ישראל בראש מחנה הקידמה החברתית להקלת מוסד העבדות, להנהגת יום מנוחה שבועי, למשפט מתקדם יותר. ומה קרה? הקידמה קפאה והממסד הדתי נאחז בטקסים אנאכרוניזם שנעשו משפילים בקונטקסט שלנו, דוגמת טקס החליצה ודיני הגירושין.

הממסד הדתי האמור להיות רשות מוסרית, והוא חייב להיות רשות כזאת, אינו נבהל מכל נוהלי החלי-צה והגירושין המהווים כיום פתח לסחטנות כספית כלפי אלמנות ונשים המבקשות להתגרש מבעליהן. אלמנות מלחמה רבות נאלצו לעבור את שבעת מדו-רי הגיהנום האלה. כמובן, טקס החליצה הפרימיטיבי וייסורי הגירושין אינם חלים על גברים. החוק הדתי היום מבקש לשמור על מעמדה של האשה כקניין בעלה.

מתיר ואחד אוסר. לשר הדתות נתמנתה אישיות פור-ליטית שהיתה ידועה בציבור גם מצדדיה הפוליטיים-ציבוריים. הממסד המפלגתי הדתי השכיל לנצל את מצבה הפוליטי הקשה של המדינה כדי להאדיר כוח ונכסים ואף קונצסיות בתחום האמונה והמוסר הש-ניים במחלוקת. אנו חיים בתקופה של משברים כל-כליים חמורים, אך דומה לעתים שגלי הזעם האלה אינם נוגעים בסקטור הדתי.

הצעת התקציב לשנת הכספים הבאה מוכיחה כי הגיעה למשרד הדתות עת רווחה, יחסית כמובן; רוב סעיפי התקציב הוכפלו ביחס לשנה הקודמת ואף יותר מכך. תקציבה של הלשכה הראשית של משרד הדתות עלה ב-60% לערך, והחמיכה בישיבות, במוסדות תורניים ובמכונים תורניים גדלה ביותר מ-100%. אולם לשימת-לב תקציבית מיוחדת זכו מוסדות דוגמת מוסד הרב קוק, ששר הדתות עומד בראש הנהלותיהם.

בחוברת על פעולת משרד הדתות שהונחה על שולחן המליאה נאמר כי "מצבן הכספי של הישיבות החמיר לאחרונה וברוב המוסדות צומצם סל המזונות". האמנם? איך ייראה, אם כך, סל המזונות של משפחות נזקקות סעד ששיעור התמיכה בהן לא הוכפל ב-100% והן אף נתבעות לשלם בעד שירותי סעד שעד כה קיבלו בעין?

בסקר של מכון המחקר "תבל" שהופיע בחודש האח-רון ושהוזמן, בין היתר, על-ידי משרד הסעד, מופי-עים נתונים מדאיגים מאוד על הפנימיות הדתיות, בהן ישיבות, הבנויות כולן במימון של משרד הדתות, על-פי התקציב המונה לפנינו, ושל משרד הסעד ומש-רדים אחרים שלעתים אינם יודעים זה על מימון של זה או שמים עצמם כלא יודעים.

בסקר הנ"ל נמסר כי 10% מכלל רבבות הילדים בפנימיות מקבלים מימון ממשרד הדתות ללא פיקוח ממשלתי אחר על תקציב זה. האם נכון הדבר כי משרד הדתות מקציב ל-27,000 ילדים בפנימיות, בעוד שבפועל לילדים רק 9,000 ילדים, כלומר שליש יצויין כי הכינוי "תלמידי ישיבות", הוזכרים במימון מכספי הציבור, חל גם על גילאים שאינם בני-נוער ורשומים כתלמידי פנימיה גם אנשים שאינם גרים שם. הממשלה מעניקה לירה אחת לכל דולר המתקבל כתרום לשיבה, אך אין הדבר כך לגבי תרומות למוסדות לילדים נזקקים, מפגרים, נכים ואחרים.

מדוע נשאר החינוך בישיבות מחוץ לתחום החי-נוך המבוקר על-ידי המדינה? מדוע נשאר חינוך זה במשרד הדתות? ומה עושה שם הסעד?

בועז מואב (יעד — תנועה לזכויות האזרח):
האם אינך יודעת את התשובה? הרי זה מפני שיש הרכב קואליציוני.

חייקה גרוסמן (המערך):
חברי-הכנסת בועז מואב, יש גם שאלות רטו-ריות.

יש לרכוז את כל החינוך בפנימיות הדתיות בידי החינוך הממלכתי הדתי. יש לבצע את המלצות ועדת-כץ ולהקים רשות פנימית אשר תרכוז את כל הטי-פול בנושא זה ואשר תעצב מדיניות ותקבע סולם

עניין של רצון ואמונת הפרט, לבין סדרי החברה ביש-ראל. ולא הייתי מעלה את התביעה המחודשת הזאת, שכבר העליתי בכנסת הזאת — כי אני יודעת שיש הסכמים קואליציוניים של סטאטוס-קוו — אילמלא היו מכריחים אותנו מדי פעם להעלות את התביעה הזאת. על הרבנות ועל שר הדתות לדעת כי עוד פרשה דומה לזו של איסור האשה על בעלה ובעולה ועוד עירעור של היועץ המשפטי לממשלה על החלטת בית-הדין העליון במדינה — יחישו את הבאת חוק גישואין וגיי-רושין חילוניים, ואני חוששת מפני אותו רגע ששום חישובים קואליציוניים לא יועילו, ואינני רוצה משבר דווקא בנושא זה במדינה. יש לנו די צרות אחרות.

אני פונה לשר הדתות שפיעיל את כל השפעתו, אם כי לפעמים זה אולי לא יהיה בוח לו, כדי שנוכל להתגבר בדרך הסבירה והאנושית על חוקים שצריך לפרש אותם מחדש ולהפעיל אותם, אם אמנם אלה החוקים היחידים הקיימים במדינה בדיני אישות, ולא — נילחם על חוקים אחרים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שינמן, ואחריו לחברת-הכנסת מנחם כהן.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):

אדוני הישיב-ראש, כנסת נכבדה, בבואי להתייחס לסקירתו של כבוד שר הדתות ולפעולות משרד הדתות ותקציבו הרגלי עושה זאת בדחילו ורחימו ומתוך יראה הכבוד, כי עוסקים אנו בנפש ורוח אשר גופי ההליכות של חיי המדינה תלויים בהן.

על משרד הדתות מוטלים כל התפקידים הנוגעים לשירותי הדת וצרכיה, ומצודתו פרושה על כל ענייני תורה ודת בכל פינות המדינה: בעיר ובכפר, במושב ובקיבוץ, ברבנות ובמועצות הדתיות, בבתי-דין ובבתי-הכנסת, בישיבות ובמוסדות תורה, בישובי עולים וב-תוך העדות השונות, במקומות הקדושים ובמיעוטים. לרשותו של משרד הדתות עומד תקציב זעום וצוות מנגנוני מצומצם, ועל כן אני כולי מלא תמיהה: איך הוא מספיק להקיף את כל השירותים הדתיים הצי-בוריים מתוך יעילות, שקידה ופיקוח מעולה?

מאמצים אלה מחייבים להעלות את משרד הדתות על נס ולצינו לשבח, במיוחד כשידו של שר הדתות — שהוא באופן יחסי חדש במשרדו — עוד נטויה להר-חיב, לפתח, לטפח ולהגיע לכל מקום, כקטן כגדול, כדי לשרתו מבחינת הצרכים הדתיים ולהביא לידי מצב שכל הרוצה ליהנות מהשירותים הדתיים יוכל להשיגם בקלות, ללא עמל והתאמצות יתירה. יעמדו על הברכה שר-הדתות ד"ר יצחק רפאל, המנהל הכללי של משרד הדתות וחבר עווריו, על רצונם הגדול והאיתן להעלות את רמת השירותים הדתיים ולהגדילם ועל מגמתם הנחושה לעשות לקירוב הציבור לערכי הדת והקודש מתוך קשרי אהבה, חיבה ואחוות.

אני חוזר ואומר שאין אני מקנא בשר הדתות שצ-ריך מתקציבו הקטן, המגיע אמנם השנה ל-100 מיל-יון לירות, לכלכל —

בועז מואב (יעד — תנועה לזכויות האזרח):
קטן מאוד, פי שניים מאשר בשנה שעברה.

ישראל נרתמה בהתלהבות לאירועים של שנת האשה הבינלאומית, אולם בתוכנו יש מגזר משפטי הממשיך להשתמש במונחים של "בעלה" ו"בעולה". אשה רווקה מותרת על נשוי שחי עמה לפני הגירושין, אך אשה נשואה אסורה על בעולה גם אם רווק. שוויון כזה לאשה הוא צביעות ולא כיבוד טוהר המידות. גם משפטים דתיים ומוסרי מצוות חשים אי-נחת ממצב זה. פרופסור זאב פלק מדגיש כי כבר הרמב"ם קבע את זכותה של האשה לתבוע גט. "צר לי" — הוא אומר — "שהיום אין הרבנים מעזים להכריע בדבר לפי דעת הרמב"ם". לא חסרות ברוח ישראל אסמכתות משפטיות שיאשרו התפתחות בדיני האישות ובמעמדה של האשה. אך הממסד בוחר בדרך האחרת. הוא נוקט עמדות שהיום כבר הדעת אינה סובלת.

בגלל שיקולים, שמוטב לשער כי הם פוליטיים טהורים, תומכים הממשלה ושר המשפטים בעמדות הנחשלות האלו. היועץ המשפטי לממשלה אף עירער לפני בית-המשפט הגבוה לצדק על החלטתו כי בת-עודת גירושין רשמית של המדינה אין לרשום איסור על אשה להינשא "לבעלה ולבעולה". בכך נתן שר המשפטים יד, אולי בעקיפין, לפגיעה בסמכותו וב-מעמדו של בית-הדין העליון במדינה. עירעור מעמדה של הסמכות השיפוטית העליונה במדינה הוא מעשה מסוכן וקצר-ראות והוא עלול לעלות ביוקר.

אדוני השר, יכול להיות שלעיתים אין לך ברירה אלא לחתום על התנהגות בלתי-אנושית בדיני אישות, ובזה אתה עוזר, לפי דעתי, לכרות את הענף שמשרדך יושב עליו. בתנאים אלה אין מנוס אלא להגיע למס-קנה שהגיע אליה פרופסור פלק, שהוא עצמו איש דתי. והוא אומר: "אם לא יהיה מונופול בענייני גיי-רושין וגישואין, בתי-דין רבניים ינהגו אחרת כלפי הנשים, כדי להצדיק את קיומם ולא לאבד את 'הקליינ-טורה' שלהם". אם יתברר לבתי-הדין הרבניים כי אפשר למצוא ישועה גם במקום אחר, בבתי-דין אזרחיים של המדינה, הם יצטרכו לגלות התחשבות בנשים הפור-נות אליהם. בתי-הדין הרבניים מתייחסים לסוגיות רבות בדרך ששוב איננה קבילה היום במדינת ישראל.

הזכרתי את נושא הגירושין והחליצה, אולם קיי-מות גם בעיות ממזרים ואיסורי חיתון אחרים, ניהול מעקב גרנטסקי אחרי אנשים המנהלים קשרים שלא עם בני-זוגם החוקיים, והאבסורד הגדול ביותר: הענשה בכל חומרת הדין דווקא של אלה שאינם יודעים להס-תדר, שאינם יודעים לשקר לפני בית-הדין הרבני. האם זה מוסרי וברוח היהדות לאלץ אשה לשקר? אנשים דתיים רבים אמרו לי: על מה את מדברת? אפשר הכל לסדר. אם כן, ממה נפשך? אחת מהשתים: אם אפשר הכל לסדר, מדוע כל הפרשיות? ואם אי-אפשר הכל לסדר, מן ההכרח לחפש דרך אחרת. אפליתי החלש, יחסי איפה ואיפה לתקיף ול"עמד", ודאי לא לכך התכוונו הוגי-הדעות והמשפט של עמנו. אם אפי-שר לפרש את ההליכה לקולא לאשת מיוחס במדינה וב-מלכות, מדוע לא לעשות זאת ביחס לאשה שאיננה יודעת אלא את האמת הפשוטה של חייה?

למען כולנו וגם למען הדת וגם למען מעמדה של תורה ישראלית יש להמציא לכל המבקש אלטרנטיבה למערכת השיפוטית הדתית ולהפריד בין הדת, שהיא

פנחס שינוי (חזית דתית לאומית) :
תיכף אגיע ותשמעו.

— את כל הצרכים הבאים כתוצאה מעשרות עשרות תפקידים חשובים ובעלי ערך שבמצב משרד הדתות למען הציבור בשטח התורה והדת. והשאלה היא: למה תהיה כבשת הרש הזאת המקופחת ביותר? למה יש להטיל בראש וראשונה את הטלית והתפילין בעת סערה? האם עד כדי כך מכבידים צרכי הדת והוצאותיהם על האגיה, והיא המדינה, שיש לקצץ ולקמץ בהם עד למינימום? הלא תקציב משרד הדתות הוא חלקיק קטן של פרוימל מכל תקציב המדינה, בשעה שערכו הסגולי והתכליתי מבחינת הנפש והרוח הוא ללא שיעור, גבול וקיצבה, נוסף על העובדה שאין לנו שיעור אלא רק התורה הזאת.

אדוני היושב-ראש, אביא לדוגמה את העיר הג' דולה תל-אביב. השתתפותה של העיריה בתקציב המורעצה הדתית מגיע ל-1.38% מתקציבה של עיריית תל-אביב, שהוא כ-800 מיליון לירות; וכל התקציב של המועצה הדתית הוא 2.28% מתקציב העירייה, בשעה שכל הטיפול בשירותים הדתיים והגשתם לכל תושבי העיר הוא על שכמה של המועצה הדתית ובאחריותה. עיריית תל-אביב שפך שיש בכך עול, קיפוח ואי-שוויון גמור. במועצה הדתית בתל-אביב מבקרים במשך שנה, במחלקת הנישואין בלבד, יותר מ-100,000 איש המקבלים שירות אדיב, נוח ומסודר, כי הזוגות הנישואים דרך מחלקת הנישואין בתל-אביב הם כ-7,000, וזאת מלבד תעודות אחרות המוצאות דרכה. ובמחלקות אחרות המקיפות מאות מוסדות שונים, בפיקוח והשגחה, גם בהן באים במגע עם רבבות של ציבור מקרב האוכלוסיה בתל-אביב וסביבתה. מדוע איפוא יחס כזה כלפי משרד הדתות מבחינת הדאגה לתקציב מתאים לו? כששר הדתות הציע להעלות את התקציב לשנה זו עקב הצרכים הגדולים, אילו תגובות של זעם הושמעו; באילו טרונגיות באו חברי הכנסת על העובדה כי בא תיקון קל לעול שנעשה כלפי משרד הדתות כל השנים. איה היחס ההוגן כלפי ערכי הג' פש שמטפח משרד הדתות?

חברי הכנסת, הנה הפך הסעיף של בתי-הכנסת להיות סעיף ראשי וחשוב במשרד הדתות ובמועצות הדתיות. הוא היה למצרך אשר 70%—80% מהאוכלוסיה נוקטים לו ותובעים את קיומו וטיפוחו. בכל השכונות החדשות של עולים, ותיקים או זוגות צעירים מושמעת מאת אנשי השכונות התיבה הראשונה במעלה — לא עבודה, לא לחם, אלא: הבו בתי-הכנסת. הדבר מרענן ומשמח, אבל גדולה האכזבה כשאין משאבים כספיים מספיקים לבנות בתי-כנסת או לספק אפילו בניין ארעי לצורך תפילה בציבור. חברות שיוכן הבנויות את השיכונים אינן רואות, לצערנו, בבתי-הכנסת בניין ציבורי חשוב דיו, שיש להעדיפו או לכל הפחות לבנותו יחד עם שאר בנייני הציבור הנבנים בשכונה, ולמשרד הדתות לא מוקצב תקציב פיתוח במידה מספקת שיוכל למלא את החסר בשטח בתי-הכנסת. יש לציין לשבח את ההסכם העקרוני שהושג בין שר הדתות לבין שר השיכון: לבנות בכל שכונה חדשה בית-כנסת אחד או שניים. אם יישמר ההסכם במלואו ותהיה שקיפה על ביצועו, הרי ההישג יהיה ניכר ותועלתו למען הציבור. חזקה ששר הדתות ישקיע כל מרצו כדי

לתקן ולסתום את הפער הקיים ביחס למחסור בבתי-הכנסת, אך הפנייה היא לשר השיכון, שיראה גם הוא משימה קדושה בסיפוק בית-כנסת לאוכלוסיה ויעמוד על קיום ההסכם במלואו ובהקדם.

אדוני היושב-ראש, במסגרת בתי-הכנסת אינו בא לידי ביטוי רק הרצון לתפילה בציבור ולימוד תורה בצוותא, אלא מתבלטים גם גילויי התנדבות בממדים רחבים, ויש להתברך ולהשתבח בהם מול ההתפרקות הכללית מתעוזה התנדבותית בשטחים אחרים בציבור. בבתי-הכנסת מתנהל הכל שלא עלימנת לקבל פרס, לרבות הגבאים, רוב מגידי שיעור, ניהול ספריה תורנית וכן קופת צדקה שעלייה מרגילים את באי בית-הכנסת לתרומה ולנדוב לצדקה בשעה שהציבור באופן כללי, נגמל מכך. גם קופות גמילות-חסדים מתנהלות על-ידי מתנדבים ומוגשת עזרה לזולת דרך בתי-הכנסת ללא צורך בפרוצדורה מיוחדת ובביורוקרטיה רבה. כל אלה מחזירים את עטרת ההתנדבות ליושנה, מחנכים את הציבור להתנדבות והתמסרות ומעוררים בקירבו יחס של כבוד לערכי התורה ומוסר היהדות.

משרד הדתות עושה בכל מפעליו למען השרשת ערכי היהדות בעם בדרכי נועם, כשמגמתו לא לנתק את הקשר מצור חוצבנו, וממקור מים חיים, ממנו שורבים חיותנו. כמו רבי חיים בשעתו שצוין לשבח וקיבל ציון לשבח בתואר "מה גדולים מעשי חיים", משום שעשה למען שלא תישכח תורה מישראל, כן גם משרד הדתות, התומך מתקציבו ב-25,000 תלמידים הלומדים בישיבות השונות מכל הסוגים, נותן שירות גדול וקדוש לאומה ולציון, שממנה תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ארץ-ישראל היתה היום למרכז התורה הגדול ביותר בעולם, שממנו באה תורה והוראה ליש-ראל ולתפוצות. בשנה זו יגדל מספר תלמידי ישיבות כ-28,000 בערך, אך כל התקציב של משרד הדתות לתלמידי ישיבות הוא עד כדי כך קטן, שהוא מספיק רק לתמיכה של 500 לירות לכל תלמיד לשנה, בה בשעה שאם תלמיד לומד באוניברסיטה תלמוד, הרי התמיכה בו היא כפל כפליים. על מה ולמה הקיפוח המשוער הזה? האין בכך משום עלבונה של תורה? אך גם על התקציב הזעום הזה שנתאשר היה צריך להילחם ולהיאבק קשות. אם כן, מה נענה לדורנו — דור הגאולה וההתעוררות — על הקיפוח החמור בשטח לימוד התורה?

חברי הכנסת, יש לשבח את התמיכה הניתנת על-ידי משרד הדתות למכונות תורניים, כמו מוסד הרב קוק, יד הרב מימון, יד הרב הרצוג, בית-המדרש למשפט התורה — מכון הרי פישל, המכון לפירסומים תלמודיים, המכון המדעי הטכנולוגי לבעיות הלכה, המכון לחקר החקלאות והאגודה להוצאת התנ"ך.

טוב שיודעים אנו להעריך את היצירות החשובות יקרות המציאות המוצאות לאור על-ידי המכונים האלה. אלה הם מפעלים גראנדיוזיים הראויים לברכה, בהיות תוצרתם תועלתית, היסטורית ובעלת ערך בלתי-שוער לדורנו ולדורות הבאים.

אדוני היושב-ראש, המועצות הדתיות בישראל הן הזרוע הישירה וההגבריות שדרךן מבצע משרד הדתות את משימתו. השירותים הראויים לברכה, בכל אתר ואחר מוגשים על-ידי המועצות הדתיות, והם: נישואין

צור בין כל השכבות גשר של הבנה ויחס אוהד וחביב לערכים המקודשים מדורי דורות.

משרד הדתות, בראשותו של שר הדתות ד"ר רפאל, יבנה ויפתח את משרד הדתות וישקיע מאמצים לפעולותיו הברורות, כשביסודותיו גם חכמה וגם תבונה. וכך מסביר רש"י את הפסוק "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים": "זו היא ששאל אריס את רבי יוסי, מה בין חכמים לנבונים? חכם דומה לשלחני עשיר, כשמביאים לו דינרים לראות — רואה, וכשואן מביאים לו — יושב ותוהה; נבון דומה לשלחני תגר, כשמביאים לו מעות לראות — רואה, וכשואן מביאים לו — הוא מחזר ומביא משלו". פירוש: נבון — אם אין באים אליו, אינו יושב בחיבוק ידיים אלא מחזר אחרי הציבור, עושה ומעשה והשם מצליח בידו.

בטוח אני כי שר הדתות יכלול את משרדו בתבונה, בעזר רוח וביזומה ברוכה, וינחהו למלא את תפקידו בשלמות, בנאמנות ובמסירות. וזאת הברכה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם כהן, ואחרי לחבר הכנסת פת.

מנחם הכהן (המערך):

אירי היישובי ראש, כנסת נכבדה, שמענו את סקירתו של כבוד שר הדתות ורחב לבנו. אשרי העם שככה לו, אשרי העם ששמר הדתות דואג לצרכיו הרוחניים והדתיים. אמנם פה ושם יש אי אלה דברים הטעונים שיפור ותיקון, אך התמונה בכללותה — ימות המשיח. מדברי סקירתו של השר בכנסת מצטיירים לפנינו החיים הדתיים במדינת ישראל כעולם שכולו טוב. כבוד השר מספר לנו על סקר שנערך ביזמת משרד רדו ומגלה לנו שכ-40% מכלל האוכלוסייה היהודית מבקרים בקביעות בבתי-כנסת ומוסיף ומגלה לנו כבוד השר כי בחגים עולה אחוז המתפללים ל-85%, כ-61% מבין אוכלוסי ישראל אמונים על כשרות, 43% מאורחי ישראל הם שומרי שבת. וראה זה פלא, לדברי שר הדתות מסתמנת עלייה לשמירת שבת וקיום מצוות דווקא בקרב הדור הצעיר. ובכן אידייליה שוררת בחיים הדתיים של מדינת ישראל.

הרבנות מפולגת, מתפוררת ומשוטקת. אך אין בכך ולא כלום, אסור שדבר זה של מה-בכך יקלקל את השורה. כי הרי אידייליה שוררת בין הדת למדינה.

השיפוט הרבני מתמוטט ומתנוון. בבתי-הדין שוררת אנארכיה ועינוי דין, רמת אישיותם של דיני ישראל נמצאת בירידה מתמדת, דינים מתמנים על יסוד כישורי קירבת משפחה, קנוניות ופרוטקציוניזם. אך אין בכך ולא כלום. אסור שעניין זה יעכיר את האווירה. כי הרי אידייליה שוררת בין הדת למדינה.

מצב הכשרות במדינה בשפל המדרגה. הפיקוח על הכשרות באיטליזם, במסעדות, בבתי-המלון ובבתי-החולים חדל מומן להיות מהימן על שומרי כשרות. במשחטות האזוריות מתנהל סחר-מכר מכוער סביב נושא הכשרות ושיווק הבשר. אך אין בכך ולא כלום. אסור שנושא שולי כזה יטריד את מנוחתנו. כי הרי אידייליה שוררת בין הדת למדינה.

כדת משה וישראל, כשרות, שבת, טהרת המשפחה, לימוד תורה, הדרכה ועוד. מהמועצות הדתיות באה השפעה ישירה להחזיר בקרב הציבור אמונת אומן בנצח ישראל ובמקורותיו של העם, להחזיק את הקשר מבלי שינותק, בין התורה מסיני ובין מדינת ישראל ולבנות את ההווה של העם על יסוד הערכים המגשרים בין העבר והעתיד.

המועצות הדתיות הן איפוא מוסדות המספקים שירותים חיוניים לציבור, מבצעים אותם ביעילות ובשקידה לשביעת רצונם של הנוקדים לכך שהם, ברוח השם, רבים בכמות ובאיכות.

הבה נבחן את מעמדן של המועצות הדתיות ונראה ונראה כי אין מעמדן תואם את התפקידים המבוצעים על ידיהן. כי מה מידת חוקיותן? האם הן גוף משפטי? הלא היום קיים הכרח לצרף את חתימתו של ראש הרשות המקומית לכל חוזה ולכל הזמנה, כקטנה כגדולה, וזאת לאחר שאושר התקציב על-ידי העירייה על כל סעיפיו. האם רשאית המועצה הדתית לרשום על שמה נכסים, אפילו אם היא משקיעה לרכישתם מכספה המלא? והלא למועצה הדתית בכל אתר ואתר מוסדות נבחרים משלה, שהם מליאת המועצה הדתית, הנהלה, ועדת כספים וועדות אחרות, מבקרים ממבקרים שונים כמו מבקר המדינה, מבקר העירייה, מבקר משרד הדתות ומבקר מטעם המועצה הדתית, — וכל זה מבלי שתהיה למועצה הדתית סמכות משפטית וממית לפעול ולבצע בשמה את אשר קיבלה על עצמה. הייתכן כדבר הזה? האם לא חייב לבוא שינוי במעמדן של המועצות הדתיות?

חברי הכנסת, שר הדתות הציע לפני כמה שבועות לקריאה ראשונה חוק אשר בא לתקן כמה תחומים של גימלאות, מינויים, משמעת ויחס לעובדי המועצות הדתיות וראשי המועצות הדתיות. חוק זה איננו עדיין בתכלית השלמות, אך רבה התקווה כי בוועדה המתאימה ייעשה מאמץ להשלים את החוק למען ימלא את החסר, שהיה ניכר במשך עשרות בשנים במסגרת המועצות הדתיות.

מתוך כך רבה גם תקוותי שכבוד שר הדתות ייתן את דעתו לשפר על-ידי תיקון בחוק את מעמדן החוקי של המועצות הדתיות, כדי שיהיו גופים משפטיים מלאים, המנוהלים על-ידי מוסדותיהם הרשמיים הנבחרים והמתמנים מפרק מפרק.

אדוני היישובי ראש, לא התייחסתי מפאת קוצר הזמן למערכת המשפטית, במסגרת בתי-הדין הרבניים, העושה גדולות ונפלאות על אף המספר המצומצם של בתי-הדין בפרופורציה ללחץ הרב הקיים מאת הציבור הנוקד להם. חייב לבוא תיקון בקשר להרחבת רשת בתי-הדין, במיוחד כשנתגלה רצון להתנכל למערכת נפלאה זו — לקצץ בחוקי האישות ולמעט את ערכם ודמותם.

על נכס יקר זה, שהוא יסוד היסודות של האומה בישראל ובתפוצות, נגן בכל גימל נפשנו ולא ניתן לפרוץ בו כל פרץ, כי בנפש האומה כולה הדבר.

ולסיכום: משרד הדתות עומד בפני אתגר חשוב ומכריע, כי על-ידי הגשת השירותים הדתיים לעם במסירות וביעילות מגמה על עצב גם את דמותו הרוחנית והמסורתית, לשמור על גחלת היהדות שלא תכבה ולי-

דוגמה של מתן שירותים דתיים ואספקת צרכי דת לאזרחי המדינה באמצעים ממלכתיים ללא הבדל חוג ועדה, גוף פוליטי או מעמד ציבורי. במדינה שרבים בתוכה אמונים על מסורת אבות יכול היה משרד הדתות לשמש מנוף ממלכתי על-מפלגתי מאחד ומלכד, מכשיר רבי-ערך ורבי-עוצמה למיזוג עדות ונקבצי פזורה, לקירוב לבבות למורשת היהדות וערכיה ול-אהבת ישראל. אולם, לצערנו הגדול, מאז קום המדינה משמשים משרד הדתות ושלוותו, הרבנות, השר פוט הדתי והמועצות הדתיות מוקדים לריב, למחלוקת, וגורם מכריע להתרחקותו של העם מחיי תורה ומורשת היהדות.

כל המצוי בחייה של מדינת ישראל ובתוך עמו הוא יושב יודע כי תמונה זו שצייר לפנינו כבוד שר הדתות היא אבסטרקטית, ואחיותה במציאות מאוד בלתי-ממשית. הפרהסיה והבית בישראל הופכים להיות יותר ויותר מנוכרים למורשת היהדות. וכל מי שחרד לדמותה היהודית של מדינת ישראל חייב לבדוק מה הם הגורמים למצב אומלל זה, מה גרם לטישטוש דמותה היהודית של המדינה. אנו עדים לתופעה הסותרת את עצמה: מצד אחד מורגשת אצל צעירים ומבוגרים כמי-הלהכרת היהדות, תכניה וערכיה, ומצד שני יש רתי-עה, ובמקרים מסוימים אף סלידה, ממה שהדת המוסדת מציגה כחיים דתיים.

בדברי סקירתו אומר שר הדתות כי אינו בא להע-תיר פרטים ולהקיף את ענפי הפעולה של משרד הדתות, והוא מצטמצם, כדבריו, רק ב"צירור מהבעיות המעסיקות והמטרידות אותנו". לצערי עקף שר הדתות את צרור הבעיות המעסיקות ומטרידות אותנו. מטרי-דה אותנו בעיית הרבנות בישראל, אשר תהום נפשית ורגשית, רעיונית ותרבותית פעורה בינה ובין העם בישראל, ולא רק בגלל המחלוקת והמחלוקת הסובבים אותה תמיד, כי אם בעיקר בגלל הניתוק הנפשי של רוב רבני ישראל מקהל עדת ישראל. אמנם מאז רבי-גים, מורי הוראה וכלי קודש אחרים מכהנים כיום בפועל בערי ישראל, מושבותיה וכפריה. לכאורה הפכה הרבנות גורם חשוב בחיי המדינה. ממשלת ישראל מקיימת מערכת ממוסדת אשר תפקידה ועיקר פועלה תיאום בין השלטון ובין הרבנות. אך האם מובילים כל אלה לידי יחס חיובי אל הרב בישראל? כלום יש בכל אלה לשפר את המצב הדתי בישראל? וכלום המשכורות הממשלתיות הניתנות לרבנים והתקציבים הממלכתיים הניתנים למועצות הדתיות תרמו משהו להע-לאת קרן התורה והדת בישראל?

דומה כי אם נהיה כנים עם עצמנו נודה ונאמר בפה מלא שבמדינה רבה גרמו כל אלה למצב הנוכחי הירוד של הרבנות, שהפכה ממוסד רוחני-דתי לגוף אדמיניסטרטיבי גרידא והרבנים הפכו לפקיד ממש-לה ופקיד רישום, עם סמכויות מסוימות של שלטון ושררה המוענקות להם על-ידי הרשות החילונית.

אין בכוונתי, חס-ישראל, לבוא ולשלול מהרבנות את הזכות לשלטון ולשררה. אך כוחה של הרבנות חייב לבוא מתוכה, מעצם תפקידה, משיעור קומתה, מכוח ההשפעה האישית של הרב על עדתו, מכוח התשובות שבידו לתת על הבעיות הקשות המנסרות בעולמנו, ולא מכוח שלטון חילוני.

השבת במדינת ישראל הולכת ומאבדת את שרידי צביונה היהודי. קדושת השבת מתחללת בפרהסיה בראש כל חוצות. הקניית תודעת השבת פירושה הממסדי הי-חיד — זעקות רבות והפגנות. ערך השבת, מערכי היסוד של עמנו, מאופיין אצל רוב אזרחי המדינה בנסיעה לים וביציאה לפיקניקים, בגשפיות וערבי קל-פים וריקנות. אך אין בכך ולא כלום. אסור שדברים אלה יזעזעו אותנו ויוציאונו משלוותנו. כי הרי אי-דליה שוררת בין הדת למדינה.

בתי-הכנסת במדינת ישראל מתלבטים בקשיי קיום חמריים ורוחניים. רוב בתי התפילה מוזנחים ועלובים. מאות בתי-הכנסת, בעיקר בשכונות עוני, בעירות פי-תוח, במושבים ובהתיישבות העובדת חסרים תנאים אלמנטאריים לקיומם, והם כמעט מחוץ לתחום דאגתה של המדינה לסיפוק צרכיהם הדתיים. רבים מבתי-הכנסת שהיו מרכז השראה ומקור התפעמות לפאר, יופי והדר תשמישי הקדושה של עמנו הפכו למשכנות עוני מעוררי חמלה. אך אין בכך ולא כלום. אסור לנו לצאת מן הכלים בגלל אלה. כי הרי אידייליה שוררת בין הדת למדינה.

המועצות הדתיות במדינת ישראל ממונות מטעם הרשות על תחומים רגשיים של הפרט והכלל. לרשותן תקציבים של מיליונים ומנגנונים מסועפים. פעילותן בתחומי החיים הדתיים כמעט אפסית ומגוחכת. השי-רותים הדתיים הניתנים על-ידן גורמים לעתים קרובות אי-ינחת, סבל ועגמת נפש. אך אין בכך ולא כלום. אסור לעובדות אלה להביך אותנו. כי הרי אידייליה שוררת בין הדת למדינה.

עולם בני הישיבות בישראל סגור ומסוגר. רובו קנאות וקיצוניות, מוקף חומות של אטימות לבעיות חברת, מנותק מענייני ציבור ומשחמט מעול חובות בטהון לקיום עם ומדינה. רק מתי מעט מתופסי התו-רה אינם פורשים מן הציבור ונושאים בעול קודש להגנת העם והארץ. אך אין בכך ולא כלום. אל לנו להערים קשיים על חיינו הפאסטרליים והרגועים. כי הרי אידייליה שוררת בין הדת למדינה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי גם צר כי מפלגתי שלי אחראית לא פחות ממפלגתו של שר הדתות למצב אומלל זה של הידרדרות החיים הדתיים במדינה. מפלגתי, מתוך נוחות של ישיבה קואליציו-נית, ומפלגתו של שר הדתות, מתוך חישובים ושי-קולים מפלגתיים צרים, עשו את קנייני הרוח וערכי היסוד של עמנו סחורה חוברת לסוחר במיקוח הפו-ליטי-קואליציוני, ועל-ידי כך גרמו לניכורו של הדור הצעיר ממקורות השראה יהודיים ולאומיים שהם אוויר לנשימה לעתידנו בארץ הזאת. מדי פעם אנו גם זוכים לאיזה משבר מלאכותי ומדומה ביחסי שתי המפ-לגות, דוגמת המשבר האחרון בהעלאת הצעת חוק זכויות האשה, שאיש אינו יודע מהותו וטיבו, אך היה בו דלק כדי להזין את אש המשבר המלאכותי, לאמור, ראו כיצד אנתנו נאבקים ועומדים על משמר החיים הדתיים במדינה. משבר מסוג זה, שאיש אינו מתייחס ומתכוון לו ברצינות, מעוגן כלו בתכסיס דר-כי שלטון וצביעותו, ואין טוב ממנו לשני הצדדים לבדק טוב וחיוק קואליציוני.

אילו זכינו היה משרד הדתות במדינת ישראל משמש

מכהן בתפקידו. מוכרח אני להודות, אם כי קצת בלב כבד, כי בתחומים מסויימים נושבת רוח חדשה בהג' הלת משרד הדתות.

הכיב שמעוני (המערך):
למה בלב כבד?

מנחם הכהן (המערך):
אני אומר זאת באירוניה. הלוואי ויכולתי להגיד כך גם על דברים אחרים.

אך, אדוני שר הדתות, לא אוכל להתעלם מן המצב המחמיר והולך של החיים הדתיים במדינת ישראל. תחומי החיים הדתיים במדינה הם רגישים מעצם מהותם, אולם דווקא משום כך אין לפתור אותם בסקר ובסקירה. חובת תפקיד מחייבת גישה חדשה ומהפכנית לכל אותן בעיות שהזכרתי, כי בנפשנו הדבר.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת פת, ואחריו לחבר-הכנסת לורינץ.

גדעון פת (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שלושה מרכיבים מאפיינים את תקציב משרד הדתות לשנת הכספים 1975/76 ואת פעולות המשרד מאז כניסתו של שר הדתות הנוכחי ד"ר יצחק רפאל לתפקידו:

(1) גידול משמעותי ביותר בתקציב, המסתכם השנה ב-100 מיליון לירות, לעומת 58 מיליון לירות תקציב מאושר לשנת הכספים 1974/75, ולעומת ביצוע למעשה של תקציב בסך 58 מיליון לירות בשנה זו, לאחר שהתקציב המקורי בשנה שעברה קוצץ מ-58 מיליון לירות ל-53,600,000 לירות. הווי אומר — גידול של כ-75%, בעוד שגידול במשרדים אחרים, ולא פחות חשובים, נע בין 25% ל-48%.

(2) המשכיות עקשנית של מדיניות המבוססת על חוסר מעש, שירותים גרועים וחלקים, צרות מחשבה, העדפות לטובה של גורמים מסויימים, וטיוח מירבי של כל מערכת השירותים הדתיים במדינה.

(3) הפיכתו של משרד הדתות למכשיר פוליטי פנים-סיעתי של מי שעומד בראשו, תוך הדבקת התדמית השלילית של שר הדתות למשרד הדתות ולכל המערכת הכלולה בשירותי הדת במדינת ישראל.

אני מתקשה להבין, אדוני היושב-ראש, כיצד ראה שר האוצר לנכון להסכים להגדלה משמעותית כל כך בתקציב משרד הדתות, בעוד שבכל הזדמנות הניתנת לו מטיף שר האוצר להידוק החגורה, לסטאטוס-קוו בהוצאות ולצימצומים מרחיקי-לכת הגורמים לציבור הרחב, ולאזרחים רבים אישית, עומס כספי רב אשר במרבית המקרים הם אינם יכולים ומסוגלים לשאת בו. משרד החינוך, למשל, שחשיבותו למדינה ולאו-רחיה אינה פחותה מזו של משרד הדתות, לא זכה לגידול כה נדיב, באחוזים, בתקציבו. חינוך חובה חינם בכיתות י' בוטל, ועם כל התרגילים והמאגפופ-לציות מרבית אורחי המדינה, שהם הורים תלמידים בכיתות י', יחוייבו השנה ובכל שנה מכאן ואילך לשלם סכומים שיגיעו בין 1,000 ל-3,500 לירות על-מנת לתת לילדיהם חינוך, אם מדובר בילד יחיד. אולם אם

הציבור הדתי, ועל-אחת-כמה-וכמה הציבור החי' לוני, אינם פונים לעצתם ולהדרכתם של הרבנים אלא באותן שאלות שחוק המדינה מחייבם להיזקק להם. למעשה עוסקת כיום הרבנות בשני שטחים בלבד: כשרות במסעדות ובבתי-מלון, ודיני נישואין וגירושין. כך נחרקו המוסד מתכנו וכך איבד את שליטתו הרר חנית בכל שטחי החיים, בעוד שמקום חשוב גודע לו בדורות הקודמים.

ומבעיות הרבנות עובר אני לבעיה סבוכה וקשה פי כמה, והיא בעיית השיפוט הדתי במדינת ישראל. שר הדתות צייר לפנינו תמונה ורודה של השיפוט הדתי במדינת ישראל, וכה אמר שר הדתות: "הספקתי לב-דוק אישית טיב עבודתם של בתי-הדין ואיני מהסס לומר שבחם לפניכם, כי הם עושים עבודה טובה, מסור-רה ומסודרת ועומדים בשליחותם הגדולה".

אדוני כבוד שר הדתות, כואב לי וצר לי לומר לך כי בתי-הדין הרבני נעשה שם נרדף למוסד של עינוי דין מתאכזר. מובן שבאופן אישי יש בין הדיינים גילויים של אהבת אדם ודאגה כנה ואמיתית לגורלן של משפחות שבורות, אך באופן כללי צריכים אנו להתבייש להסתכל איש בפני רעהו על שתיקתנו על הנעשה בבתי-הדין הרבניים. צא ובדוק אצל משפחות אומללות ותשמע סיפורים מסמרי שיער על צורת טיפול, קשיחות ועינוי דין. מיטב המסורת היהודית של הדיין בישראל נעשית פלסטר בבתי-הדין הרבני במדינת ישראל.

מנחם פרוש (חזית דתית חורתית):
— בתי-המשפט החילוניים, גם שם זה לוקח עשר שנים.

מנחם הכהן (המערך):
חבר-הכנסת פרוש, אני לא בא לענות על קילקול אחד על-ידי קילקול אחר.

לאסוננו ולדאבוננו הפך מוסד השיפוט הרבני למעין בולשת חוקרת, המחפשת מומים בבית ישראל. צר לי, כבוד שר הדתות, אך איני רואי שלא להע-מידך על מציאות עגומה זו המהווה כחם על חייה של מדינת ישראל.

זאת ועוד, משתבח אתה, כבוד השר, במציאת דר-כים לשיפור הליכי הגיור בישראל. עובדה היא שרוב רובם של הגיורים במדינת ישראל נעשו שלא באמ-ציות בתי-הדין, והבעיות הנפתרות אינן נפתרות במס-גרת בתי-הדין הממונים על כך, כי אם בדרכי עקלתון ומחתרת, על-ידי אנשים שאינם משמשים באופן רשמי כדיינים בישראל. אני מציע לך, כבוד השר, לבדוק את הנושא, כי הוא חמור ביותר.

גם בעיות החליצה של נשים אומללות, אלמנות מלחמות ישראל, אינן מוצאות את פתרונן דווקא דרך בתי-הדין הרבניים הרשמיים. לא אבוא תהה להעלות לפניכם את כל מסלולי הייסורים שעוברים נשים אלה. אך מחובתי להעמיד את הכנסת על חומרת הבעיה ולת-בוע משרד הדתות להיכנס בדחיפות לעומקה של הבעיה, לפני שתטלטל את המדינה ותסעיר את הרוחות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חלילה לי לבוא להטיל את כל כובד האחריות על שר הדתות שזה מקרוב

בתקציב המשרד, אדוני היושב-ראש, מצוי סעיף אשר גדל בשנה האחרונה ב-100%, מ-750,000 לירות ל-1.5 מיליון לירות. סעיף זה נקרא "תמיכה בשיעורים תורניים". או סעיף הנקרא "תמיכה באברכי כ"י ללים", אשר צמח 200,000 לירות בשנה שעברה ל-600,000 לירות השנה. כן מצוי סעיף לסטיפנדיות לחל-מידים, אשר גם הוא גדל ב-100% — מ-250,000 ל-500,000 לירות. מה הם הקריטריונים הקובעים מי מקבל מילגה או תמיכה, או מי מועסק על-ידי משרד הדתות במתן מה שנקרא "שיעורים תורניים"? אני מרשה לעצמי לקבוע כי בחלקן הגדול תמיכות, מילגות והעסקות, הקשורות בסעיפים אלה וכדוגמתם, ניתנות לפי ההשתייכות הסיעתית של הגורמים השונים במסגרת המפד"ל ולפי התמיכה הציבורית-דתית שמקווה שר הדתות לזכות בה ממקבלי ההטבות.

אין אף מלה, לא בדברי שר הדתות בדיון זה ולא בחוברת על פעולות המשרד שהונחה על שולחן הכנסת, להסביר לחברי הבית כיצד מחולקות כל אותן הטבות אשר את כיסוין התקציבי משלם הציבור הרחב, גם זה שאינו משתייך לציבור הדתי המוגדר במדינה.

כן מצוי בתקציב סעיף כללי בסך 500,000 לירות בשביל מפעלי ספרות ומכונים תורניים אחרים, מבלי שיהיה איוז שמץ של הסבר לאילו מכונים ולאילו מפעלי ספרות מכוון סכום זה. אני סבור כי הדבר נעשה לא במשגה אלא במתכוון, מאחר שמרבית הסכום הזה, גם הוא מוצא את דרכו לאותם מוסדות ששר הדתות בצורה זו או זו קשור אליהם אישית.

אדוני היושב-ראש, בעוד כאמור ביטלה הממשלה שירותים לאורח במסגרת משרד החינוך, ושר האוצר הצהיר כי לא יהיו סעיפי הוצאות חדשים בתקציב הממשלה, אנו מוצאים בתקציב משרד הדתות הקצבה, בפעם הראשונה, של 650,000 לירות למה שנקרא "יהדות לעם". שוב נושא הנשמע יפה והראוי, לכאורה, לאמון ולתמיכה. אולם אף לא מלה אחת, ממשרד הדתות או ממכני החוברת שהונחה על שולחן הכנסת, להסביר במה דברים אמורים.

יש לו למשרד הדתות סכומי כסף לא מבוטלים לנושאים כגון קשר עם הגולה — מין משרד חוץ פרטי של שר הדתות, העולה למשלם המסים 150,000 לירות לשנה; או סעיף הנקרא "תמיכה לנצרכים", בסך 400,000 לירות, המפורזת באמצעות לשכת השר — מין קופת צדקה פרטית שאיש אינו יודע כיצד מחולקים כספיה ולמי הם ניתנים. לגבי סעיף זה שמעתי כי הפעילות רבה בו בימים שבהם קיימת מחיאות בין-סיעתית בין כחלי המפד"ל.

אדוני היושב-ראש, בתקציב משרד הדתות אנו מוצאים גם הכפלה מ-10 מיליון לירות בשנת 1974 ל-20,700,000 לירות בשנה זו, לתמיכה בשיבות רגילות, להבדיל משיבות-ההסדר. בסך-הכל בתקציב משרד החינוך אנו מוצאים גידול של 51%. אולם כשמדובר בשיבות רגילות הגידול הוא של 100% ויותר. בחוברת שקיבלנו —

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):

איך סיכמת את החשבון של המיליונים, של עשרות המיליונים, של מאות המיליונים? איזו השוואה זו בין האוניברסיטאות והישיבות?

מדובר במשפחות שלהן שני ילדים בבית-ספר תיכון, אזי הסכום הזה הוא כפול. כדי להבטיח חינוך חובה חנים בכיתות י', כפי שקבעה הכנסת בחוק, היה זקוק משרד החינוך לתוספת תקציב בסכום שאינו עולה על הסכום שנוסף שנה זו לתקציב משרד הדתות. לתקציב משרד הדתות הוא חלק מההסכם הקואליציוני, והוא בא להבטיח את המשכיותה של השותפות ההיסטורית העלוכה בין מפא"י ההיסטורית ומפד"ל ההיסטורית.

אדוני היושב-ראש, כל חוליי משרד הדתות בעבר נשארו כמות שהם, מבלי ששיעשה אפילו נסיון מזערי לרפאם. מאידך גיסא, מי שלומד בוהירות וביניין את סעיפי החוק, למד כי הוא בנוי על בסיס של איפה ואיפה. ומי ששמע את דברי שר הדתות בפתח דיון זה איננו יכול שלא להתרשם מהנסיגה הגלוי של טישטוש המציאות הקודרת תחת סיסמאות סתרות ערך, במיוחד כשהן יוצאות מפיו של שר הדתות.

דבר אחד, אדוני היושב-ראש, בולט באופן מיוחד בתקציב השנה הנוכחית, והוא נדיבות-הלב בתמיכות שנתן שר הדתות למוסדות ולמפעלים אשר מהם הוא מקווה לינוק את תמיכתו הציבורית והפוליטית, או מוסדות שכבוד השר היה קשור בהם בעבר ואשר נוהלו על-ידי כעסק פרטי. מוסדות אלה זכו לתוספת מענקים והקצבות בשיעורים של מאות אחוזים.

ברשות, אדוני הו"ר, אציג כמה מהם: בשנת 1974 הוקצב למכונים תורניים סך כולל של 2,395,000 לירות; בשנת 1975 הוכפל הסכום והועמד על 5,215,000 לירות — גידול של כ-110%. אולם מעניין מאוד לבדוק מי הם המכונים התורניים שזכו בגידול תקציבי זה: יד הרב מימון ומוסד הרב קוק, אשר קיבלו בשנה שעבר רה תמיכה ישירה של 360,000 לירות לכל מוסד, מקבלים השנה ישירות 750,000 לירות כל אחד. ובנוסף על סכום זה, באמצעות פעולות אחרות, כביכול, שגם הן מהוות חלק מפעילות מוסדות אלה, הם מקבלים סכום מי כסף גדולים. למשל: 120,000 לירות, המופיעות תחת הכותרת "מכון ראשונים ואחרונים", מוצאות באמצעות מוסד הרב קוק. מכון שבדרון, אשר לו הקצבה של 120,000 לירות, פועל במסגרת יד הרב מימון; מכון הרי פישל זכה בגידול תקציבי משמעותי של 150% — מ-175,000 לירות בשנת 1974 ל-400,000 לירות בשנה הנוכחית. והמרכז למורשת היהדות, שעמיתנו חברי-הכנסת מנחם הכהן הוא פטרונם, זכה בשנה זו להיכלל בתקציב משרד הדתות בפעם הראשונה — דבר שלא היה קיים בעבר — בהקצבה בלתי-מבוטלת של 250,000 לירות. מאידך גיסא מכונים אחרים, ששר הדתות איננו חפץ ביקרם וראשיהם אינם חפצים גם ביקרם, זכו לפירושים מן התקציב על-ידי גידול תקציבים מהעבר מ-40,000 ל-50,000 לירות, ומ-50,000 ל-60,000 לירות. איש איננו יודע מה הם הקריטריונים המנחים את משרד הדתות בהחלטותיו להקצבות למוסדות אלה או אלה. קריטריונים ענייניים לא קיימים. קיימים קריטריונים אישיים-פוליטיים אשר לפיהם יפול דבר.

כבר אמרתי לשר הדתות, בדיון שקיימנו בוועדת הכספים, כי הוא, להבדיל, נוהג בדרך שנהגו בה הכהנים הגדולים, שביקשו לעצמם קודם שעמדו לבקשת זכות לצאן-מרעיתם. אלא שהם עשו זאת על-מנת שתהיה מחשבתם נתונה לשליחותם הקדושה. בעוד ששר הדתות תות עושה זאת בוודאי מטעמים אחרים.

נגבים סכומים ניכרים בעד שירותי קבורה בלא שהדבר יוסדר בתקנות ובלא שהציבור יידע על זכותו לערער.

בשנת 1969 התקין שר הדתות תקנות בדבר הטלת אגרות על-ידי חברות הקדישא — תקנות השירותים הדתיים היהודיים, תש"ל-1969. עד היום הזה לא סודר העניין סופית לגבי כל חברות הקדישא.

בביקורת שערך המבקר במחצית הראשונה של שנת 1974 נתגלה שוב התהליך השוב בונושאי הקבורה. התברר שחלק לא מבוטל של חברות הקדישא מסרבות בכלל למסור למשרד הדתות דינים וחשבונות כספיים, כי 64 חברות קדישא, מתוך 325 החברות הקיימות, פור עלות ללא רשיון. עוד התברר שבידי המחלקה לענייני קבורה במשרד אין בכלל רשימה מלאה של החברות הפור עלות, ושל אלו הפועלות ללא רשיון. המצב דומה גם בנושאי אגרת המצבה — אגרת שירותים. התברר שמתוך 325 חברות קדישא 37 הן בעלות רשיון להטלת אגרת מצבה, ובהן שלוש החברות הגדולות במדינה. בירושלים, למשל, יש רשיון רק לחברה הגדולה, קה"ת-ירושלים, שבה שורר סדר למופת והיא ראויה לשבח. כל שאר 9 החברות בעיר פועלות בנושא זה גם הן ללא רשיון. אולם הבעיה איננה טכנית בלבד, של רישוי. חברות אלו עוסקות בענייני קבורה כאילו עסקו במכירת דגים בשוק. עיניהן לא נשואות לקדושת המלאכה, שהיא מנת-חלקם כתוצאה מחוקה של שנים ומהעובדה שאין משרד דתות אפקטיבי שיפקח עליהן. הן מדברות על כבוד המת ועושות כל מה שרק אפשר לבזותו. הן מציגות עצמן כחברות צדקה בעוד כל מא-ווייהן לעשיית רווחים קלים בצורות שונות ומשונות. כבר קרו מקרים שיהודים שרכשו אחוזת קבר בחייהם, בני משפחתם נמצאו למדים כי חלקות אלו נמכרו לאחרים. במשטרה חקים מספר על שבירת מצבות ופתיחת קברים כדרך למלחמות שבין חברות קדישא מסוימות. אין מחיר קבוע לאחוזת קבר והכל מתנהל בדרכי המסחר הנמוכים ביותר, כשאותם עסקני החברות מנצלים את המשפחות האבלות לסחוט מהן ככל הניתן ולתת להן פחות ככל האפשר.

(חבר הכנסת א. ורדיגר קורא קרי-את ביניים)

אתה מכיר את העובדות. לצערי הרב, הן בדיוק כך.

משה נסים (הליכוד): אפשר להלאים את החברות קדישא.

גדעון פת (הליכוד): עד מתי, אדוני היושב-ראש ירשה זאת הציבור? חדרי הלוויות נראים ברוב הערים כמחסנים קטנים ומ-לוכללים, המשפחות האבלות חייבות לעבור, בשעות הקשות להן ביותר, מחוזות עגומים ואין משרד ממשלתי שיפעל לשינוי המצב ולתיקונו.

יש, אדוני היושב-ראש, לתבוע במפגיע ממשרד הדתות להכין תכנית מקפת אשר תביא לשיפור המצב. על משרד הדתות לא לחדש רשימות לחברות קדישא עצמאיות אלא להטיל על המועצות הדתיות בכל עיר ובכל ישוב את הטיפול בקבורת נפטרים. יש להנהיג בפועל הסדר על ביטוח קבורה שתמורתו זכאית

גדעון פת (הליכוד): אדבר גם על זה.

בחבורת שקיבלנו נאמר —

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית): על אחוזים מדובר כאן? 50%?

גדעון פת (הליכוד):

מפילא קצת האמון הבלתי-מעורער שלכם בשר הדתות בחודשים האחרונים.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):

אינני יודע אם הוא בלתי-מעורער, אבל בוודאי בנושא של הישיבות אני חושב שיש לנו דעה משותפת.

גדעון פת (הליכוד):

— בחבורת שקיבלנו נאמר: "ההשתתפות של משרד הדתות בתקציב ההוצאות הכללי של הישיבות אינה מגיעה אלא ל-15% בלבד". ועוד נאמר: "מצבן הכספי של הישיבות החמיר בשנה האחרונה, ותלה הש-נה ירידה מדאגיה בשיעור ההכנסות של הישיבות מן הארץ ומחוצה לה בעקבות המשבר הכללי". אני שואל איפוא, אדוני היושב-ראש: מניין ידועים הפרטים האלה לשר הדתות? הרי אין לו שום מידע, שום מושג ושום שליטה על הכספים הנאספים על-ידי הישיבות הללו הן בארץ והן בחוץ-לארץ. כמדומני טענה זו, הנשמעת תמימה, כביכול, היא חלק מההתקרבות שחלה בין שר הדתות לבין החוגים הדתיים הקיצוניים במדינה, המהווים לו כיום את מה שאבד לכבוד השר בקרב היהדות הדתית הירוקה, ובעיקר בקרב מי שהיו אנשיו שלו לפני שנים מספר. בשביל כל זה משלם משלם המסים במדינה 10 מיליון לירות — 20% מסך-הכל שהיה דרוש לחינוך חובה חינוך בכיתות "לכלל התלמידים במדינת ישראל".

אדוני היושב-ראש, אין לנו כמעט סעיף אחד ומשמעותי בתקציב משרד הדתות הראוי שניתן את אמונו בו. אולם, לצערי הרב, הזמן העומד לרשותי אינו מאפשר לי לנתח כל סעיף וסעיף ולכן נגעת באותם סעיפים המצביעים על הטיטוש והטיות המ-אפיינים את משרד הדתות כיום.

רצוני, אדוני היושב-ראש, להקדיש את-שארית זמני לנושא כאוב וחמור הנוגע לכל אזרח במדינה והזוכה לביקורת קטלנית, זה שנים מספר, על-ידי מבקר המדינה ואשר אלי, כמוכן, שר הדתות כמעט לא התייחס, ובמידה שכן נגע בו הרי שעשה זאת בניגוד מוחלט למציאות ולנתונים שרבים מאתנו, לצ-ערו הרב, מודעים להם. אני מתכוון, אדוני היושב-ראש, למצב הקבורה ובתי-הקבורה בישראל.

זה שנים מספר קובע מבקר המדינה, כמעט בכל אחד מממצאיו, כי מצב הקבורה ובתי-הקבורה בישראל הוא ללא נשוא. כבר בשנת 1955, בדו"ח מס' 7, קבע מבקר המדינה שהשירות הציבורי של ענייני הקבורה ניתן על-ידי חברות פרטיות ללא פיקוח וללא הגבלה בסכומי הכספים שהן גובות. קביעה דומה נעשתה על-ידי מבקר המדינה בדו"ח מס' 8 ובדו"ח מס' 12. שום טיפול לא נעשה לשיפור המצב. בדו"ח מס' 12 ועד דו"ח מס' 19 עברו שש שנים נוספות, ובדו"ח מס' 19 שוב קבע מבקר המדינה "שעדיין קיים מצב שבו

לבו כואב עניין הגדלת התקציב לבני הישיבות. ובכן, בן ישיבה קיבל 480 לירות תקציב לפני שנה והנה "חטא" חטאה גדולה שר הדתות וכמעט הכפיל את התקציב. שמו שמיים, חבר-הכנסת פת, בן ישיבה יקבל מהיום והלאה 900 לירות לשנה. כמה עולה סטודנט באוניברסיטה למדינה — אנו יודעים שנינו. אם לא ניקח דוגמה ממהנדס או מסטודנט במקצועות הריאליים, שלפעמים עולה 80,000 עד 100,000 לירות לשנה, הרי אותו סטודנט תלמוד אר, להבדיל, יונית באוניברסיטה, אתה יודע כמנין שזה עולה למדינה כ-20,000 לירות. לא, אני אומר זאת אלא חברי כנסת מהמערך וביניהם ידידנו המשותף חבר-הכנסת אמורי — אני מרשה לעצמי לגלות סודות מהחדר ול-צטט מדבריו — הוא שאומר: אינני מבין מדוע מי שלומד תלמוד בישיבה יעלה 900 לירות ומי שלומד תלמוד באוניברסיטה יעלה למדינה 20,000 לירות. והוא טוען שיש מקום להציע שגם בן ישיבה יעלה למדינה כ-20,000 לירות. אבל אינני רוצה להסתייע על-ידי חבר מהמערך.

חברך לסיעה, בשיחה גלויה, כוונתי לחבר-הכנסת קורפ, אמר בהזדמנויות רבות, שאילו מאז קום המדינה לא היה שר הדתות אדם דתי, הרי שהתקציב של משרד הדתות במשך השנים וגם עכשיו היה כבר פי כמה גדול. ואין לי ספק שהוא צודק בכך במאה אחוז.

מאיר פעיל (מוקד):
או הוא אמר.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

זו אמת, חבר-הכנסת פעיל. ואני שואל אותך, חבר-הכנסת פת, אתה מהגדל לשר הדתות, אבל איך אתה מסביר את התנגדותך לדברים אחרים — ואני אביא רק דוגמאות מספר, כי זמני מוגבל: האחת — פעולות תרבות בקרב עולים. בשנים האחרונות, ברוך השם, עלו בסך-הכל יותר מ-100,000 עולים מרוסיה. הם זקוקים לפעולות תרבות תורנית. האם הלו נותנים להם הוא סך-הכל 250,000 לירות. ואם הלו נותנים להם פי עשרה, פי מאה — 25 מיליון לירות — האם זה היה מספיק? איך אתה רוצה לקצץ את התקציב למחצה?

או תמיכה ברבנים עולים חדשים. אתה זוכר את ספר התקציב? יש אולי חברים שאינם יודעים ואולי גם הציבור אינו יודע שבתקציב מופיע לצורך זה סכום של 50,000 לירות. מה יהיה על אותם יהודים יקרים שהחזיקו את הקהילות שלהם, אותם חכמי גרוז'יה, אותם חכמי בוכארה? התקציב של 50,000 לירות אינו מספיק בשביל שניים-שלושה רבנים. אנו נוכל לחנך, לגדל להם תמורה או תחליף? הלא זה פשע היסטורי. למה לפחות לא הצעת? אני מתנגד לסייע זה וזה, אבל לרבנים עולי רוסיה אני מציע לתת פי עשרה, או פי מאה? וגם זה לא יספיק.

נושא אחר הוא בניית מקוואות ותיקון. לנושא זה מוקצבים 300,000 לירות. אני בטוח שאתה לא רוצה לשלול ממני ומעוד כחצי מיליון נפש לפחות, ואולי מיליון, שזקוקים למקוואות ובלעדיהן אין חי משפחה. למה לא באת באובייקטיביות והצעת: אמנם אני מתנגד שם, אבל כאן אני מציע להגדיל את התקציב

המשפחה לשירותי הקבורה חינם, ויש לדאוג לכך שהביטוח הלאומי לא ישלם דמי קבורה לחברות-קדישא שאינן פועלות כפי שתפקידן מחייבן. ועל הכל, יש להביא לאיחוד חברות ולחיסולן של החברות שעם-קיהן בשנים האחרונות גרמו סבל רב למשפחות ובי-זיון לנפטרים.

לכל אלו הדברים, אדוני היושב-ראש, היה צריך משרד הדתות לתת את דעתו. אולם גם בנושא זה, וכדי לא להרגיז אותן חברות-קדישא שבראשן עומדים חר-גים קיצוניים, טומן שר הדתות את ידו בצלחת ולא פועל כפי שתפקידו מחייבו.

אדוני היושב-ראש, לפני יותר משנתיים נבחרה מועצת הרבנות הראשית. אינני עומד לפתוח בדיון ארוך — אם כי הדבר והמצב מחייבים זאת — במה שקורה ברבנות הראשית. מאידך גיסא אסתפק וק-בהערה כי רצוי שהכנסת תיתן דעתה להקדמת הבחירות למועצת רבנות ראשית חדשה, ובפעם זו להעמיד ברא-שה רב ראשי אחד, ולא שני רבנים — אחד אשכנזי ואחד ספרדי.

אדוני היושב-ראש, הרבה יש לתקן בשטח שירותי הדת במדינה ואינני רוצה בהזדמנות זו להיכנס לבעיה אם נחוץ משרד ממשלתי נפרד לכך או לא. לדעתי לא תצא המדינה נפסדת ולא ייצא הציבור נפסד אם לא יהיה משרד ממשלתי מיוחד לדתות. מאידך גיסא, גם במבנה הנוכחי, אילו היה בראשות משרד הדתות אדם מקובל, ראוי לתפקידו, אשר רצונו עז לשרת את כלל אזרחי המדינה, היה המצב שונה לחלוטין. משרד הדתות בראשותו של שר הדתות הנוכחי לא יוסיף להעמיד הדת במדינה, לא יסגור פערים בין הציבור הדתי והחילוני, ולא יקדם אותנו בנושא שהוא בוודאי לרבים מאתנו חשוב ויקר.

אני פונה איפוא מעל כמה זו אל ראש הממשלה בקריאה לפטר את שר הדתות ולהטיל על ועדה על-יונה, אשר תכלול אנשי רוח, דת ומחשבה, להציע הצעות לתיקון המצב ולמבנה טוב יותר, יעיל יותר ומת-אים יותר לחיינו החברתיים והדתיים במדינת ישראל.

האחריות לסדר חיים תקין על הקהילה הדתית בישראל איננה מנת-חלקן הבלעדית של המפלגות. הד-תיות במדינה, אחריות זו נופלת על כולנו ולכן עלינו להירתם ולשאת בה, ולהבטיח את ייחודה היהודי של מדינת ישראל, לנו ולדורות הבאים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורינץ, ואחריו לחבר-הכנסת שערי.

שלמה לורינץ (חזית דתית תורתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין שקוד-מי, חבר-הכנסת גדעון פת, לא דיבר נגד תקציב משר-ד הדתות אלא נגד שר הדתות. אולי זו זכות, אבל אני חושב שקצת מוזר הדבר שכאשר הוא מתנגד לשר הדתות הוא שופך את זעמו ומאבד כל אובייקטיביות במה שנוגע לתקציב הדתות, דבר שנחוץ לכל נפש.

(שרי הפנים י. בורג קורא קריאת-ביניים)

הזכיר חבר-הכנסת פת.

גדולים בתורה וידועים, שלא איפשרו להם לגשת לבחינות כי הם לא היו מוכנים לכרוע ברכ לפני הרב הראשי האשכנזי ולא היו מוכנים אפילו לערוך ביקור פרטי אצלו, האם באמת יש להם פסול לדיינות או לא? ושר הדתות, בגילוי לב רב, ועל זה הוא ראוי לברכה, אמר פעמיים וציטט את חוות-דעתו של היועץ המשפטי. ובין השאר אמר: "היועץ המשפטי מממשלה, בתשובה לפנייתי אליי, אמר שההחלטה הזו לא תלמה את רוח התקנות... ואני מקווה לכן שתאפשר להם השלמת הבחינות". אני מצטט משפט נוסף מדבריו של היועץ המשפטי לממשלה: "נבחן לא היה חייב להיענות להצעה להיבחן שלא לפני הוועדה". זאת אומרת, ההזדמנות לבוא למשרדו או לביתו של הרב האשכנזי היתה פסולה לפי התקנות. רבנים אלה לא היו צריכים להוריד פניו שם, ולכן לא היתה כל זכות וכל הצדקה לא לאפשר להם לגשת לבחינות. ועוד כותב היועץ המשפטי בחוות-דעתו: "נבחן שעמד בבחינה לא לפני הוועדה (כאשר שני הרבנים הראשיים יושבים ביחד) בחינתו לא בחינה היא, ומה שהוא קיבל כושר, איננו כושר".

יוצא כאן דבר מוזר, שאותם שהיו צריכים לקבל כושר, עדיין — למרות כל ההבטחות של שר הדתות — במשך חמישה החודשים שעברו לא קיבלו כושר. חמישה חודשים עברו מאז כ"ח באדר תשל"ה — אז היתה כבר חוות-דעתו של היועץ המשפטי — ועד היום כ' מנחם-אב תשל"ה, ולא קיבלו כושר.

חמורה מכך היא הפרשה של הרב אוריבך. כאן אין המדובר בכושר אלא בהארכת הכושר. מה שנעשה סביב פרשה זו הוא חוכא ואטלולא ממש. מודיעים בתרועות צהלה ב"שידורי ישראל", ממקורות שר הדתות, כי העניין חוסל והוא יקבל כושר. באותו יום מודיעים ממקור אחר, מלשכתו של הרב הראשי האשכנזי, שלא קיבל כושר; ובעתונות מפרסמים שהוא אינו זקוק לכושר כי הרב האריך את הכושר; הרב רוצה לראות את הפרוטוקול — הפרוטוקול נעלם. מה פוגע יותר בכבוד הרבנות — ואני מדבר בלשון יחיד, חס וחלילה לי לדבר בלשון רבים — מה פוגע יותר בכבוד הרב, להסתייג ולהקיע דרך גלווה זו או לכפות ולאפשר המשך הדבר השירותי הזה?

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לקבוע דבר שאין בו כל חידוש: אנו נמצאים בירושלים, עיר הקודש בירתו של עם התורה, ולא בקאמפאלה בירת אוגאנדה. גם כנפי צנחן של צה"ל — דבר כשלעצמו חשוב מאוד — אינם מרשימים כאשר מדובר ברבנות, בכושר ובדרכים ישרות; כי למרבה הקוריוז גם בקאמפאלה בירת אוגאנדה קיבל מישוהו כנפי צנחן של צה"ל...

שר-הפנים י. בורג:
דבר גדול.

שלמה לוריניץ (חזית דתית תורתית):
אני הגשתי הצעת חוק בקשר למינויים נוספים לחברי מועצת הרבנות. חברי, חבר-הכנסת פרוש, הגיש הצעת חוק לפיזור הרבנות הראשית. אגלה לכם סוד מהסיעה שלנו. כאשר חברי, חבר-הכנסת מנחם פרוש, הגיש הצעת החוק שלו לפיזור הרבנות הראשית קצת נבהלנו, התלבטנו, פיקפקנו, האם באמת הגענו עד

פי עשרה? כמה מקוואות אפשר לבנות ב-300,000 לירות? אחד? שניים? ודאי לא שלושה.

נושא אחר הוא השתתפות בהקמת ישיבות. דיברת על ישיבות. התקציב הוא 2 מיליון לירות. אנו זוכרים את המספרים: התקציב לאוניברסיטאות, לאחר כל הקיצוצים, מגיע ל-100 מיליון לירות, וזאת לאחר שבנו שם במיליארדי לירות. איפה האובייקטיביות שלך ושל מפ"ם, של חברים חילוניים?

מאיר פעיל (מוקד):

זה חוץ מ-25 מיליון לירות שנותנים בתקציב הרגיל לישיבות.

שלמה לוריניץ (חזית דתית תורתית):

אני מדבר לחוד על התקציב לבני הישיבות. ישיבה אחת אי-אפשר לבנות. מי אמר ומי יכול לטעון שלאוניברסיטאות, שבהן לומדים חכמות לא שלנו, ודאי לא את התרבות המקורית של עם ישראל, צריכים לתת מיליארדים ואילו לישיבות 2 מיליון לירות?

הייתי יכול להמשיך ולהביא דוגמאות נוספות כגון בניית בתי-כנסת וכו', אבל זמני אינו מרשה לי. השב"א מקלקלת את השורה, וצדק חבר-הכנסת קורפו. אר"י צריכים לחשוב פעם שהחברים הדתיים הנכנסים לממ"ש שלה יקבלו משרדים אחרים, ואז, כאשר משרד הדתות יהיה בידיים אחרות, אולי לא יהיה התקציב מאה מיליון לירות אלא פי כמה, ואז אולי חבר-הכנסת פת וגם חברים אחרים לא יתנגדו כל כך לתקציב.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בלב כואב ומתוך חרדה אני חייב לעבור לנושא אחר, שבו אני מותח בייקורת. לי זה קשה הרבה יותר מאשר לחבר-הכנסת פת או לחברים משורות אחרות. אני לי אם אומר ועוד יותר אני לי, אם לא אומר: אבל כבר קבעו חכמינו וזכרונם לברכה, "במקום שיש חילול ה', אין חולקים כבוד לרב". ואחרי הבחירות לרבנות הראשית, לאחר שנבחרו רבנים ראשיים חדשים, הנהיגו שיטה חדשה במה שנוגע לכושר לרבנים ולדיינים.

בעבר היתה ועדה של חמישה דיינים, ותיקי הדיינים, ומעולם לא היו בעיות. כל מי שעמד בבחינות, כל מי שהפגין את גדלותו בתורה, עמד בבחינה, ומעולם לא נפסל. מעולם לא היו התערבויות, נגיעות ודברים אחרים.

מאז הבחירות לא חשובה גדלות בתורה, תכונות טובות הנחוצות לרב ולדיין בישראל. הנהיגו שיטה חדשה: שני הרבנים החדשים, ביחד עם שלישי שלא יכול להשתתף, הם הם שנותנים כושר לדיינים. אבל יותר מזה, לפני התנאי לעמידה בבחינות של גדלות בתורה וכו' צריך להיות תנאי נוסף: ביקור פרטי אצל הרב האשכנזי, דבר הפסיל גם לפי חוות-דעתו של היועץ המשפטי. ובביקור הפרטי הזה נשאל המועמד שאלה פשוטות מאוד: האם אתה משלי? האם אתה תמכת בי? ואם אתה לא משלי, האם לפחות אתה מוכן לחזור בתשובה ולהיות משלי? אז אתה תקבל כושר. ואם לא, לא יועיל לך שום דבר. והדברים האלה נאמרים בצורה הברוטאלית ביותר.

ועל סמך זה הגיש חברי לסיעה, חבר-הכנסת יהודה מאיר אברמוביץ, עוד בחודש ניסן, ואחר כך הגשתי גם אני, שאילתה לשר הדתות: אותם שבעה רבנים

ברצוני להדגיש שהשאלה הדתית במדינת ישראל איננה נובעת מכך שהדת היהודית היא השלטת והיא המקפחת את הדתות האחרות. אכן מוענקות כל הזכויות לדתות האחרות במדינה, והמדינה דואגת גם לאלפי קת שירותים לבני דתות אחרות, במידה שהם רוצים בכך. הבעיה הדתית ובעיית הדת והמדינה היא בעיה יהודית פנימית, בין יהודים דתיים וחילוניים ובין הזרמים הדתיים השונים בתוך היהדות. כאן יש קיפוח, כאן יש אי-נחיות, כאן קיימת התערבות של המחוקק החילוני כדי לכפות נורמות או חוקים דתיים על כלל הציבור.

אין ויכוח על האופי היהודי של המדינה. ואין אני מערער על הזיקה בין הדת היהודית והלאום היהודי. השאלה היא אם הדבר צריך להתבטא גם במישור המוסדי ובעיקר במישור התחיקתי. אם יש הפליה, היא איננה במישור הכינידתי אלא במישור הבין-יהודי, על-ידי המונופולין שהוענק לאורתודוקסים. על יסוד מה אין מעניקים הכרה ליתר הזרמים הדתיים, לזרם הקונסרבטיבי ולזרם הרפורמי, שרוב יהודי אר-צות-הברית משתייכים אליהם? אין חוק במדינה המע-ניק סמכות למשרד הדתות למנוע זאת, שעה שמוענקת הכרה מלאה ל-35 כיתות וזרמים נוצריים וכן למוסלמים, דרוזים וכיוצא באלה. לקונסרבטיבים יש כעת 14 קהילות בארץ, וליהדות המתקדמת 10 קהילות. מה השירותים וההקצבות המסופקים להם?

זאת ועוד: נעשה מאמץ על-ידי גורמים שונים להעניק לרבנים קונסרבטיביים את הזכות לערוך חופה וקידושין. אין הדבר מנוע על-פי ההלכה ואף אינו מהווה שינוי בסטאטוס-קוו של חוקי האישות. נעשה מאמץ בקשר לרב ספקטר מאשקלון. שר-הדתות ד"ר רפאל הראה נכונות לאפשר לו עריכת חופה וקידושין, אך לא יצא מזה דבר. יתר על כן, קרה באשק-לון מקרה מצער כאשר רצו לערוך חתונה בבית-כנסת קונסרבטיבי על-ידי רב צבאי והדבר נאסר, שעה שזה ניתן בכל אולם מסחרי. מר רוטשטיין, נשיא המר-עצה הלאומית של בתי-הכנסת, פנה במכתבו מ-13 במארס לד"ר רפאל ושאל: האם אפשרי הדבר שאיזה שהוא רב בישראל בימינו ינקוט עמדה שביתי-כנסת קונסרבטיבי אין לו אותו מעמד כמו אולם חתונה מסחרי?

הנה, יש דברים שאפשר לעשותם אף במסגרת הס-טאטוס-קוו ואינם נעשים. אבקש מאת שר הדתות להבהיר מעל במה זו את הבעיה ולקיים את הבטחתו שתיתן זכות לעריכת חופה וקידושין גם לרבנים לא-אורתודוקסיים.

ועתה לבעיה שגנייה: כידוע, אנו סבורים שיש מקום לתקן את חוק הנישואין והגירושין כדי לאפשר נישואין אזרחיים לפסולי חיתון. זכות זו אף שמורה לנו על-פי ההסכם הקואליציוני המדבר על תקופת המתנה של שנה מאז התחלת כהונת הממשלה הזאת. אך, שוב, במסגרת החוק הקיים אין הממסד הדתי פועל כראוי, בסבירות אפשרית, מתוך רצון לאפשר פתרון אנושי לבעיות אנושיות. הנה המקרה של תעודת הגירושין של בית-הדין הרבני בבאר-שבע, האוסר את האשה לבעלה ולבועלה כאשר הבעל החדש לא שימש עילה לגירושין. בית-הדין הגבוה לצדק מחק פיסקה זו ואני שואל: מדוע יצא משרד הדתות בביקורת? מדוע הוא

כדי כך שאנו נזקקים להגיש לכנסת הצעת חוק בעניין פיזור הרבנות הראשית.

ואני רוצה להגיד היום, אדוני שר הדתות, שאם באמת ועדת המינויים תתכנס למנות דינים מבלי לקיים את ההבטחה בפה מלא, או שלא בפה מלא, בכתב — וכאן מספיק מה שאמר שר הדתות: "אני רואה את המצב שהכל יסודר לפני שאכנס את ועדת המינויים" — אני רוצה להגיד לך, אדוני שר הדתות, ובכל הידידות: אינני מקבל אותך בפוזיציה שלך אם אמנם תתאסף ועדת המינויים למנות דינים מבלי שיהיה כושר לרב אורבך. למעשה הוא אינו צריך כושר, הכושר שלו ניתן בחודש כסלו שנה זו. אבל מבלי שהודו שיש לו כושר. אם ועדת המינויים תתכנס מבלי שיקבלו כושר אותם 14 אברכים, גדולי תורה, שיכולים לע-מוד בבחינות, והחטא היחיד שלהם הוא בזה שהם מקיימים "לא תגורו בפני איש" — הם רוצים להופיע לפני ועדת הבחינות בהתאם לדיון ובהתאם לחוק הכנסת ובהתאם לחוות-דעתו של היועץ המשפטי, ואינם רוצים להופיע לפני איש יחיד — אם יעמידו אותם בצד ולא יתנו להם את ההזדמנות להתמודד, אולי הם יותר ראויים, אולי הוועדה תרצה לבחור בהם, הרי שאנחנו — ודיברנו על כך היום אחרי-הצהריים בסיעה שלנו — לא נראה דרך אחרת, לאחר שחברי-הכנסת פרוש הגיש את הצעת החוק בעניין פיזור הרבנות הראשית, אלא לבקש את נשיאות הכנסת להעמיד את הצעת החוק לדיון בכנסת. מובן שקודם נתייעץ עם המוסדות שלנו. אנחנו יודעים שאין זו מלתא וזוטרחה. אבל לתת להמשיך בדרך גלוזה לו, שמביאה כל כך הרבה נזק לרבנות בגלל יהודי אחד, בגלל רב אחד — לא נוכל.

אדוני היושב-ראש, בדבר אחד חלקתי על חברי-הכנסת פת לאורך כל הדרך. בדבר אחר אני מסכים אתו. אם הגענו למצב כזה, אולי באמת מספיק רק ראשי אחד, ולפי המצב היום, דווקא רב ראשי אחד ספרי.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שערי, ואחריו חברי-הכנסת אבירביעה.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין לבנו עכשיו למלחמת תרבות. אין לבנו עכשיו למאבקים פנימיים, למלחמות יהודים. אמרנו בשעתנו שאנו מוכנים לדחות את כל הוויכוחים הנוגעים לדת למועד מאוחר יותר, בתנאי שכולם יהיו מוכנים לכך. אך המפלגה הדתית הלאומית רצתה בשינוי בחוק השבות באשר לגיו. והנה עברו שמונה חודשים מאז הצטרף המפד"ל לממ"שלה ושר הדתות, בתפקידו כיושב-ראש ועדת השרים לענייני גיר, מודיע לנו שבינתיים לא אירע, חלילה, בתחום זה דבר הנוגד את ההלכה. פירוש הדבר: אפ-שר לחיות גם עם החוק הקיים, שאף הוא תוצאה של פשרה.

חברי הכנסת, גם במצב זה של דחיית המאבקים הדתיים אסור לקפוא על השמרים. אפשר ואפשר לתקן דברים בלי לנהל מלחמות הנוגעות למהות יחסי דת ומדינה, או המעוררות שאלות הלכתיות.

חברי הכנסת הרב הכהן דיבר על כך שיש סלידה בת-חום זה, ואם כך, אני שואל מי אשם בכך אם לא, בראש וראשונה, אותם החוגים הדתיים שבידיהם גמ-צאות כל ההשויות האלה?

חברי הכנסת, לא אתעכב על תקציב משרד הדתות. אולם תמוה בעיני שגם בתקופה קשה זו הוא גדל ב-72% — הרבה יותר מכל תקציב אחר.

אדוני היושב-ראש, יש לנו ויכוח גדול על יחסי דת ומדינה, על הצורך ברביזיה של הסטאטוס-קוו, על השימוש בחוק חילוני כדי לחייב גורמות, אורח חיים, או לכפות דפוסי הלכה על האזרחים. יש חוקים הפוגעים בנוחות ויש חוקים הפוגעים במצפון. לא רציתי הפעם לעמוד על בעיות יסוד אלה, אך אין הצדקה לדחות תיקונים נכונים שאפשר לבצעם גם במסגרת הסטאטוס-קוו הקיים ובמסגרת ההסכמים הקיימים. וזאת נדרש שר הדתות ומשרד הדתות לעשות עתה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבו-רביעה, ואחריו לחבר הכנסת זיאד.

המאיר אבו-רביעה (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי רצוני להביע את תודתי והערכתי לכבוד שר הדתות ולכל משרדו על המאמצים והפעולות שהם עושים בכ-פרים הערביים במדינה. לא נוכל להתעלם מהעזרה המוגשת על-ידי משרד הדתות בתחום הדת.

בכפרים הערביים ובקרב השבטים הבדואים קיימות בעיות מספר אשר ביקשנו בעבר לפתור אותן, אלא שעד כה טרם באו על פתרונן.

ידוע לכבוד השר כי בכפרים הערביים לא קיימות ועדות דתיות המטפלות בענייני הדת בצורה הנכונה. הטיפול במסגדים כמעט אינו קיים. בעבר ביקשו כפרים רבים למנות אימאמים ומואזינים, אולם רק חלק מב-קשות אלו נענו. אנו מבקשים איפוא מכבוד השר להתעניין בנושא כדי לטפל במסגדים בצורה נכונה והולמת.

כן קיימת בעיית בתי-העלמין שבמרבית הכפרים הערביים נמצאים במצב של הזנחה ועוובה. מכאן אנו רואים צורך דחוף לגדר את בתי-העלמין כדי לשמור על קדושתם מתוך התחשבות ברגשות הדתיים. בנדון זה רצוני להצביע על מחסור באדמות המיועדות לבתי-העלמין. אני מבקש מכבוד השר להתערב אצל מינהל מקרקעי ישראל כדי שיקצה שטחים לבתי-עלמין בכפרים הערביים.

ומכאן לעניין לימוד דת האיסלאם. בתקופת המאנ-דאט קיים היה במסגד אלג'זאר בעכו בית-ספר "אל אחמדיה". בבית-ספר זה סיימו את לימודיהם מספר גדול של אימאמים, דרשנים ואנשי דת. מאחר שכיום לא קיים בית-ספר ללימוד הדת, חוץ מאשר שיעורי הדת הניתנים לתלמידים בבתי-הספר היסודיים והעל יסו-דיים, הרי שמצוים אנו לדרוש את פתיחתו מחדש של בית-הספר, הגם שאנו שומעים שוועדת ההקדש בעכו דורשת זה זמן רב לפתוח מחדש את בית-הספר כדי להגדיל את מספר המורים המוסמכים ללימוד דת האיסלאם.

עירער? לא ייתכן שבתי-הדין הרבניים רוצים ומקב-לים סמכות וכיסוי ממלכתיים, אך שוללים כל התערבות שיפוטית של ערכאות המדינה. לא ייתכן דבר והיפוכו: להתנגד להפרדה בין דת ומדינה, לדרוש סטאטוס-ממ-לכתי לבתי-דין רבניים, אך הכרה זו היא חד-צדדית. כשמדובר בסמכות המוסדות הרבניים, אין הפרדה. כש-מדובר בסמכות המוסדות השיפוטיים הכלליים, רוצים הפרדה. לא ייתכן מצב של איפה ואיפה — מצד אחד שילוב ומצד שני הפרדה.

ועוד נושא שגם אותו אפשר לפתור במסגרת הסטאטוס-קוו, הוא העניין של שחיטת-חזף. כמה זמן יימשך האבסורד הזה ששחיטת שוחט מוכר אינה מוכרת ככשרה מחוץ לעירו?

הנה הצבעתי על דברים שיכולים להיות שונים אף במסגרת הסטאטוס-קוו הבלתי-צודק והבלתי-הגיוני הק-יים עתה. והאם לא תיתכן תזווה לחיוב בנושאים אלה?

בסקירתו עמד שר הדתות על המאמץ להכניס יתר סדר ברשויות הדתיות השונות. אתה, אדוני השר, הצגת באופן יפה ונאה את הצמאון לדעת תורה ויהדות ואת הפעולה הנעשית בתחום זה. הצבעת על כך שיש 30,000 בחורי ישיבה המרביצים תורה. אולם חלק מהם, ואני מדגיש — חלק מהם, משוחררים משירות צבאי. אנו נאבקים עתה על קיומנו, אנו נתונים במל-חמת הגנה, במלחמת קיום, במלחמת מצווה. אין כל איסור על-פי ההלכה לשרת בצבא וללחום במלחמות ישראל. מדוע לא קמים בחורי ישיבה אלה, על רבניה, ואומרים בעצמם: אנו מוכנים לעבור אימונים, לקבל הכשרה צבאית בצורה זו או זו, במסגרת זו או זו, כדי שבשעת מלחמה וסכנה לקיום העם והמדינה נוכל לאחוז בנשק? הרי ידוע לכולנו מה הוא המחסור הח-מור בכוח-אדם בצבא ומה דרוש לנו ללקט כל גרגיר של כוח כדי להשתמש בו בשעת סכנה. לכן גם בתחום זה יש צורך במרות לאומית, אחריות לאומית, סולי-דאריות לאומית, ובחלוקת הנטל בצורה צודקת.

שר הדתות אמר שהוא לא ידבר על הרבנות הרא-שית, אך המצב הקיים אינו מוסיף כבוד לתורה וסמכות לרבנות הראשית. לא ייתכן שרב ראשי אחד יתיר וה-שני יאסור; לא ייתכן שהיחסים ביניהם יהיו מתו-חים, יחסי רוגז וקנאה; לא ייתכן שיהיה אי-שיתוף פעולה ביניהם ואף קינטור הדדי. אולי זה מוכיח שיש צורך להגיע לרב ראשי אחד — לא רק מפני שאין הצ-דקה לרב ראשי אשכנזי ורב ראשי ספרדי בנפרד, אלא גם מפני שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד.

אדוני היושב-ראש, לא דיברתי הפעם על שינוי בסטאטוס-קוו הדתי, אם כי אני חושב שיש צורך ברביזיה בתחום זה. לא נגעתי גם בסוגיה של הפרדת דת ומדינה. אולם מה שצריך לעשות מיד זוהי הפרדה בין דת ופוליטיקה, בין דת ומפלגות. ברם, מוקדי הכוח של החיים הדתיים משלים על-ידי המפלגות הדתיות ואנשי המפלגות האלה הם בעלי השפעה גם על חלוקת תקציבים, הקמת בתי-כנסת ומקוואות או אספקת שירותים דתיים אחרים. אין נחת בתחום זה ויש ניתוק נפשי בין הרבנות והציבור הרחב. גם חברי-הכנסת לוריינץ וגם חברי-הכנסת הרב מנחם הכהן דיברו על המצב הקשה והבלתי-משביע רצון בתחום זה במ-לים שאני לא הייתי מרשה לעצמי להשתמש בהן.

ריות המלאה למצב רקוב זה ולגזילת נכסי הווקף המוסלמי. ברור הוא שהשלטונות היו מעוניינים בסוג זה של אנשים וועדים שהיו מקלים עליהם את המדיניות של חיסול נכסי הווקף. הממשלה היא שמינתה אנשים מושחתים והיא אשר מסרבת, למרות הכל, לפור ועדים אלה. כידוע הותקנו לאחר קום המדינה תקנות-שעת-חירום בדבר נכסי "נפקדים", 1948, ולאחר מכן הוחק חוק נכסי נפקדים, 1950. חוק זה הוא חוק חסני, שעל-פיו הפכו נכסיהם של פליטי העם הערבי הפלשתינאי לנכסי נפקדים, לרבות הנכסים של תור-שבי עשרות הכפרים הנמצאים בתחום המדינה. גם נכסי הווקף המוסלמי הפכו להיות בגדר נכסי נפקדים והאפוטרופוס לגנלי נפקדים הפך ל"בעליהם" הבל-עדי של נכסים אלה.

מאז המשיכו השלטונות והאנשים שמינתה הממשלה בחיסול נכסים אלה. חלקם הגדול של נכסי הווקף נמצאים היום בבעלות חברות ואנשים פרטיים, וזאת לאחר שנמכרו או הוחכרו לתקופות ארוכות בעד תמורה כספית כמעט אפסית. כתוצאה מעיסקאות לא כשרות מסוג זה הוקם על שטחו הגדול של בית-הקברות "עבד אל נבי" בית-מלון "הילטון", ונכסים ואחרים קדושים רבים נהפכו למועדוני-לילה וכדומה. משרד הדתות הופך עולמות אם נפגע בית-הקברות או אתר יהודי קדוש או נעלמת אבן מהם, אבל החילול והפגיעות החמורות באתרים הקדושים של העם הערבי מתרחשים לגודל השלטונות בעידודם, ביזמתם ובתיכונם. הממשלה היא שותף פעיל בכל העיסקאות הלא-טוהרות שבוצעו. הממשלה מתנה שיחרור נכס כלשהו של הווקף במכירתו בתנאים ולצד שהיא קובעת לצורך זה. אם מסרב ועד הנאמנים במקום כלשהו לקבל את תנאי הממשלה, בא סירוב לשיחרור הנכס — כך קרה, למשל, לא אחת בעכו — וכל זאת אף שאין החוק מתנה שיחרור הנכסים בביצוע עיסקה כלשהי.

כנסת נכבדה, אנו דוחים את מדיניותו של משרד הדתות המגבירה את הכפייה הדתית, הפוגעת בחופש המחשבה והאמונה ומהווה מקור לאפליה בין אנשים, לפגיעה בזכויות האזרח ובחופש הפרט. עובדת קיומו של משרד הדתות עצמו היא כבר ההוכחה החותכת לכניעת הממשלה לכוחות הריאקציה ולפאנאטיים דתיים המפתחים את הפולחן הדתי במדינה. המערך מקריב על פולחן עיסקותיו הפוליטיות את חופש המחשבה ואת חופש הפרט. אני גוד כפייה דתית ובעד הפרדת הדת מן המדינה. משרד הדתות משתתף באופן פעיל בביצוע מדיניותה של המדינה בדיכוי מדיני של התור-שבים הערביים. המשמעות העיקרית של מדיניות זו במגזר הערבי היא פגיעה חמורה בחופש הדת, נישול העדות מנכסיהן באחריהן הקדושים. דבר זה מבוצע גוד כל העדות הדתיות של העם הערבי בארץ.

נוסף על חיסול נכסי הווקף המוסלמיים מעמד המשרד מכשולים בפני כל תכניות של בניית מקומות תפילה חדשים, וכאשר מתחילים בביצועה של תכנית משתתף המשרד רק בחלק זעום של ההוצאות. משכור רותיהם של אנשי הדת הערבים נמוכות ביותר והם נאלצים להישען על תרומותיהם של אנשים פרטיים. בעשרות והכפרים הערביים ההרוסים בארץ קיימים כמספר הזה כנסיות ומסגדים הרוסים, כליל או למח-צה, כתוצאה ממדיניות זו.

אני קורא לכבוד השר להגדיל מספר שיעורי דת האיסלאם בבתי-הספר היסודיים, כי השעות המוקדשות כיום בבתי-הספר לנושא אינן מספיקות. אין ספק כי בשיתוף עם משרד החינוך ימצא משרדכם את הדרך המתאימה לפתרון בעיה זו.

אשר למינוי קאדים אנו מודים לכבוד שר הדתות על המאמצים שהוא משקיע בימים אלה למינוי קאדים. ובתזמנות זו הנני קורא לכבוד השר למנות קאדי באזור באר-שבב כדי שיטפל בדיני אישות של המוסלמים, שכן באזור זה חיים כיום רבבות של בדואים הזקוקים לקאדי שיטפל בענייניהם.

אלה הן מקצת הבעיות אשר אנו טובלים מהן והן מחייבות פתרון. אנו תקווה כי כבוד השר יתעניין בהן ויפתור אותן.

ד"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זיארד, ואחריו לחבר-הכנסת מואב.

תופיק זיארד (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, באמצע מאי שעבר קיבלתי את המכתב הבא מ'אגודת אלמקאסד אלחיריה אלאיסלמיה ב'יפו'. נוסח המכתב : "העדה המוסלמית ביפו מונה 7,000 נפשות בערך (שבעת אלפים), ולעדה הזאת יש רכוש המונה בתי-קברות, מסגדים, אתרים והקדש מוסלמי אחר.

מספר עיסקאות לא נקיות עברו מההקדש המוסלמי לידי סוחרים יהודים, ללא מכרזים ובמחירים נמוכים מאוד. הממשלה מינתה ועד 'נאמנים'. ראש ועד הנאמנים הראשון מכר בזמנו בית-הקברות עבד אל-נאבי (מלון "הילטון") וברח עם הכסף לחוץ-לארץ. ראש ועד הנאמנים השני הורשע בבית-המשפט בקנס גבוה ומעצר. ראש ועד הנאמנים השלישי הנוכחי שוחרר בערבות כחשוד בקבלת שוחד. אלה הם האנשים שהממשלה מינתה אותם בכדי שיהיו נאמני הרכוש וההקדש המוסלמי שמטרתו לעזור לנזקקים, לחולים, יתומים וכו'.

מבקר המדינה הודיע מספר פעמים על עיסקאות לא כשרות המתבצעות ברכוש ההקדש המוסלמי.

אנו פונים אליך בבקשה שתעזור לנו : (א) לפייזר ועד הנאמנים שרוב חבריו מואשמים בפשע ; (ב) תן יד להפסיק את המשך שדירת שאר רכוש של ההקדש המוסלמי ; (ג) חקיקת חוק הנותן לנו לבחור את נציגינו בעצמנו. אנא עזור לסלק את הבושה מעל מדינתנו. חתומים בני העדה המוסלמית ביפו, אגודת אלמקאסד אלחיריה אלאיסלמיה ב'יפו.

חברי הכנסת, בדין-וחשבון השנתי מס' 24 של מדינת ישראל המדינה מטפל המבקר בהרחבה בעניין זה. הוועדה לענייני ביקורת המדינה קובעת, בסיכומיה בדין-וחשבון ה"ג"ל כי "ממצאי הביקורת הראו כי ניהול הנכסים שבידי ועד הנאמנים במשך שנים רבות לא היה תקין והראו ליקויים רבים". ברור שהוועדה השתמשה בביטויים עדינים מאוד, וזאת כדי להסוות את המצב הר-קוב השורר בוועדי הנאמנים האלה.

הנני מאשים את השלטונות, את משרד האוצר, משרד הדתות ושאר המשרדים הקשורים בעניין, באח-

5 מיליון לירות מתוך 100 מיליון לירות השנה. זאת אומרת 5%, אף שהם 16.7%. צריך לתמוה: מאי משמע האפליה דנו? למה לא מגיע למיעוטים האלה — ואני לא נכנס ללויכוח אם הדוויים הם מוסלמים או לא מוסלמים; אני משוכנע שהקראים הם יהודים, בעיני גם נושא זה אינו מעניינו עכשיו; די בכך שהקראים רואים עצמם יהודים — אם הם 16.7% מן האוכלוסיה, 16.7% מתקציב השירותים הדתיים של משרד הדתות? אבל מה שמעניין יותר הוא שתקציב השירותים הדתיים למיעוטים נמצא בירידה. השתא, ב-1975 — 5%; בשנה הקודמת, ב-1974 — 6.4%. זאת אומרת שירדנו השנה ב-1.4%. ולפני שנתיים, ב-1973, הגיע חלקו ל-7.5%. מסקנה: לא רק שאחוז השייכות שהמיעוטים מקבלים ממשרד הדתות הוא פחות משליש ממה שמגיע להם: — 5% מתוך 16.7% — אלא אף רואים בעליל שממדי היחסים הולכים וקטנים. אני חוזר: ב-1973 — 7.5%; ב-1974 — 6.4%; ב-1975 — 5%. אם יקום איוזה גוי ויכתוב מאמר בעתונות כי במדינת ישראל יש אפליה של עדות דתיות שאינן יהודיות, אני חושב שכל מה שננסה להשיב, אני מבין קש סליחה, זה יהיה צביעות. אני מפנה תשומת-לב השר לתופעה הזאת. כדאי לתת עליה את הדעת.

נושא שני שייך לנו היהודים, או לאזרחי ישראל בלי קשר לדתם המדויקת. מאחר שהקראים נמנים אליה בא דמשרד הדתות עם בני המיעוטים — אני חושב אותם ליהודים; מאחר שהאסכולות היהודיות: הרפורמיים, הקונסרבטיבים, הריקונסטרוקטיסטים reconstituted וכל מיני אחרים אינן מקבלות כמעט שירותים דתיים ממשרד הדתות; מאחר שרבים מבני הישוב היהודי, אזרחי ישראל, אינם רואים עצמם דתיים — ונדמה לי שגם זה עדיין לגיטימי — ניתן לקבוע כי התמיכה התקציבית הממלכתית הניתנת למשרד הדתות ניתנת, בעצם, לקידום האסכולות היהודיות האורית-תודוקסיות והיא גדולה בהרבה ממה שדרוש במדינה הדורשת, התובעת, החותרת לשוויון דתי מלא. גם לכך אני מציע שנשים לב.

תופעה זו בולטת בעיקר בגידול המסחרר של תקציב הישיבות והמכונים התורניים היהודיים האורתודוקסיים, מ-15.7 מיליון לירות ב-1974 ל-32.7 מיליון לירות השתא — תוספת של 17 מיליון לירות, יותר משני שלישים, טבין ותקיליו. ולא נדבר על העובדה שיש להם 2 מיליון לירות בתקציב הפיתוח. כל זה בשנה שעברונתנו קוצץ באורח ניכר התקציב הריאלי של משרד החינוך והתרבות. הראיה שצריך היה לבוא שר החינוך לפנינו ולבקש מהכנסת שתסכים כי יידחה ביצוע של חוק חינוך החובה לכיתות י' בחמש שנים. זה דבר שאינני מבין אותו. כמעט נדמה לי שניתן כאן מתן בסתר. מה קורה כאן? לקחתי בידי את ספר התקציב של משרד הדתות ותחתלתי לעיין במספרים. לפי דעתי זה מעניין. ישיבות רגילות, תקציבן הועלה מ-10 מיליון בשנה שעברה ל-20.75 מיליון השתא; יותר מפי שניים, יותר מ-100%. ישיבות הסדר, לחוד — מ-0.9 מיליון לירות ל-1.5 מיליון לירות. פתחתי בעמוד 25 ואני מנסה לראות מי הם תלמידי הישיבות דנו. גיליתי דבר מעניין: רשימה יפה, ואני מגיח שהאינפורמציה נכונה. אני לא מערער עליה. עד היום לא נוכחתי שהדוויים שנותנת ממשלת יש-

הקמת בתי-דין דרוויים לא נבעה מטעמי כיבוד הרגשות של בני עדה זו אלא כתוצאה של מדיניות השלטונות השואפת לזרוע פירוד בתוך עם אחד ועדה אחת. כל ילד יודע שמבחינה דתית הדוויים הם חלק בלתי-נפרד מהעדה המוסלמית ומשתייכים אליה. כשמדברים נציגי השלטונות אל העם הערבי בארץ, אהוב עליהם מאוד הביטוי "המיעוטים ובני העדות האחרות". בבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות מבססות מפלגות השלטון את הרכב רשימות אנשיהן על בסיס עדתי. כך גם המצב בנוגע לגישת המפלגות הללו לכל שטחי החיים הפוליטיים והחברתיים של התושבים הערבים. התושבים הערבים בארץ הם עם אחד ולא אוסף של עדות. הם עם אחד ומאוחד נגד מדיניות רשמית זו, הפוגעת באינטרסים הלאומיים והימיומיים שלו. עם זה למד מנסינו המר שרק דרך שמירת אחדותו וחיוקיה יוכל, במיוחד היום, לעמוד מול תכניות הייחוד והפקעות אדמותיו. מדיניותה של הממשלה לא תצליח לפרד אותו לעדות דתיות.

אנו תובעים: (1) להפריד את הדת מהמדינה ולבטל כל תופעות הכפייה הדתית, דבר אשר ימנע את הסכסוכים בדת למטרות מפלגתיות; (2) לאפשר לכל עדה בארץ ליהנות מנכסיה ואתריה הדתיים; (3) להחזיר את נכסי הווקף המוסלמי לבעליהם החוקיים ולמנוע כל עיסקה שמטרתה חיסול שארית הנכסים הללו; (4) לפזר את ועדי הנאמנים ולתת לבני העדה המוסלמית את האפשרות לבחור יו"ר בועד דים שיגנו על נכסי הווקף ועל האתרים הקדושים של העדה וינהלו את ענייניה הדתיים; (5) לתת את העזרה הכספית הנחוצה לוועדים אלה ולפעילותם, לרבות העזרה לאת שכן אנשי הדת לרמת השכר הנהוגה בארץ.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מואב. איננו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת נוף. איננו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, ארבעה חברי כנסת, לרבות שר הדתות. הייתי שמח לומר בפומבי את מה שאומר עכשיו בדיון שקט עם השר, מאחר שיש דברים חמורים המחייבים טיפול. ארצה להיות קונסטרוקטיבי ולא אבוא היום להציע הפרדת הדת מהמדינה — אני בעד ההפרדה, אלא שהדבר לא יכול להיות אקוטואלי בדיון על משרד הדתות. אעלה שתי נקודות ששתיהן נראות בעיני חשובות מאוד ושתייהן מתבלטות מתוך ספר התקציב של משרד הדתות. אני מקווה רק שב-עתיד לא ילמדו לקח ויגידו: לא נספק אינפורמציה זו ולא יבואו בטענות.

הנושא הראשון: יש אפליה בשירותי הדת במדינת ישראל — ולא יוכל לקום שום איש, לא שר הדתות ולא אחר במדינה, אם אי פעם יקומו בעתות נוחות וינפנפו לנו במספרים הללו אצלנו, שמיד אצטט אותם: אחוז המיעוטים — ומשום-מה על-פי ספר התקציב של משרד הדתות "מיעוטים" הם מוסלמים, נוצרים, דרוויים, שומרונים וקראים; כך יוצא לפי הספר — הוא 16.7% מכלל אזרחי ישראל; חצי מיליון בני מיעוטים מתוך 3.5 מיליון תושבים. חלקם של בני המיעוטים הללו בתקציב משרד הדתות הוא

אני מצטער לומר: אם אנחנו מדינת-חוק, צריך להיות חוק אחד לכולם — חוק חינוך חובה לכולם. לא ייתכן כי המתקציב הממלכתי יינתנו סכומים שיפלו לטובה קבוצה "נבחרת" ויאפשרו לאנשים מסויים מים לקבל חינוך על חשבון הכלל, כאשר זה גורם עוול לאחרים.

בשמחה רבה הייתי לוקח 20—25 מיליון לירות מתקציב משרד הדתות ובלי נקיפת מצפון מעביר אותן למשרד החינוך; ואומר לשר החינוך: אתה טוען שחזרים לך 25—30 מיליון לירות בשביל ליישם בשנת תשל"ז את חוק חינוך חובה לכיתות "על-פי מה שהכנסת הקודמת החליטה. איך אומרים ביידיש: "נא דיר", הא לך הכסף לכיתות "של הזרם החילוני, לכיתות "של הזרם הדתי. עשרים וכמה המיליונים הללו הנמצאים במשרד הדתות מוקדשים כולם לחינוך בני-נוער ומבוגרים הנועדים לקדם את הסגל התיאורטי והמעשי של היהדות האורתודוקסית בלבד.

אני מצטער לומר לכם: זו הפליה ממדרגה ראשו-נה. אני גם חושב שזה לא מקדם את ישראל לקראת מדינת הלכה. אם המספרים הללו שמניתי לעיל יופצו בציבור — עליידי מי שלא ייהיה — אינני יודע איהו שר בישראל או פובליציסטן שיוכל לעמוד בשער ולהגיד כי אכן אנחנו מדינה שאין בה הפליה.

ראל לכנסת הם לא נכונים ולכן אשתמש בהם. אני רואה שיש 23,895 תלמידי ישיבות, כמעט 24,000 מתוכם 13,040 הם אנשים מבוגרים. מבוגרים, אליבא דאנשים שקבעו את הישיבות — מגיל 17 ועד גיל 30. קטונתי מלהעיר להם הערות. אני לא מתמצא בכך. 13,040 שייכים לישיבות גדולות, בני 17 עד 22, ול"כוללים". 13,040 המבוגרים הללו, הייתי שמח לדעת כמה מהם שירתו בצה"ל, בעיקר לאחר שעומד כאן חבר-הכנסת לורינץ ודורש להתייחס אליהם כאל תלמידי האוניברסיטאות. עתה יקום מישהו ויגיד לי: מה על ישיבות-ההסדר? אגיד לכם: באותו עמוד כתוב כמה ישיבות-ההסדר יש. בישיבות-ההסדר יש 1,046 איש, לבד מ-13,000 שמנתי לעיל. אני קורא בספר התקציב של משרד הדתות, ובו כתבו בעברית צחה בלי נקודות: 1,046 איש בישיבות-ההסדר; 13,040 בישיבות גדולות לגילאי 17—22 וב"כוללים" לגילאי 22—30. זה כבר ברמה אוניברסיטאית, לפחות מבחינת הגיל. כלפי אלה כווננו 20 מיליון לירות. נוסף על כך ישנם כמעט 11,000 תלמידים בישיבות לגילאי 14—18. זאת אומרת, אנשים באותם גילים של כיתות "אשר לגביהם רוצה שר החינוך והתרבות שלא נקיים את חוק חינוך החובה השנה ולדחות זאת בחמש שנים. זה מה שקורה כאן.

2. תשובת השר

הבנה, על אף חילוקי הדעות בינינו. כאן לא שמעתי היענות לקריאתי לפתוח תקופה של בירורים. דברי קינטור סתם — מקומם במקומם המתאים להם. אני תמה על ההתקפה הטוטאלית של חבר-הכנסת מנחם הכהן, התקפה על הכל: על הרבנות, על השיפוט, על רמת הדיינים, על הכשרות, על בתי-הכנסת. התקפה מסוג זה יכולה לבוא רק ממי שיוזע את יוצרו ומתכוון למרוד בו; יודע את העניינים ויש לו כוונה להציג תמונה מעוותת ומסולפת לחלוטין.

מעולם לא הבעתי שביעות רצון מהמצב. "דברי הכנסת" מלאים דברי ביקורת שלי על המצב, אבל דברי ביקורת כנים ואמיתיים, דברי תקווה מתוך כאב ומתוך רצון לתקן. חברי ואני היינו אלה שהעלינו על הבמה הזאת את זעקתם של שאלות הדת וצרכי הדת במדינה. אם הושג משהו, הרי זה ודאי לא עליידי אלה הטוענים שמה שהושג זה הרבה. אינני חושב שזה הרבה. מה שהושג זה מעט מאוד.

לא יהיו במדינת ישראל שירותים דתיים ממלכתיים תקינים ברמת השירותים הממלכתיים האחרים לפחות, — והציבור הישראלי ראוי לשירותים, כי כפי שאמרתי והדגשתי השירותים מכוונים וניתנים לציבור כולו — לא יהיו שירותים ראויים לשמם אם גם במצב קשה זה לא יינתן לכך תקציב של לפחות 250 מיליון לירות לשנה. אני יודע שזה חלום, אבל עם זאת אני רוצה להדגיש זאת למען לא יוכלו לבוא אלי בטענות. הציבור דורש הרבה, והוא דורש בצדק, בתחום בתי-הכנסת והמקוואות, בתחום בתי-הקברות וב"תיילוויה", וכן יתר השירותים. הוא דורש שירותים משופרים, נאים, נוחים וטהורים, וכל אלה לא יהיו אם לא יהיו לכך האמצעים והכלים.

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת אולמרט איננו. חברי הכנסת, סיימנו את הדיון על סקירתו של שר הדתות. שר הדתות ישיב למשתתפים בדיון.

שר-הדתות י. רפאל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זכורים לי הימים הטובים של ויכוחים בבעיות דת כאן בכנסת. אמנם רבו הסערות, היו חילוקי דעות, אולם שונה היתה הרמה. לצערנו הרב היו כאן כאלה שניסו בכל כוחם להוריד את רמת הוויכוח. אני לא איענה לאתגר הזה. הדברים לא יועילו. מספרים ועובדות אינם משכנעים עוד. כאשר אנשים מדברים תוך כוונות צדדיות, שום דבר לא יועיל, ולא אגרר לנוסח זה של דיבור. לכן אנסה רק להעמיד כמה דברים על דיוקם ולהעיר משהו בשולי דברים שנאמרו תוך השקפתם, מתוך ראייתם, אם כי אני חולק עליהם לחלוטין.

בעיות דת במדינה אינן בעיות רגילות ואנו לא נפתור אותן במחוידי. בדברי הפתיחה גיסיתי לציין דרך כלשהי, הצעתי לפתוח תקופה של בירורים. אי-נני חושב שהכנסת קרואה להחליט בענייני דת. מעולם לא קיבלתי את הגישה שהכנסת תחליט בענייני רבנות, עם כל הכבוד לחבר-הכנסת לורינץ. לא גרסתי שעל הכנסת להיכנס לבעיות הלכה ולבעיות פסיקה. במסגרת המבנה הקיים של ממשלת ישראל — ואמרתי בדבריי שיכול להיות גם מבנה אחר — חייב משרד הדתות לארגן, לנהל, לפקח ולכלכל את השירותים הדתיים.

יש בעיות דת, שהיינו צריכים לבקש בהן דרך של

רומניה, יש משרדים מיוחדים לטיפול בענייני הדת של האוכלוסיה.

חברת-הכנסת חייקה גרוסמן עוררה שוב את שאלת עצמאות השיפוט הדתי. השיפוט הדתי קיים על יסוד חוק הכנסת, ואותו חוק מחייב את הדיינים לדון על-פי הדין שהם מוסמכים לדון על-פיו.

חייקה גרוסמן (המערך):
אתה מכבד את פסקי-הדין?

שר-הדתות י. רפאל:

אני מכבד כל פסקי-הדין. כל אלה המלעזים ומשמיצים את בתי-הדין אומרים דברי לעז ללא כל יסוד. אלה הם מוסדות הראויים להוקרה ולהערכה של האוכר לוסיה כולה, באילו תנאים הם עובדים, באיזו מסירות נפש הם עובדים, באיזה כאב ולבטים הם עובדים, כי הם מטפלים בראש וראשונה בבעיות כאובות, בבעיות קשות ביותר, בבעיות הנוגעות למשפחות הרוסות. אי-נני מבין לשם מה ההתקפה הטוטאלית הזאת — יש תמיד חריגים ויש מקום לעירעורים.

קודם כל, אין בכלל סמכות לשר הדתות להתערב. כשם שלשר המשפטים אין סמכות להתערב במהלך עבודת השפיטה של בתי-המשפט, כך אין לשר הדתות כל סמכות להתערב במהלך השפיטה של בתי-הדין.

חייקה גרוסמן (המערך):
אם כך, מדוע התערבת שלא יבצעו פסקי-דין של בג"צ?

שר-הדתות י. רפאל:

שאלת אותי שאלה, הבה תשמעי גם תשובה. לפי החוק, אין לפניהם דין אחר אלא אותו דין שהם דנים על-פיו. אם באו למסקנה, אני חושב שאי-אפשר לכפות אותם למערכת שיפוטית הדנה לפי חוק שונה. הם מצויים לדון ולשפוט רק לפי הדין ולפי ההלכה. איך אפשר בכלל להרכיב עליהם הכרעות של מערכת שיפוטית אחרת? זהו הוויכוח. לכן אני אומר: אם דיין נאמן למצפוני ופועל לפי מצפוני, הוא אינו יכול לקבל על עצמו הכרעות של מערכות אחרות. אני חושב שזה בכלל נושא לוויכוח גדול מאוד, ואינני מציע שנעשה אותו כאן דרך-אגב.

חייקה גרוסמן (המערך):
זה לא נושא לוויכוח.

משה שחל (המערך):
עירעור.

שר-הדתות י. רפאל:

בית-המשפט העליון קבע שיש עירעור על פסק-הדין והראיה שהיה עירעור, ביקשו הרכב שונה כדי לדון בעניין מחדש.

משה שחל (המערך):
בית-המשפט העליון קבע כללים, ובית-הדין כפוף בכמה דברים.

שר-הדתות י. רפאל:

בדיוק כך. יש עירעור. אני יודע שיש פסקי-דין, אבל על כך יש עירעור. מותר לערער.

חברת-הכנסת גרוסמן מתלוננת על שהתקציב לבניית בתי-כנסת, שומו שמיים, הועלה מ-1.5 מיליון ל-4.5 מיליון לירות. במדינת ישראל ייבנו השנה, לדעתי ולפי הערכתי, בתי-כנסת לפחות ב-50—60 מיליון לירות, וברובו לא במימון ממלכתי. חלקו של תקציב משרד הדתות בכך הוא זעום ביותר. אמרתי כבר בדבר-רי הפתיחה: אם יש התנדבות באיזה שהוא שטח, הרי זה דווקא בתחום זה. תקציב של מיליונים דרוש להחזקת בתי-כנסת והכל בא על חשבון המתפללים. תראו לי עוד שטח שהציבור מחזיק את השירות בעצמו, אולי בבריאות, בסעד, ביוניון? מה היא בעצם ההשתתפות של תקציב המדינה באותם דברים חיוניים? הפעם לפחות בא אדם המציג את העניינים כמות שהם. חברי בממשלה מבינים שהם אינם עונים על כל השאלות, כי אינם יכולים לענות על כולן. בכל זאת יש תזווה כלשהי, אולם עדיין היא רחוקה מהמטרה.

חברת-הכנסת פעיל דיבר על המיעוטים. הוא צודק, אבל הייתי רוצה שישתכל מה היה המצב בשירותים אלה לפני שנה, בטרם נכנסתי למשרד הזה. נוצרו יחסים טובים בינינו לבין המיעוטים. אני יודע את תביעתם וצידקתם. עדיין אין לי תשובה לכל, אבל אנחנו מבקשים תשובה. אני מדוע מאוד לשאלה זאת, כי אין אני גורס כל אפליות.

רבים חוזרים כאן על פומון ישן נושן: גישה מפלגתית. אדרבא, יעלה על הבמה חבר כנסת אחד ויצביע על אפליה מכוונת אחת. בלי יודעין — אינני יודע — ייתכן שיש. יצביע משהו שיש אפליה בין חוג לחוג, בין גוף לגוף. הכל נעשה לפי קריטריונים ברורים. הנהגנו קריטריונים שיעמדו בפני הביקורת. הכל נעשה לפי החלטות ועדות, וועדות ציבוריות בתוך זה. יש נסיון לארגן את השירותים באורח ממוכתי מלא. אדרבא, יבוא משהו ויגיד לי איזה בית-כנסת הפלו, את הגרונזינים באורי-יהודה, את הגרונזינים בקריית-אטא או בקריית-מלאכי? לאן אנחנו הולכים בראש וראשונה? לאוכלוסיה שאין לה, לא בערים הגדולות כי אם ביישובי עולים, בעיריות-פיתוח ובשכונות החדשות. אני אישית עובר ממקום למקום ובודק את העניינים למען אוכל להסביר לחברי את הצרכים הללו. מה הם הדיבורים הריקים על גישה מפלגתית?

יכולים, כמובן, לבוא בטענה שכל השירותים הנ"ל תנים על-ידינו יכולים להינתן גם בזרועות ממשלתיות אחרות. יכול להיות. אני סבור שלא. כך יותר יעיל, יותר טוב לשירותים.

אמר כאן חברת-הכנסת זיגל שצעים הקיום של משרד הדתות הוא סימן לכניעה לריאקציה. חברת-הכנסת זיגל, מה יהיה אם תיווכח שבבית-המועצות יש משרד לעניין דתות — שם נכנעו לריאקציה או כאן נכנעו לריאקציה?

תופיק זיגל (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
שם יש דת ולא משרד דתות.

שר-הדתות י. רפאל:

אה, שם יש דת. אני מודה שיש שם הרבה מאוד אנשים דתיים. גם במדינות קומוניסטיות אחרות, כמו

חוברת ל"ח, ישיבה ר"ה

— סקירת שר הדתות על פעולות משרדו (תשובת השר) (רפאל, שערי, גרוסמן, בן-פורת, פעיל);
— (סיכום הדיון) (שינמן, אבטבי) —

מרכזי בן-פורת (המערך):
למה?

שר-הדתות י. רפאל:

משורה של סיבות. אתה הרי אינך רוצה שאפ' רט אותן עכשיו. ייתכן שיש פתרונות, פתרון של רב ראשי אחד, כזה או כזה.

מרכזי בן-פורת (המערך):
העיקר שיהיה ספדרי.

שר-הדתות י. רפאל:

אני אינני נגד הספרדים, אבל גם אינני נגד אש-כנזים. אינני חושב שזה מחוייב המציאות ששני רבנים ראשיים לא יוכלו לעבוד יחד. אין זה מחוייב המציאות, ואני אינני רואה עדיין את הגיבור שיקום ויגיד שיהיה רב ראשי אחד במדינת ישראל, במיוחד מפלגה החושבת כך ברצינות, והנושאת בעול ובאחריות. אני יודע כשאנחנו רוצים באיזו עיר, גם עיר לא גדולה, להסתפק ברב אחד, איזו תנועת מחאה קמה מצד זה או זה. זה בסך הכל רצון הציבור. אני יודע של הרבנות עובר, משבר. אבל אני דוחה בתוקף מה שאמר כאן חבר-הכנסת לורינץ, עם כל הידידות ועם כל הערכתו והגנתו, על משרד הדתות בתקופה הזאת. אולם כך לדבר כאן על רב ראשי בישראל, גדול בתורה, אחד מגדולי הדור —

מאיר פעיל (מוקד):
לא צריך להגשים.

שר-הדתות י. רפאל:

— גם כשיש ביקורת, גם כשאנחנו מבינים כמה וכמה מדרכי? איזו מין צורת דיבור היא זאת? האם באמת רוצה חבר-הכנסת לורינץ שאנחנו כאן נפתור את בעיית הרבנות, הכושר, הדיינות? אני חושב שהיתה זו מידה מרובה מאוד של חריגה מהמותר והנסבל. הוא עבר את הגבול. ואין לי ספק שאם ישקול זאת שנית, אולי יביע צער.

יש הרבה עניינים לתיקון. אנחנו צריכים לעמוד רבות כדי למצוא את הדרכים. הן אינן מוכנות, הן אי-נן סלולות לפנינו. כל הצעה טובה — אני קשוב ודיוך להאזין ולקבל כל רעיון טוב. לצערי הרב לא הועלו כאן הצעות מסוג זה, ועדיין נצטרך לבקש אותן.

3. סיכום הדיון

היו"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצעות סיכום. חבר-הכנסת אבטבי יביא הצעת סיכום בשם סיעת המערך, החזית הדתית הלאומית והמפלגה הליברלית העצמאית.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת סיכום בשם הסיעות: המערך, חזית דתית לאומית, המפלגה הליברלית העצמאית:

חבר-הכנסת שערי, גם אני אינני מתעלם מהבעיה של בתי-כנסת קונסרבטיביים וההיתר לעריכת חופה וקידושין לרבניהם. אם התעניינת בדבר, אולי תדע באיזו מידה אינני מתעלם. אני רוצה רק להגיד שגור שא זה הוא בטיפול ואנחנו גם מתקדמים בו. אתה רואה שהזעקה שקמה בשעתה שככה עכשיו, כי יש טיפול בנושא, טיפול שאינו חורג במאומה מתחום ההגבלות ההלכתיות.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):
אבל כמה זמן זה צריך להימשך?

שר-הדתות י. רפאל:

כמה זמן? — — —

חייקה גרוסמן (המערך):

אתה מדבר ברזין דרזין.

שר-הדתות י. רפאל:

לא. לגמרי לא. ראשית — אני חייב לקצר. ושנית — זה לגמרי לא סוד. אגב, דבר זה אינו תלוי רק בשר הדתות.

חייקה גרוסמן (המערך):

זה אני יודעת.

שר-הדתות י. רפאל:

שר הדתות מוליך ומביא. הוא מבקש לפשר, הוא מנסה להשיג הבנה. והראיה: בכמה וכמה מקומות הבעיות נפתרו.

חבר-הכנסת גרוסמן, לי יש אסמכתאות אחרות, זולת פרופסור פלק עם כל הכבוד. הוא איננו מיוצרי ההלכה הישראלית, והוא איננו מגדולי החוקרים. יש לו דעה כלשהי. מה שאת אמרת על גדולי הדורות — אני מסכים אתך. אבל את אינך יודעת באיזו מידה גדולי ההלכה של היום ממשיכים בדרכם של גדולי ההלכה של הדורות הקודמים.

חייקה גרוסמן (המערך):

אני מפסקת בזה.

שר-הדתות י. רפאל:

מותר לך.

אני רוצה לסיים ולהגיד לחבר-הכנסת לורינץ: הוא איננו כאן. אני חושב שהוא עבר את הגבול בכל העניין הנוגע לרבנות. הרבנות אמנם נמצאת במשבר קשה מאוד.

הכנסת רושמת לפנייה את סקירת שר הדתות ד"ר יצחק רפאל על פעולות משרדו, שנמסרה לכנסת ביום כ"ח בתמוז תשל"ה — 7 ביולי 1975, ואת דברי התשובה שנמסרו היום, כ' באב תשל"ה — 28 ביולי 1975.

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת פת יביא הצעת הליכוד לסיכום הדיון.

גרעון פת (הליכוד) :

הצעת הליכוד לסיכום הדיון על סקירת שר הדתות :
הכנסת קובעת. בצער כי משרד הדתות לא הש-
כיל לקיים ולפתח שירותי דת נאותים לכלל אזרחי
המדינה.

הכנסת קובעת כי מדיניות משרד הדתות מעו-
דדת פוליטיזציה של מערכת הדת במדינה, ופוגעת בא-
ווירת האחדות הלאומית בין כל חלקי הציבור במדינת
ישראל.

הכנסת קוראת לביצוע רפורמה במתן שירותים
דתיים, ובעיקר בשירותי הקבורה אשר הידרדרו בש-
נים האחרונות והסבו עוגמת נפש לאזרחים רבים.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת פרוש יביא הצעת סיכום לדיון בשם
סיעת החזית הדתית התורתית.

מנחם פרוש (חזית דתית תורתית) :

הצעת סיכום לדיון על משרד הדתות מטעם סיעת
החזית הדתית התורתית :

א) הכנסת מציינת לשבח של שר הדתות שהגדיל
תקציב משרד הדתות לשירותי הדת במדינה, ותובעת
ממנו לשקוד לתת את השירותים הדרושים לאזרחי יש-
ראל.

ב) הכנסת קוראת לשר הדתות לא לכנס את
ועדת המינויים לדיינים עד שלא יוסדר עניין הארכת
ההסמכה לדיינות לרב אורבך מטבריה, ועד שלא
ייתן למועמדים לדיינות, שסירבו להופיע לפני הרב
גורן, להשלים את בחינותיהם.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת תופיק זיאד יביא הצעה לסיכום הדיון
בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה.

תופיק זיאד (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

הצעת סיעת רק"ח לסיכום הדיון על דו"ח שר
הדתות על פעולות משרדו :

(1) הכנסת מחליטה שיש לחוקק חוק להפרדת
הדת מהמדינה ;

(2) הכנסת קובעת שיש לפזר את ועדי הנאמנים
ולאפשר לעדה המוסלמית לבחור בעצמה את נציגיה ;

(3) הכנסת מחליטה שיש לשחרר את נכסי הווקף
המוסלמי.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על הצעות
הסיכום.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי הכנסת
ת. זיאד לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי הכנסת
מ. פרוש לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי הכנסת
ג. פת לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה עליידי חברי הכנסת
א. אבטבי נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, סיימנו את הדיון בכל הסעיפים שעמ-
דו על סדר-היום של ישיבה זו. אני מודיע שהישיבה
הבאה תתקיים, אם ירצה-השם, מחר בשעה אחת אחרי-
הצהריים. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21.12.